

TÜRKİYE TURİNG ve OTOMOBİL KURUMU BELLETENİ

Şişli Meydanı, 364

TÜRKİYE — İSTANBUL

(2)

TÜRK İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 26.2619

B A S I N

(3)

FOTOKOPİ

TARİHİ

1935-36 da çıkan Hayat
mevsimi 2. cildinden çıkan
başın hatıraları nolan

Sayın
Ziyad EBÜZZİYA

P.K. 440

İSTANBUL

505

DRSIN

حـا
دِركِيس
لـه
نـقـس
لـه

iki Galatasaray

Yazan: Peyami SAFA

Son maç ve nümayiş bir tarafa bırakılırsa ben Galatasaray — Güneş ayırdığının esasında hangisinin haklı olduğunu tayine asla çalışmadım. Ömründe bir defa maç seyretmiş adam olmadığım için spor işlerine karışmam. Hatta memlekette beden ve zekâ kültürlerine verilen ehemmiyetin müvazi gitmediğini bildiğim için, ötedenberi, sporun hükümet ve halk tarafından görüldüğü fazla teşviki hiç beğenmemişimdir. Bu itibarla şu veya bu klüp hence tamamiyle müsavidir. Birini ötekine tercih sevdasına hiç düşmedim.

Galatasaraylılara sorarsanız Güneşliler fena adamlardır. Fakat Güneşliler de Galatasaray mektebinden çıkmışlardır, o halde Galatasaray mektebi böyle fena adamları yetiştirmiştir. Güneşlilere sorarsanız Galatasaraylılar fena adamlardır. O halde bu antiteze göre de gene Galatasaray mektebi fena adamları yetiştirmiş demek olur.

Bu, sürî bir mantıktır. Bir davada haksız olmak, mutlaka fena adam olmak demek değildir. Her iki taraf da çok iyi adamlar oldukları halde bu davada birinden biri haksız olabilir.

İş mektebe gelince hakikat şudur: İki Galatasaray mektebi vardır. Biri Tefik Fikret, Ahmet Hikmet ve birçok muharrir arkadaşlarımız gibi değerli kalem adamları, Şükrü Kaya ve Rama gibi değerli devlet adamları ve daha birçok değerli ve güzide meslek adamları yetiştirmiştir. Ben Galatasaray aleyhindeki yazılarımda bunu işaret etmeden geçmiş değilim.

Fakat bir Galatasaray daha vardır ki Türkiyeyi parçalamak için ordusuyla üstüne yürüten Bulgar Generali Savafu, Türkiyeyi parçalamak için müzavir politikasıyla üstüne yürüten meşhur tilki Venizelosu yetiştirmiştir. Büyük bir muharririmiz bana dedi ki: "Be-

nim oğlum Galatasarayda okuyordu. Bir gün mektep kitabı olarak eline verilen Fransızca tarihini gördüm. Serâpa Türkler aleyhine yazılmış bir eserd. Başını döndü. Hemen bir makale yazdım ve bir Türk mektebinde Türkler aleyhine kitap okutulmasını tenkit ettim..

Bu hadise on sene evvel olmuştur. Kitap ve makaleyi bulmak benim için güç değildir. İstiyen olursa ortaya çıkarırım.

İstanbul lisesi muallimlerinden biri de bana dedi ki: "Bundan on sene evvel Sultanahmet meydanında Cumhuriyetin yıl dönümü için bir merasim vardı. Başındaki elif harfinden dolayı İstanbul lisesi en önde bulunuyordu. Galatasaraylılar buna tahammül edemediler, polisün müdahalesini icap ettiren bir arbede çıkardılar. İstanbul lisesi müdürü sanisinin pantolonunu paçasından diz kapağına kadar yırttılar, talebeyi döğdüler ve öne geçtiler. İstanbul lisesinin bayrağını bunların ellerinde yırtılmaktan kurtarmak için arka sokaklardan kaçırarak icap etti..

Galatasaraylıların bir sokak nümayişinden çıkan kalem münakaşasına gene kalemle cevap vermek dururken hâdiseyi Cumurreisine ve Halk Partisine ihbar etmek hafifliğine düşmeleri, gene bu imtiyaz ruhundan doğmuyor mu?

Galatasaray, Galatasaray, Galatasaray!.. Türkiye'de başka mektep yok mu? Harbiye, Kuleli, Kabataş, Vefa, Mercan. Gelenbevi ilâh.. adam yetiştirmediler mi? Neden öteki mektepler makul ve tabii vesileler haricinde bu kadar coşuyorlar, kendilerine reklâm ve nümayiş yapıyorlar?

Fakat ben yine bir münakaşa asabiyetiyle bu hafifliklere düşen insanların göründükleri kadar soğuk kanlılıktan ve mantıktan mahrum olduklarına hükmetmem. Üç sene evvel Cumhuriyet gazete-

SALOME

Yahudi Kralı Herodun ihtirasla yugurlmuş olan meşhur kızı

Peygamber İsannın gününde yahudi hükümdarı olan Herod'un kızı tarihin en meşhur simalarındandır. Bu kızın hayatına ait birçok eserler yazılmıştır. Fakat en meşhuru büyük İngiliz muharriri Oskar Vayld'ın eseridir. Bu eser birçok dillere, birçok defa tercüme olunmuştur. Nihayet bizde de aynı zamanda iki genç arkadaşımız ayrı ayrı tercüme ettiler, birisi Yarım Ay refikamızda çıkıyor, diğeri Nurettin Sevin tarafından kitap halinde basılmıştır.

Bu büyük eserin mevzuu:

İsannın gününde Yahudiye kralı Herod Antipas kardeşini öldürtüp dul kalan karısıyla evlenmiştir. Buna peygamber Yahya muvafakat etmemiştir. Herod bütün iptidai insanlar gibi peygamberin maneviyetinden korktuğu için Yahyaya bir şey yapmamış, onu yahudilere teslim etmemek için kendi sarayının mahzenine hapsedmiştir. Şehvetperest karısı kendi aleyhinde bulunan bu peygamberin vücudünü kaldırmak istiyor; fakat Herod muvafakat etmiyor. Herodyasın muhteris kızı Salome de peygamberi görünce peygamberin dudaklarını öpmek merakına düşüyor, fakat peygamber bu günahından dolayı Salomeye lânet ediyor ve tekrar mahzene atılıyor.

Salome de onun dudaklarını ne yapıp yapıp öpmiye ahdediyor. Bu sırada Herod üvey kızı olan Salomeye metun ve hayran gözlerle bakarak ondan dans etmesini, eğer dans ederse her ne isterse yapacağını söylüyor.

Salome krala bu sözü için yemin de ettirince Salome yedi duvağa bürünmüş olduğu halde dansa başlıyor. Duvaklardan birer birer soyunuyor ve nihayet üvey babasının karşısında çıplak dans ediyor. Danstan sonra kral:

— Ne istiyorsun bakalım güzel Salome? diye sorunca (Yahyanın başı!), cevabını alıyor, Herod Salomeye yalvarıyor. Bütün hazinelerini teklif ediyor, fakat Salome, kabul etmiyor, nihayet yeminini bozarsa başına büyük bir uğursuzluğun geleceğinden korkan kral: "Verin şunun istediğini!", diyerek Yahyanın başını kestiriyor. Gümüş bir kalkan içinde Salomeye baş uzatılıyor. Sa-

Salome

lome de "Ben senin dudaklarını öpeceğim demedim mi, Yahya?..", diye bu kesik kafayı öperken Herod son derece korku içinde "Gebertin şu karıyı!..", diyor ve askerleri bu sefer de Salomeyi kesiyorlar.

45 YIL ÖNCE

Oscar Wilde bu eseri Sara Bernarın oynaması için Fransızca yazmıştır. 1891 de eser provaya konduğu halde Oscar Wilde'in mahkûmiyeti ve iki sene Reading zindanında kalması Sara Bernarın temsiline imkân bırakmamıştı. 1896 da ilk defa temsilinde birçok dedikodular olmuş; hatta eserin gayri ahlâki olduğunu ileri sürenler, "Zaten ahlâki bir cürümler hapse atılan adamdan ne beklenir?..", bile demişlerdi. Fakat az zaman içinde ayrı ayrı musikişinaslar ona başka başka besteler yapmışlardı. Aynı ay zarfında Strauss'ın bestesiyle Operada, (Mariotte) in bestesiyle Gaitte tipatrosunda durup dinlenmeden oynandı; haftalarca önceden bilet tedarik edenler bir akşam birini seyrederken ertesi akşam öbürünü dinlemeye koştu. Almanlar, Ruslar, İtalyanlar yedi duvak dansına yenilikler katmak için biribirleriyle yarış ettiler. Milâno Parise, Moskova da Berline üstün olmaya gayret etti. Her yılın tiyatro mevsiminde bir memleketin Salomeyi yeni bir üstünlük buluyordu. N. Sevinin neşredilen kitabında 1910 yılında Paris Operası sanatkarlarının bilhassa Salome rolünde Miss Mary Garden'in resimleriyle aynı günlerde Salomeyi oynayan Gaitte tiyatrosundaki bir Salome sahnasının resmi vardır.

İki Galatasaraydan birinin mensupları geçen pazar maçında...

Namık Kemalin Dostu

MUSTAFA REŞİT İLE KONUŞTUK!

Bugünlerde vatan şairi ve hürriyet şehidi Namık Kemale dil uzatanlar oldu. Bunlara cevap verenler haddini bildirenler de şükür ki eksik değil. Biz de ona yapılan hak bilmemezliğe karşı hatırasını yad ve ruhunu şad etmek için onunla görüşmüş, tanışmış olan ihtiyar bir şairimizle görüştük. Bu şair seksenine merdiven dayayan Mustafa Reşittir. Arkadaşımız mülakatını anlatıyor:

Merhum Süleyman Nazifin «Daima genç üstadı kadimimiz» iftihatı ile başlayan bir mektubunda: «Alfred Dö Müse bir aşk şairi ise, zati âliniz de muhakkak bir muşaka şairisiniz» diye hitap ettiği Mustafa Reşiti bugünkü nesil hiç bilmez, hatta tanımaz. Fakat bizden evvelkiler çok iyi bilirler.

Onun son eseri (Medfun emeller). Son memuriyeti mülgâ Maarif nezareti kalem mahsus müdürlüğüdür.

Mustafa Reşit anlattı:

«— Şimdi pek hatırlıyamıyorum, dedi, Herhalde altmış seneden fazla olacak.. O zaman, Edirne'de Kadiriye tekkesi şeyhi olan büyük babam Süleyman efendinin yanında bulunuyordum. Birgün dediler ki:

—İstanbuldan sürgün bir paşa gelmiş!..

Bu sürgün Namık Kemalin anasının babası Abdüllatif paşa idi. Paşanın pek çok sevdiği, hürmet ettiği bir adamdı. Menfi olarak oraya gönderilmesinden çok müteessir olmuştum.

Paşanın yanında Namık Kemal de vardı. Kemalin annesi ölmüştü, fakat paşa onu babasına bırakmamış, neriyegittiyse oraya götürmüştü. Pek az devam eden tekke misafirliği esnasında, Namık Kemalle ancak bir kaç defa görüştüm. Fakat öyle uzun uzun konuşmak nasip olmadı. Büyük babalarımızın yanında iki delikanlı ne konuşabilirdik zaten... Maamafih, bir kaç defaya inhisar eden konuşmalarımızdan bir-birimizi iyi anlamış, çok sevişmiştik.

İşte ilk defa Kemali Edirne'de, büyük babamın tekkesinde gördüm, yaş itibarıyla o benden epeyce büyüktü.

Lâtif paşa Edirne'de çok kalmadı atfedildi, bir vilâyete tayin olundu.

Aradan bilmem ne kadar geçti, Namık Kemal memleketinde büyük bir şöhret kazanmış, istipdat aleyhinde ateş püskürmeğe başlamıştı. Ben bu sıralarda İstanbul'a geldim. Edirne'den ayrırlırken büyük babam şu tavsiyede bulundu:

— Namık Kemali tevkif etmişler, hapishane'i umumide imiş. İstanbul'a gider gitmez hemen git, gör!.

Namık Kemal hapishane'de

İstanbul'a gelir gelmez, hemen umumî hapishaneye koştum. Namık Kemalle görüşmek istediğimi söyledim. Güçlük göstermeden beni odasına götürdüler.

Yanımıza kimse gelmedi, serbest serbest konuştuk.

Tek başına bir odada mahpustu. Demir bir karyola, tahta bir masa, iki yer sandalyesi, toprak bir testi odanın yeğâne eşyasını teşkil ediyordu. Masanın üstünde bir sürü kâğıt, gazete, sarı bir divit, bir kaç tane kâğıt kalem vardı.

Namık Kemal beni görünce hayret ve sevinç dolu bir sesle:

— Sen nereden çıktın? Gel, bakalım Reşitçğim...

Diyerek kucakladı, alnımdan gözlerimden öptü. Ben çok müteessir oldum, ağlamaya başladım. Onu teselli etmeğe gelmişken, asıl ben kendim teselliye muhtaç bir hale gelmişim. Bu düşünce ile kendimi topladım. Namık Kemali teselli etmek için bir kaç söz söylemek istedim. Fakat o buna meydan bırakmadı; sözlerimi kesti ve:

— Burada, dedi. Sokaklarda, şurada burada serbest serbest gezdiğim za-

Bay Mustafa Reşit

manlardan daha rahatım. Kendimi düşünmüyorum, bu ilk hapis, ilk tazyik, padişahın ilk zulmu değil ki... Ben şahsım için ızdırıp duymuyorum. Milletim ve memleketim için ızdırıp çekiyorum.

Kemalin bu sözleri çok doğru idi. Benim büyük dostumun ve kıymetli hocamın hayatı, hemen her vakit uzun bir ızdırıp devri gibi geçmiştir. Bunun da sebebi, bir taraftan korkunç devrin, napsiz ve talisiz ömrünü, tazyik ve ızdırıp örsünün üstünde dövmek istemesi diğer taraftan da vatanın harabiyeye doğru sürüklenip, milletin çektiği bilmez sefaletleri görebek kalbinin yaralanmasıdır.

Kemal tam beş buçuk ay hapiste kaldı. Sonra «İkamet Memuru» olarak Midilliye gönderdiler, mutasarrıf yaptılar. Oradan Radosa, daha sonra Sakıza yolladılar.

Tevkifinin sebebi ve jurnalcısı

Tevkifinin sebebi şudur:

Namık Kemal bir mecliste Abdülhamidin aleyhinde bazı ağır sözler söylemiş, memleketi istipdadın onun şahsile devam ettiğini, hal' edilecek olursa

Namık Kemal Merhum...

vatanın saadet ve selâmete kavuşacağını ileri sürmüş. Mecliste bulunanlardan Sütüce Mevlevî dergâhı şeyhi Abdülbaki efendi, yememiş, içmemiş, bunları Abdülhamide jurnallamış. Bunun üzerine, bir gece yarısı Kemali evinden almışlar, hapishaneye atmışlar. Tevkif hadisesi 1876 yılında oldu.

Namık Kemal Midillide ikamete memur olduğu zaman, o zamanlar umum Cezairi Bahri Sefit Valisi Sava paşa adında bir rumdu. Namık Kemal valiyi bir tavsiye mektubu yazdı, memuriyetinin Midilliye naklonulmasını rica etti. Fakat vali:

— İki muharririn bir arada bulunması doğru değildir!.

Diyerek red etti. Ben de doğruca Kıbrıs'a gittim, oranın muvakkat idaresi İngiltereye tevdi olununcaya kadar kaldım.

Kıbrıs'tan, oradan döndükten sonra tayin edildiğim Midye kazasından Namık Kemale bir çok mektuplar yazdım. Cevaplar aldım. Onun bu mektuplarıyla, daha evvel yolladığı mektuplar, uğradığım bir yangın felâketinde, bütün kitaplarımla, yazılarımla beraber yandı.

Kemal, bulunduğu yerlerden bana gönderdiği mektuplarda edebiyattan, tarihten ve felsefeden bahsettiği gibi, padişahın istipdadından da şikâyet ve feryat ediyor, milletin istikbalini fena gördüğünü yazmaktan çekinmiyordu. Bu arada beni de zulma, esarete karşı mücadele ve mücahedeye teşvik etmekten de geri kalmıyordu. O yalnız beni değil, sevdiği sevmediği, tanıdığı tanımadığı herkesi, meclisinde bulunan her adamı bu işe teşvik ederdi. Bunun için -dir ki, havatını düşünmeyecek bir sevkle,

ölümü bile hiçe sayan bir vecd ve cezbe ile hep vatanı için inledi, Türk toprakları için haykırdı:

*Sithile terk edelim her emel, her heves
Kıralım hâl ise azmimize ten kafesi
İnedikçe eleminden vatanın her nefesi
"Gelin imdadta!" diyor, bak budur Allah*
sesi

Namık Kemal lâubali meşrepli.. Hoşku idi. Çok sade konuşurdu. Kalın siyah kaşlarının altında iri siyah gözleri necip bir sükkûla bakar, yüzünde herkesi hürmete mecbur eden âsil, ağır bir vekar parlardı.

Sakızdan gönderdiği mektuplarda da hararetili bir lisanla hürriyetten bahsediyor, istipdadın, padişahın alyhinde bulunuyordu. Fakat birgün geldi ki, onun mektuplarında eski heves, eski ateşli lisan kalmadı. Eski kudretli ve kuvvetli lisan yerine yesi, nevidiyi söyleyen satırlar, kelimeler kaim oldu. Bu mektupların birinde şu kitayı yazmıştı: *Gilâli verdi dile cevri devri süfte Nihal Çökilmez oldu edani cefası âlemde Mematı else gönül can ile nola habişi Azap ederse de Allah eder cehennemde!*

Bundan da anlaşılıyordu ki, o, memleketi «Didarı Hürriyet» in yeniden görülmesinden artık ümidini kestiği için ölümü temenni ediyor. Dünyasını değiştirmek istiyordu. Ve zannedersen bu kıta ile süslü olan mektubu son mektubu oldu. Sakızda mutasarrıf iken Allahın rahmetine kavuştu (1888).

Şurasını da öyleyeyim ki, Namık Kemal yalnız istipdadın aleyhinde değil, saltanatın, padişahlığın da düşmanı idi. Onun ruhunda Cumhuriyetçilik vardı. Bunun için Plâtonu seviyor ve bütün dünyada onun cumhuriyetini kurmayı tahayyül ediyordu.

Mürir SÜLEYMAN

Gizli Bir Habeş Cemiyeti Var

Amerikada zencilerin aleyhinde çalıp, onları ortadan kaldırmak için kurulmuş gayet korkunç ve esrarengiz bir cemiyet vardır: Bunun adı «Kukluk Klan»dır. Bu cemiyetin binlerce azası vardır.

İlk gagesi, siyah ırkı yer yüzünden ve bilhassa Amerikadan kaldırmaktan ibaret olan bu cemiyet, gagesine erişmek için şimdiye kadar binlerce zenci öldürmüştür.

Buna karşılık Çinde ve Japonyada sarı ırkı korumak ve ondan gayrisine düşmanlık yapmak gagesile kurulmuş çok gizli teşekküller vardır.

Habeşistanda siyah ırkı korumak ve memleketlerini istilâ edecek ecnebilere öldürmek gagesile kurulmuş gayet büyük ve esrarengiz bir cemiyet olduğuna İtalyanlar haber veriyorlar:

Gizli teşkilât mensubu

«Nyo Binghi» adındaki bu cemiyetin merkezi Adisababadadır. Afrikanın bütün meşhur şehirlerinde şubeleri vardır:

Bu korkunç cemiyet şimdiye kadar Habeşistanda seyahat perdesi altında casusluk, ve propagandacılık yapan bir çok Avrupalıyı öldürmüştür. Bunlar arasında yüksek rütbeli bir kaç İtalyan subayı da vardır.

Bu cemiyetin Avrupa harp akademilerinden ve üniversitelerinden mezun bir çok münevver, siyah ırklı azaları vardır.

Gayet muntazam ve modern istihbarat servisleri ve meşhur Kongolu «Sami Amora» tarafından idare olunan bu cemiyetin propaganda kısmını dünyanın her tarafındaki azaları çevirmektedir.

Sudanda ve Afrikanın bazı yerlerindeki ayaklanmalarda bu cemiyetin parmağı olduğunda İtalya gazeteleri ısrar ediyorlar.

Hattâ geçenlerde bir tayyare ile Doğu Afrikaya giderken Mısırdaki düşüp ölen İtalya bakanı ile bir iki İtalya devlet ricalinin uğradıkları bu feci kazada cemiyetin parmağı varmış..

İtalya - Habeş harbi patlamadan evvel Amerikadan Adisababaya gelen meşhur zenci tayyareciler de bu cemiyette azadı.

İtalyan - Habeş harbi haftalardan beri sanki durmuş ve kesilmiştir. Hiç bir hareket görülüyor. Yalnız iki tarafın da geniş mikyasta hazırlığından bahsolunuyor.

Haftada Bir Düşünce

Matbuatta Kıymet Buhranı

Yazan: PEYAMI SAFA

Gazetelerin seviyesinden bahsedecek değilim. Matbuat borsasında muhtelif yazıcıların seviyesine bilsen kıymet üstünde biraz durmak istiyorum. Hemen ilâve edeyim ki mevzuumuz, yeryüzünde eşine pek az tesadüf edilebilecek bir garabet. Çünkü yeryüzünün hiç bir matbuatı yoktur ki yazıya, kalitesine göre değil, kemmiyetine, boyuna bosuna göre kıymet biçsin.

Bizde öyledir: Makalelerin, fıkraların, romanların, hikâyelerin ve röportajların her gazete bütçesine göre pak az farklarla tehâlif eden muayyen bir tarifesi vardır. Bu yazıcıların kıymeti, imzası ne olursa olsun ücreti değişmez. Kırk senelik emeği olan usta bir muharrir de, mesleğe kırk gün evvel girmiş bir heveskârla beraber aynı tarifeyle tabidir; yahut fark o kadar azdır ki işarete değmez.

Türk matbuatı imzayı ve kıymeti değil, sadece nevi ve ölçüyü tekiye eder: Yazının nevi nedir? Makale veya hikâye; kaç sütun veya kaç seri tutar? Şu kadar. Muayyen tarifeyle göre ücret alır.

Bir müşteri tasavvur ediniz ki, bakkal dükkânında, yağın en iyi cinsine de, en karışık ve kötüsüne de aynı fiyatı veriyor. Onun aradığı şey sadece yağdır ve şu kadar kilo yağdır; cinsinin ve kalitesinin hiç ehemmiyeti yoktur. Yahut bir müşteri tasavvur ediniz ki en pahalı İnan ve Uşak halisine en ucuz Avrupa fabrikası malını aynı fiyata almak istiyor. Onun aradığı şey sadece halıdır ve şu boyda halıdır; cinsinin ve kalitesinin hiç ehemmiyeti yoktur. Üç yüz lirahğına da, üç lirahğına da aynı kıymeti biçiyor ve tabii asgarisini veriyor.

O bakkalın veya o halıcının yerinde olup ta bu müşteriyi malını iyisini vermek mümkün müdür? Şüphesiz Türk muharriri de. «Ne

alırsan biri birer kuruş!» veya «Mağazamızda her şey 35 kuruştur!» diyen işporta, yahut tek fiyatlı bonmarşe gibi malının kalitesini azalta azalta matbuatın tesviye kanununa intibak etmeğe mecbur olacaktır.

Çünkü bu günün gazetecileri «Halk» veya «Okuyucu» denince hepsi aynı seviyede bir kalabalık tasarlıyorlar; yahut ta gazeteciliği muhtelif seviyelerin muayyen bir vasatisine hitap etmek sanıyorlar. Zihniyet bu olunca, yazıcıların da o muayyen seviye gibi, birbirine müsavi kıymette olması zaruridir.

Halbuki okuyucu muhtelif seviyelerin vasatisi değil, sadece küleşidir. Gazetenin bu seviyelere ayrı ayrı hitap etmesi, yahut bu seviyelere göre ayrı ayrı tipte gazeteler çıkması lâzımdır. Garpte bazı memleketlerde olduğu gibi hiç olmazsa «Fikir» ve «Haber» gazeteleri birbirinden ayrılmış olmalıdır. Matbuat, okuyucunun vasatisi farzettığı bir tek seviyeye hitap etse bile, bu vasatiyi tatmin eden yazılar arasındaki farklara saygı göstermesi gene şarttır. Nihayet aynı nevden ve aynı seviyeye hitap eden yazıların mükemmeliyet dereceleri vardır. Meselâ bir çocuk hikâyesinin en mükemmeline de, en kötüsüne de - Sadece çocuk hikâyesi olmak gibi nevden gelen bir sebeple - aynı ücreti tekiye etmek abestir.

İşte matbuatta bu kıymet anlayışsızlığı bir buhran vücutte getiriyor ve Falih Rıfkımın dediği gibi gazetelerin ancak şekille iyileşmelerine, fakat seviyeye düşmelerine sebep oluyor. Çünkü Avrupanın kâğıt ve mürekkep fabrikaları iyi malla kötüsü arasındaki farka hürmet edilmesini Türk gazetecilerine pek güzel öğretmişlerdir.

PEYAMI SAFA

Cumhuriyetimiz 13 YAŞINDA

Bugün Cumhuriyetimiz 12 inci yıl dönümündedir. Yarın on üç yaşına giriyor. Bu mübarek günü bütün okuyucularımıza ve Türk milletine kutlularız.

Yeni Koleksiyonumuz

Geçen sayı ile koleksiyonlarımız tamamlanmıştı. Eski koleksiyonlarımız ciltli olarak hazırdır. Elleriende bütün sayıları hazır bulunanlara idareimizde cilt verildiği gibi noksan sayıları da tamam-

lanmaktadır.

İdareimizde teslim edilmek şartile yalnız kapak ve cilt 50 kuruştur. Posta ücretiyle beraber 65 kuruştur. Noksan sayılar gene 7,5 kuruştur.

Uyku Ve Ruya Çeşitleri

Rüya... Asırlardan beri herkesi meşgul eden muamma. Fakat bu muamma-yı artık halledilmiş sayanlar pek çoktur. İlim artık böyle bir mesele olmadığına kaidir ve rüyayı dörde ayırmaktadır:

1 — Hayalden doğan rüyalar.

Bu rüyalarda insan bütün emellerine kavuşmuştur. Mimar ev kurar, riyaziyeçi mesele halleder, çocuklar sınıf geçer!

2 — Keşfettirici rüyalar:

Bunda insan ya unuttuğu bir şeyi veya düşündüğü bir fikrin çıkacak yolunu bulur. Bu da, birincisi gibi, hayalden doğan rüyadır.

3 — Bunlara hal rüyaları adını veriyorlar:

Orada bu günkü hayatımızın aksilerini görürüz. Bütün gördüklerimiz gündüski düşündüklerimizin ve ya yaşa-

Üç türlü rüyadan hangisini görüyor acaba?

dıklarımızın tekrarıdır. Gelecek rüyası adını alıyor: Bunlarda da gelecekte olacakları görürüz. Bunlar da gene düşünceden doğar.

İlim, bu suretle, bütün rüyaları aklımızın, düşüncemizin ve hislerimizin birer aksi sadası olarak izah ediyor. Onun için Hipnotize edilmiş bir insan da tıpkı rüyadaki insan gibidir: Hisler uyutulmuştur, bundan sonra o, evvelce fikrine konulanları yapmağa başlar. Telepati de, henüz sırrına irişilmediği halde, bu his haleti ruhiyesi ile izah ediliyor: Bir fikirle birbirine bağlı olan iki insandan ikisinin de, tamamen uyanık değil, şu ur altı bir düşünce ile aynı şeyi düşünmeleri.

Uyku bizi hayal ufuklarına götürüyor. Biraz da uykunun hayattaki yerine bakalım:

Eskiden, vücutta yorgun insanların akılcıca yorgun olarlardan daha çok uykuya ihtiyaçları vardır sanılıyordu. Doktorluk bugün bunun tersini söylüyor: Fikir adamları daha çok uykuya muhtaçtırlar. Bununla beraber, Napoleon, Edison, Büyük Fredrik gibi adamlar günde dört beş saatten fazla uymazlardı.

Bundan başka bugün, doktorlar iyi uykunun vakitle ölçülemeyeceğini söylüyorlar. Vücutta, zannedildiği gibi, sekiz saat uykuya ihtiyaç yoktur. Bir günkü hayatımız az uyku başka bir günkü hayatımız çok uyku ister.

Onun için, uykudan uyanmak için sekiz saati değil, uykumuzu tamamen almamızı beklemeliyiz.

Tevfik Fikretle Galatasaray Mektebinin Tarihinden Bir Yaprak

Tevfik Fikretin mektepte müdürlüğüne ait aylar süren dedikodular ve Fikretin bir mektubu

Biz Mektebi Sultani talebesi bugün mektebi kat'iyen terkettik. Bu hareketimizi hükümetin nizamına muhalif olmak üzere değil, ancak mektebimiz bu hali mükemmeliyete ihsal ve tedrisat ve irşadâtı hakimanesiyle bizleri kendisine ebediyen medyunu şükran eden pederimiz Tevfik Fikret Beye karşı beslediğimiz hissiyatı minnetkâranenin bir nişanesi olarak kabul ve müşarünleyhi müdiriyyete iade ile meyus ve bivaye kalan ve ağıuşu pederi manevisinden cüda bırakılan bu vatan evlâtlarını ve zavallı mektebi bu hali perişaniden tahlis ile böyle bir müessesesi irfanın zamanı sadaretpenahilerinde yıkılmamasını hamıyyeti münevverimizden terakkî vatan namına istirham eyleriz.,,

Bu telgraf 13 Nisan 1910 Salı günü o zaman adı (Mektebi Sultani) olan Galatasaray Lisesi talebesi tarafından zamanın sadrazamına çekiliyordu.

Ne vardı, ne oluyordu?

İki gün içinde ortalık allak bullak olmuştu. Mektep bir buhran geçiriyordu. Sınıflar boşalmış, mektep sanki Beyoğlu caddesine dökülmüştü. Kapıdan başlayarak bütün cadde genç Galatasaraylılarla dolmuştu.

Sebebi: Mektebin müdürü Şair Tevfik Fikret istifa etmiş, gitmişti. Şimdi talebe tekrar onu istiyor, o gelmedikçe mektebe giremeyeceklerini söylüyorlardı.

Tevfik Fikret pek az bir zamanda bütün talebeye, muallimlere, herkese kendisini sevdirmişti. Onun, müdürlüğü zamanında nasıl çalıştığını hâlâ o zamanki Galatasaraylılar anlata anlata bitiremezler.

Fikret, Hüseyin Cahitle birlikte Mesrutiyetten sonra Tanin gazetesini kurmuş, orada çalışıyordu. Bu esnada Galatasaray mektebi pek berbat bir halde idi. Mektebin bu halini gören eski Galatasaraylılar müteessir oluyor-

lardı. Mektep ölüyordu, buna derhal bir çare bulmak lâzımdı.

Mektebin eski mezunlarından Salih Keramet, Maarif Nazırı Abdurrahman Şerefe baş vurarak mektebi kurtarmak için müdürlüğe Tevfik Fikretin getirilmesini rica etmişti. Salih Keramet bu hususta diyor ki:

"— Nazır, Fikret için, kabul etmez, cevabını verdi. Ben kendisine yalvarıp kabul ettireceğimi söyledim. Bu teşebbüste bulunmama müsaade etti. Fakat daha nazırın odasından çıkmadan mektep talebesinin isyan ettiğini haber verdiler. O zaman gene nazırın rızasıyla arkadaşlarla beraber geceliyin Beylerbeyine gittik; mektep o zaman Beylerbeyi sarayında idi. Mektepte müdür vekili Cemil ile görüştük. Talebeyi vatan ve mektep kardeşliği namına lüzum olduğu takdirde, teskin için arzi hizmet ettik ve isyanın bastırıldığını haberi alıp memnun olduk.. Aynı zamanda ben Fikrete eski talebesi, dünyada herşeyden ziyade onun dostluğu ile iftihar eden bir Sultanili cesaretiyle başvurduğum. Ertesi günü kendisinden şartlı, kayıtlı, fakat muvafık bir cevap almış olmak ve buna muvaffak olmuş bulunmakla iftihar ederim. Mektubunu hemen nazıra götürdük. Bir gün sonra nazırın daveti üzerine Fikret kendisiyle görüştü ve gayet geniş mezuniyet vadile Sultanî müdürlüğüne üzerine aldı.,,

İşte Fikret Galatasarayın başına böyle gelmişti.

Fakat çok geçmeden Maarif Nazırı vadini unutmuş, ona verdiği mezuniyet ve salâhiyeti tanımaz olmuştu. Bu sebeple Fikret iki defa istifa etmişti ki bunlar ilk mektep muallimlerinden birinin (müdiriyyet odası kadınlara mahsus esya ile süsleniyor) diye verdiği jurnal üzerine nezaretin tahkikat yaptırması, diğeri de otuz bir Mart hâdisesi üzerine olmuştu.

Fikret, yaradılış itibarıyla sinirli, alıngan, titiz olan bu büyük adam o zaman hiç bir nazırla geçinemedi, geçinemezdi.

Ve kimse Galatasarayın Fikretin elinde, o perişan halden kurtulup yeniden canlandığını inkâr edemez.

Son istifasına sebep olarak; Maarif Nezareti tarafından Mektebi Sultani müdiriyyetine bir kısım hocaların meşuru mazeretleri muhakkak olsa bile ehemmiyet verilmeyerek maaşlarının kesilmesi, yalnız bir kısmının mazeretine ehemmiyet verilmesi yolundaki acip ve gayrimuhik bir emir verilmesi) gösterilmiş ise de, asıl sebep:

"İnhina tuku esaretten girandır boy-
numa.,

Diyen koca şairin istediği geniş hürriyeti, mezuniyeti Maarif Nezaretinin ilk gündenberi esirgemesi, onu da herhangi bir mektep müdürü sayarak, rastgele emirlerle sinirlendirmesi idi.

Tevfik Fikret Galatasaraylılar arasında

Fikret bu işte haksız olurdu, eğer mektep müdiriyyetini kabul ederken neza-
retten ilk şart olarak bu vâsi salâhiyeti istemeseydi. Hattâ Fikret, kendisini müdürlüğe getiren Abdurrahman Şerefe Beyden sonra gelen Maarif Nazırı Nail Beyden, ikinci istifası üzerine mektebe avdetini rica ve bugün mes'uliyeti kendisine yükletmek şartıyla geniş bir mezuniyetle mektebi idare edebileceğini bildiren bir tezkere almıştı.

Son Maarif Nazırı Emrullah Efendi'nin mektebi ziyareti esnasında da nazırla müdürün pek âlâ anlaşmış oldukları da görülüyor, anlaşılıyordu. Fakat işin içyüzü böyle değildi, ve gündün güne damla damla biriken anlaşamamazlıklar nihayet Fikret'i üçüncü ve son istifasını vermeğe mecbur ettiler.

Gazeteler günlerle bu mesele ile uğraştılar, bazıları Fikret'i, bazıları nezareti tutuyordu. Ancak halk Fikret tarafında idi. Fikrete karşı beslenen derin ve sonsuz muhabbetin, hürmetin izharı için bu hâdise bir vesile olmuştu.

Fikretin Cahide mektubu.

Galatasaray mektebinin başında çekilir çekilmez, Rober Kolej Fikret'i çekip almıştı. Bütün bu gürültü arasında Fikretin bir defa sesi işitildi. O da Hüseyin Cahide yazdığı şu mektuptur:

"Azizim Cahit;

Dünkü makalende benim Rober Koleje yeniden bir vazifei talim ile davet edildiğimi yazıyorsun. Mektebi Sultanide bulunduğum kadar Rober Kolejdeki hizmeti tedrisiyemi zaten terketmiştim. Yalnız Kolej idaresinin gösterdiği arzu ve müsaadeyle mebnî haftada bir kere, Çarşambaları, Hisarın o güzel sırtına yükseliyor ve iki sınıfın —kısmı âzâmı Türk olmak üzere— anasını muhtelifi Osmaniyeden mürekkep ve cidden güzide şakirtleriyle meşgul oluyordum. Geçen devrin tazyiki muhnikî için de bana emsalsiz ve hakikaten sera-

zat bir insan hayatı ihda ve temin eden o havayı safı hürriyeti teneffüs bir kuvvet ve cihadet hissettiğimden ettikçe çiğnerimde hâlâ bir hafiflik, ruharâ tepe ile rabitamı bütün bütün kesmek istememişim. Ne kadar aklı olduğumu şimdi görüyorum: Bir muhiti gaysüğüzet içinde henüz serbestçe ve insanca iş görülemez.

Bugün say ve irfanım tebdilî tabiiyet ediyor demektir... Buna diñkâ fena hayatımızda çaresiz katlanmış-
tım; bugün gene öyle yapmağa mecburiyet görüyör ve Kolejin hürriyet-nüvazane ve kadirşinasane açtığı a-
şuşu râğbete işte sürükleniyorum. Kabahat benim değil; ben oradan da size ve insanlığa hizmet edeceğim.

Oğlu anadan ayıran eller kahrolsun!.,

Tevfik FİKRET

Maarif Nezareti Mektebi Sultani müdiriyyetine meşhur riyaziyeci Salih Zeki Beyi göndermişti. Fakat bu işi yaparken müdiriyyete bir şair yerine bir âlim getirildiği yazılarak, zaten mevcut olan anlaşamamazlık ve dedikodular büsbütün arttırılmıştı. Günlerle şair — âlim münakaşaları sürüklenip gitti. Hattâ bu işten en ziyade müteessir olan o zamanın edipleri, Fecriâtîciler şu protestonameyi bile neşrettiler

"Tevfik Fikret Beyin Mektebi Sultani müdiriyyetinden istifası ve yerine Salih Zeki Beyin vekâleten tayını münasebetiyle Maarif Nezaretinin Sabah gazetesinde neşrolunan beyanamesinde (bir âlimin bir şaire terki) edildiği serdolunuyor.

Bir âlimin bir şaire tercihi demek bir şairin aynı zamanda bir âlim olabileceğini takdir edememek demektir ki Maarif Nezaretinin bu zehapta bulunması cidden şaşılacak şeydir. Bu mütaleadan dolayı teessüfle beraber Tevfik Fikret Beyin Mektebi Sultani müdiriyyetinde bulunduğu müddet zar-

Tevfik Fikret merhum

Yaman bir ittifak

Fransız ve Sovyet Hariciye Vekilleri başbaşa..

Fransız Hariciye Nazirinin Rusya seyahatinden sonra cihan harbinden beri birbirinin amansız düşmanı olan bu iki memleket dost oldular, hattâ müttelik oldular.

Fransa, Rusyadan alacağı olan milyarları alamadığı, Rusya, Fransayı en koyu komünist düşmanı bellediği için bu iki devlet uyuşmaz sanılıyordu. Fakat ikisinin de düşmanı olan Almanya karşısında birleştiler.

Almanyanın silâhlanmayı açığa vurması, hattâ muahedeyi feshetmesi Fransaya milyarlarını, Rusyaya da eski kinini unutturdu. Bir rivayete göre bu ittifak askeridir de. Demek oluyor ki bir cihan harbi karşısında Almanya gene sağından Rusya, solundan Fransa tarafından hücumu uğrıyacaktır.

Denizde ve havada rekor

Maksim Gorki havada iken

En büyük vapur geçenlerde yola çıkan ve ilk seferini yapan Normandi ismindeki Fransız gemisidir. En büyük tayyare de geçenlerde büyük bir kazaya uğrayarak içindekilerle beraber mahvolan Maksim Gorki Rus tayyaresi idi. Bu tayyare 70 kişi taşıyordu. Normandi gemisi ise 4,000 kişi taşımaktadır.

Birisi havada, öteki denizde büyük- lük rekorunu kıran bu iki nakil âletinden denizdeki asırlardan beri kurulmuş, terakki etmiştir. Öteki daha yarım asırlıktır. Yarım asır evvel zorla uçuyordu. Bugün eğer bir başka tayyare ile karşımasaydı tabii Normandi kadar emniyetle 70 kişiyi havada bir memleketten öteki memleket hem de saatte 400 kilometre süratle uçurabilecekti.

Rusya yeniden üç büyük tayyare yapıyor. Bunların bir hava dritnotu olmaları muhakkak görülmektedir.

HAFTA — ADNA No. 25

Telefon: 21316

İdarehanesi : İstanbul Ankara caddesinde Avni hanındaki daire

Dercedilmeyen yazılar geri verilmez

Telgraf adresi: İstanbul Haf Ad

AHMET CEVDET

İkdam sahibi Ahmet Cevdet geçen hafta öldü. 73 yaşında idi. 32 yaşında İkdâmı çıkar- mağa başlamıştı. 41 sene bizim mesle- ğimize hizmet etmiş demektir.

Ahmet Cevdet Mülkiye ve Hukuk me- zunudur. Sabah gazetesine mütercim o- larak girmiş, Ahmet Mithat Ef ile ter- cümanı Hakikatte çalışmış, sonra üç yüz lira sermaye ile İk- dam gazetesini tesis etmiştir.

Bu gazete için 300 altın az gel- mişti. Fakat Cevdet sebat etmiş, yoksuzluklara göğüs germiş, o za- man tutunmuş ve belli başlı muhar- rirleri etrafına toplamış olan Miha- tın Sabah gazetesine yarışa başla- mıştır. Bu yarışta Cevdete talih te- gülmiş, çünkü Ermeni patırdısı ü- zerine Mihranın Sabah gazetesi sar- sılmış, yerini İkdâm almaya başlamış- tır.

Cevdetin acıl yüzünü güldüren ve İkdâmı 40 senelik koca bir müessese yapan Muhitülmaarif formaları ol- muştur. Bu kitabın topladığı abo- neler İkdâmın küçük sermayesini dol- durmuş ve ondan sonra Cevdet pa- rasızlık yüzünden etrafına toplaya- madığı arkadaşları: Sabah'tan çekmeğe başlamıştır.

İkdâmın ilk senelerinde gazeteler kırk paraydı. Çünkü her gazetenin üstüne bir de pul yapıştırmak lâzım- dır. Pul kalkınca on paraya indi; sat- ışıları beş altı binin — yani bugün- küünün yarısı — kadar olduğu halde seviyeleri — hele memleketin umumî seviyesile mukayese edilirse — bu - günkülerden çok yüksekti.

Gazete evvelâ havadis vermek için çıkar. Memleketin irfanına, kültürüne hizmet borcu ondan sonra gelir.

İkdâm da, Sabah ta, Tercümanı Hakikat ta her iki noktadan bugün- külerden çok yüksekti. Onlar bir ta- raftan gece sabahlara kadar havadis peşinde, birbirinden daha çok haber vermek endişesile uğraşırken bir ta- raftan da memleketin en kıymetli ya- zıcılarını toplamak için birbirleriyle yarış ederlerdi.

Abdülhamidin en koyu istibdadı sı- ralarında İkdâmın etrafına şu muhar- rirler toplanmıştı:

Mahmut Sadık, Abdullah Zühtü, Hüseyin Rahmi, Hüseyin Cahit, Ca- vit, Ali Reşat, Mahmut Ata, Necip Asım, Veled Çelebi.

Rakibi olan Sabah, bu muharrir- lerden birini kendisine bağlayabil- mek için daha fazla ücret vadeder,

bazılarını çekip almaya muvaffak o- lur; fakat Cevdet yazıcısının kıymetini bilerek onu gene kadrosuna alırdı.

Bir sene bütün bu muharrirlerle Cevdet arasında ücret meselesinden bir ihtilâf çıktı. Hepsini birden grev yaptılar. Cevdet inat etti. Gazetesini, bugünküler gibi, imzaya ve kaliteye ehemmiyet vermiyerek çıkarmağa karar verdi.

Bir hafta içinde o İkdâmın hem başmuharriri, hem fıkracısı, hem mü- tercimi, hem musahhihi, hem de muha- biriydi. Bu bir hafta devam etti. İstedik- lerini kabul ederek gene hepsini İk- dâmın etrafına topladı.

* * *

İkdâm yazı ailesi içine ben cihan har- binin başında girdim. O zaman İkdâm dört sahife çıkardı. Fakat bugünkü- ler gibi memleketin her tarafına yayılmıyarak — yalnız İstanbul'da ve bir iki bini yakın şehirlerde olmak ü- zere yirmi beş bin etrafında satış yapıyordu. Cevdetin meşrutiyette 40 bine kadar yükselen gazetesine bu muvaffakiyeti nasıl temin ettiğini, onunla beraber on sene çalıştığımız için pek iyi biliriz:

Evvelâ havadis. Şehir haberleri on, on beş muhbirele gayet sıkı takip olunur; bu muhbirlerin başka gazete- lerle hiç bir ilişkisi olmaması, getirdik- leri yazıların yalnız İkdâma ait olma- sı istenir; telgraflar, ecnebi gazetele- ri, Aceince, Arapça mütercimlerine kadar bir büyük heyet tarafından e- lekten geçirilirdi. Bugün akşamın se- kizinde işlerini bitiren muhbirler yerine o zaman sabahın üçüne, dör- düne kadar haber peşinde koşan bir istihbar heyeti vardı.

Bunlar, beygirlerle dolaşıp topladıkları haberleri telefon olmadığı için, tulumbacılar ve bekçilerle mat- baaya gönderirlerdi.

Sonra muharrir kadrosu: Cevdetin Hüseyin Rahmi, Ahmet Refik, Yakup Kadri gibi bir çok yazıcılarına ver- diği ücreti bugünkü gazeteler yalnız kâğıda ve mürekkebe veriyorlar. Her gün gazetesinde birkaç ilim, fen, tarih, tetkik, tenkit makalesi görmezse Cevdet küplere binerdi.

Biz bugün bu çeşit yazıları kimse- nin okumadığından şikâyet ederek sa- hifelerimizi abur cuburla dolduruyo- ruz. Ne yazık ki Cevdet, bunları se- nelerce Türk okuyucularına nasıl o- kuttuğunu, bize öğretmeden gitti..

I. S.

Müthiş bir iskambil oyunu

İtalyan serserilerinin Napoli kartı diye oynadıkları bir çeşit iskambil o- yunu vardır, ki çok eski zamandan kal- ma olan bu oyun bizim bildiğimize hiç benzemez. Bu çok dikkat ve dehşetli bir bilgi isteyen, son derece heyecanlı bir oyundur. Oynayanlar daha çok ser- seriler, haydutlar, hırsızlardır. Bunlar köşe başlarında, kahve köşelerinde bu oyunlara o kadar sarılırlar ki onların oyun sırasında patlamış gibi fırlayan, kaçanağına dönen gözleri, sararan, kızaran yüzleri görenleri korkutur.

Yalnız kumar olarak oynanan Napo- li kartını, öteki ismi ile Tresette'yi İ- talyan polisi yasak etmiyor. Çünkü ser- seriler bu oyunu oynarken o derece kendilerini kaybediyorlar ki bir çok sırları, cürümleri, cinayetleri ortaya döküyorlarmış..

Bir zamanlar Napoli Kralı Ferdinand Bu Tresette oyununa kendini o kadar kaptırmış ki Kral yalnız masa başında ve oyun oynarken görülebilirmiş..

Parmak izi

Bir katilin, bir hırsızın parmak izi ni televizyonla uzaklara göndermek tecrübeleri yapılmış ve muvaffak olun- muş. Bu resim ilk tecrübe yapılırken alınmış; vapurda bulunan bir haydu- dun karada alınan parmak izleri va- pura televizyonla verilmiştir.

HAFTA — ADNA

Abonesi: Türkiye için

Seneliği: 375, Altı aylığı: 200 Kr.

Ecnebi Memleketler için

Seneliği: 750, Altı aylığı: 400 Kr.

Adresimize Adna kelimesini mut- laka koyunuz.

4 Gazete kapanınca ne oldu ?

Istanbul matbuatından bir kısmına verilen muvakkat tatil cezası etrafında fikirler, lâtifeler ve samimî temenniler...

Cumhuriyet sahibi Yunus Nadi B.

Cumhuriyet bayramının arifesinde İstanbul matbuatından bir kısmına yıldırım, bir kısmına da piyango isabet etti. Sayısı yediyi geçmiyen gündelik gazetelerden dördünün birden kapanması okuyucularında hayret ve yazıcılarda heyecan, daha doğrusu herkeste hayret ve heyecan uyandırmaktan geri kalmadı. On bir Cumhuriyet yılı içinde hükümet tarafından bir çok neşriyat tatil edilmişti ama, İcra Vekilleri hey'etinin gazabına uğriyan o rahmetli gazetelerin belli başlı bir suçları vardı: Şiddetli muhalefet. Bu sefer muvakkat bir tatile uğriyan gazeteler arasında ise bilhassa Cumhuriyet ve Akşam gibi iki nüfuzlu meb'usun sahip oldukları gazetelerin de bulunması, umumî bir dikkat uyandırdı.

Arif Orucun gazetesi, Büyük Millet Meclisinin asabiyeti karşısında bile cayırtı koparmıya devam ederken İsmet Paşa, mahkemeleri olan bir memlekette hükümetin gazete kapatma usulüne baş vurmayacağını temin etmişti. Muhterem Başvekil büyük bir kabahat karşısında da vaadine sadık kaldı. İdarî vesilelerle kapatıldığı gazeteler, yahut ta yazı yazmaktan el çektirilen bazı muharrirler istisna edilirse, İcra Vekilleri hey'eti hiç bir gazeteyi büsbütün kapatmamış, bu dört gazetenin de yalnız on gün müddetle intişarını menetmiştir.

Cezanın şekli ne olursa olsun, bu dört gazetenin haricî siyasetimize ait nazik bir noktada büyük bir gaf yapmış olduklarına şüphe yoktur. Kaldı ki, verilen haberin tahrif edilecek neşrolunduğu da hükümetin tebliğinden anlaşılmalıdır.

Matbuatın kullu arasında

Hadisenin bir cephesi budur. Bir de bunun aramızda uyandırdığı hazin veya komik tesirlere bir göz atalım. Gazetecilik âlemi, her şeyden evvel, bu çeşit arızalara pratik taraftan bakar.

Cumhuriyet bayramının arifesi. Cumhuriyet, Son Posta ve Akşam gibi büyük gazeteler günlerdenberi inkılâbın on birinci yıl dönümünü fevkalâde sayılarla kutulamağa hazırlanmışlar. Derken ajansın tebliği: On gün tatil :

Zaman başmuharriri Velit B.

Akşam sahibi Necmettin Sadık B.

Son Posta sahibi Ekrem B.

ra da şu cevabı verir. «Zavallı hayvanlara Vakit nushalarını yediyorlarmış!»

Bundan birkaç sene evvel Vakit'in yeni makinesi geldiği zaman, ancak vinçle taşınması mümkün olan büyük demirleri, gazetenin hammalı kolayca nakleder; Alman mühendis de Vakit hammallarının bu kuvvetine şaşır, kalır. Bir arkadaşımız bu hayret karşısında şöyle demiştir: «Şaşıracak bir şey yok! O hammallar Vakit'in iade nushalarını taşımağa alışmışlar; vinç ne kelime?»

İşte bu Vakit dostumuz, on birini geçen bir okuyucu sınıfının elinde görünmeğe on gün vakit buldu ve münderecatı herkese bir sır olmaktadır çıktı.

Milliyet gazetesi de en büyük rakibinden gülerce kurtuldu ve geniş bir nefes aldı. Lâlası olan İş Bankasının elini bırakarak şöyle kendi başına varda kosta bir dolaştı. Felek ona da yar olmuştu. Fakat «hangi felek?» diye sorabilirsiniz.

Tatil ve gazete satışları

Gariptir, kapanan gazetelerin satış ötekilere tamamile geçmedi. Cumhuriyet, Akşam, Son Posta ve Zaman gazetelerinin traj yekönü 45 binden fazladır. Bu okuyuculardan ancak yarısı Milliyet, Vakit ve Haber aldılar. Öteki yarısı, gazetelerine karşı vefakârlıklarından mıdır, yoksa okumaktan kolayca vazgeçebildikleri için midir, nedir, okuyuculuktan istifâ ettiler. Böylece bizde gazete okuyanların ne anlaşılacak tabiat ve kaptırları olduğu bir daha meydana çıktı. Belki de çokları için gazete demek, ajans veya haberdan ziyade hikâye ve roman demektir. Tefrikası yarıda kaldığı için başka bir gazeteye göz atıma lüzum görmiyenler galiba ehemmiyetli bir yekün dolduruyorlar.

Tatil muvakkat bile olsa...

Matbuat kanununda gazetelere, kapanmaktan daha ağır para cezaları kesen maddelere taraftar olabiliriz; muvakkat bile olsa gazete tatili matbuatımızın bir kısmı için ekseriya öldürücü bir darbedir. Nihayet bu, suçlu bir gazetenin masum işçilerini, hattâ masum okuyucularını da aynı zamanda cezalandırılmaktadır. Bunun için matbuat kanununun tadilini icap ettiren fikir cereyanları arasında bilhassa bu tenkidî mülâhazanın yaşamasını da isteriz.

HAFTA

On gün kapanan dört gazetenin başlıkları

Bu tatil sözü patron ve işçi üzerinde ayrı ayrı tesirleri haizdir. Patron için — patronuna ve gazetesine göre — bu, en azından bin, en çoğundan üç bin liraya kadar anı bir zarar ifade eder. İşçiyse gelince, bunlar da iki türlüdürler: Maaşlılar, ücretliler... Maaşlılar için bu tatil, her türlü manevî tesirler bir kenara konursa, enfes bir bayram hediyesidir. Zira hiç bir gazeteci, işinden atıldığı feci günler istisna edilirse böyle on günlük bir tatile ansızın kavuşmuş değildir. Bunlar arasında en dayanıklı ve en çalışkan olanların bile tatil haberi karşısında için için bir «oh!..» çekmiş olduklarına şüphe yoktur. Fakat ücretliler için vaziyet hiç te böyle değildir: Onların aylık bütçelerinden üçte biri ansızın havaya gitmiştir. Bizdeki şeraitine göre gazetecilik öyle bir meslektir ki her hangi bir meslekdaşın gafını bütün ücretli işçiler öderler. Yani suçlunun cezasını masumlar çeker.

Bir de Zaman arkadaşımız gibi büyük fedakârlıklarla yeni teessüse çalışan gazeteler için bu nevi tatiller, hasta nabzının durması gibi

telâşa düşürücü arızalardır. Yunus Nadi Beyle Ebuuziyya Zade Velit Beyin bu arıza karşısında bile teessürlerinin bir olamayacağını kolayca takdir edersiniz. Cumhuriyet gibi çok muvaffak olmuş büyük bir gazetenin kasası üzerinden hafif ürpertici bir ayaz gibi geçen tatil kararı, Zamanın para çekmecesi için 310 zelzelesini hatırlatıcı büyük bir sarsıntıdır.

İki bayram birdenli..

Bir de kapanmayan gazetelere bakalım.

Hadise günü bütün gazeteciler: «Zavallı Vakit'e gün doğdu!» demekten kendilerini alamadılar. O Vakit ki İstanbul gazeteleri arasında pek temiz çıkan, yerine göre fedakârlıktan da kaçınmayan ve Hakkı Tarık gibi, Mehmet Asım gibi umumî hürmet ve emniyeti kazanmış insanların gazetesi olduğu halde nedense hep zavallı kalmıştır. En insafsız nükteler, bu eski ve görgülü gazete aleyhine savrulup durur. İşte bir iki tanesi:

Adalı Avni Bey, birgün, keçilerin sui huzma uğradıklarından ve sütlerinin bozulduğundan şikâyet eder. «Neden?» diye soranla-

Maltadan Nasıl Kaçtılar?

Değerli muharrir ve mebusumuz Aka Gündüz, kara mütareke günlerinde Maltaya sürülen Türk münevverlerinin nasıl kaçtıklarını anlatıyor:

Değerli mebus ve muharrir Aka Gündüz Bey mütareke günlerinde bir İngiliz gemisiyle Maltaya nasıl sürüldüğünü anlatarak diyor ki:

İngiliz dritnavtı Maltada büyük limana demirledi. Liman içinde limanlar.. Dantelâ gibi bir yer, daha ilk saatte Malta hoşuma gitmedi. Motorla askeri bir dairenin rıhtımına çıktık.

Zabit piyade kumandanına bir şeyler söyledi.

Bir araba ile kalelerden, bürçlerden gire çıka Polverista kalesine geldik.

Üç dilili koca bir bina... Her üç dil'i kale burcu.. Haricinde hendekler, burçlarla telörgüler ve nöbetçiler..

Kale İçinde

Ögle yemeği zamanı imiş.

Kampa soktular. Kimseler yok. Birdenbire karşıma birisi çıktı:

— Vay Akam!

— Vay Numan ustam.

Bu, bizim Numan usta idi. Hani bir anda İstanbul Mebusu oluveren Numan usta.

Derken bir vay! daha...

Beni alt katta ve dipte bir odaya götürdüler. Bir çokları sofrada henüz yemeğe başlamışlar. Feyzi Zülfü (Diyaribekir mebusu), Celâl Nuri Beyler ve saire...

Bir kaç (vay) dan sonra, tas kebabının başına oturttular.

Oturuş o oturuş... Artık ondan sonra kalkabilirsen kalk...

Uzun müddet bu kalede mahpus kaldık.

Hiç bir tarafa çıkarmıyorlar, telörgüsüne bile yaklaştırmıyorlardı.

Hırsımızdan, hiddetimizden İngilizlere öyle mektup yazanlarımız, istida verenlerimiz olurdu ki en hafif yazılmışı peynir tulumuna koyupta aç fareye ikram etseniz yemez.

Fakat onlar en ağırına bile cevap vermezler ve sizin âsabinızı çuval elyafına döndürürlerdi.

Hele bir gün merhum Süleyman Nazif öyle bir istida yazdı ki, bir insanı birbirini üstüne bir kaç defa kurşuna dizdirmeğe kâfi gelirdi.

Buna da cevap çıkmadı.

Kös dinlemişler...

Kaçmak kararı

Sinirler gittikçe bozuluyor, ruhlar bunaldıkça bunalıyordu.

Evlerimizden de daima fena haberler gelmeğe başladı. Günler geçtikçe hepimiz bir çeşit maniyeye, meraka tutulduk. Velit Beyin manisi kitap, resimli mecmua toplamaktı. Şükrü Kaya beyin manisi şarjit tercüme etmek ve etrafındakilere vakit vakit iktisada, idareye dair kısa dersler vermektir.

Mustafa Abdülhalik Beyin manisi filüt, Ardihan mebusu Tahsin Beyin manisi de keman çalmaktı. Fethi Bey İtalya ve İngilizce öğrenmeğe çalışırdı.

Afyon mebusu Ali Bey, sabah akşam muntazam ve muayyen müddetle bahçede gezinti yapardı.

Bu zindan, bu Malta artık usanç vermişti.

Anadolu gözümüzde tütüyordu. Oraya bir ulaşabilesek... Hepimizin kafasını bu fikir, sadece bu, işgal ediyordu: Kaçmak...

Ve kaçmaktan başka hiç bir düşünce yoktu.

Tefvik Hadi, Rauf, Vazıf, Kara Kemal, Bedri, Rahimi, Ahmet Emin, Ali Nazmi, Celâl Nuri, Cemal, maliyecisi Ferit Beyle, Refet Paşa, Numan usta, Ferit Ağabey, Ağaoglu Ahmet ve ben toplanmıştık, kaçmak için çareler arıyor, müzakereler ediyorduk.

— Mademki katı ve pratik olacağız. O halde arkadaşlara soruyorum, bu işe ne kadar para lazımdır.

Kısa bir münakaşadan sonra: — En az elli bin Türk lirası dediler.

Firar plânın tanzimi ne kadar kolay ve muntazam oldu ise tatbiki için lâzım gelen paraların tedariki o kadar zor oldu. Bunun nasıl tedarik edildiğini söylemek selâhiyetini kendimde bulamıyorum.

Bir gün postadan çıkan paketler arasında lokum paketleri geldi. Vatandan gelen lokuma can mı dayanır?

Bu lokumlardan birinin içinden çıkan küçücük bir kâğıt parçasında beklediğimiz şu satırları heyecanla okuduk:

Maltada mahpuslardan bir kısmı kalenin bahçesinde

« On iki gün sonra beklenen vapur Selimanın iç limanına tecrübe seferi yapacak. Vaziyeti iyice tesbit ettikten dört gün sonra tekrar aedet edecek ve dört gün zarfında ise tahtelbahirin Marsa İskala limanının methalinde bulunan küçük adaların arkasındaki bataklık yerine geleceği beklenmelidir.

Svastapoldan tarihi hareketine ve İstanbulda den dolayı geçireceği otuz altı saate nazaran bu günden itibaren on üç, on dört gün sonra orada bulunacaktır.»

Lokumdan çok daha tatlı gelen bu haber hepimizi nasıl sevindirdi, bunu şimdi siz asla tasavvur edemezsiniz. Bunlarda ne? Ne vapuru, ne tahtelbahiri? Demeyiniz.

Ya ne zannettinizdi, biz Maltada zindanda İngilizlerin emri altında armut toplamıyorduk ya, bizim de bir işlediğimiz, bir faaliyetimiz vardı. Bizim bir benekli madamımız, İskoçyalımız, nelerimiz, nelerimiz vardı.

İngilizler bilmem bilirler mi idi. Fakat her halde sonradan öğrendiler ki, su uyur, düşman uyumaz.

Hem öylesine uyanıktık ki..

Ancak size burada bu işlerin iç yüzünü şimdi daha açık saçık bildiremeyeceğim. Onun da zamanı var. Gelecek...

Şunu bilin ki günün birinde vapurumuz Maltaya geldi. Dört gün zarfında da tahtelbahir gelecekti. Demek daha biraz bekliyeciğiz.

Fakat bu bekleyişin ne kadar güç, nasıl zor bir bekleyiş olduğunu tahmin edebilmek kolaydır. Arada vapurumuzu görelim dedik, ve ikişer üçer arkadaşlık kafiyle

karadan Selimaya gider gibi ağır ağır yollandık.

İşte vapurumuzu

Beş altı bin tonluk eski sistem bir gemi.

Vapurumuzun süvarisi Karadenizli Süleyman kaptandı. Parola mucibince kaptanımızla büyük pastacıda görüşecektik. O, soldaki birinci masada yalnız oturacaktı.

Süleyman kaptanın şimdiki ismi Coze Peterrers idi.

İngilizleri büsbütün şaşırtmak için kaptanımızın ismi İtalyan olduğu halde tabiiyeti Portekiz idi. Vapur da Odesa limanına mensuptu.

Bayrağı ve Patentesi ise İngilizdi:

Gelin de siz bu muammamın içinden çıkın bakalım.

Dört gün sonra Marsa İskala limanında, denize karşı oturmuş sohbet ediyorduk.

Sular kararmağa başlamıştı. Güneş kızıl bir tepsi gibi kudretsiz ve donuk batıp gidiyordu.

Birden iki adacığın arasında bir kaynaşma oldu. Sular harelendi ve bir su aygırının ba sudan çıktı.

Tahtelbahirimiz gelmişti ve işte karşımızda idi. İki dakika sonra üstteki kapak açıldı. Orada bir gölge peyda oldu. Yüreğlerimiz çarpıyordu.

Karanlığa bir ses karıştı:

— Urs, Urs!

Bu, bizim itina ve ihtimamla beslediğimiz köpeğimizin ismi idi. Bu köpek öyle iyi yetiştirilmişti ki, zindanda ağzına para verirdik, oda gider şehirden bir pastacı dükkânına girer, parayı verir, uzatılan pastayı

[Sonu 13 üncü sayfada]

Malta kalesinde mahpuslar, başbaşa..

[Arkada sağda Ziya Gökalp merhum, önde Selah Cımcı Bey]

Aka Gündüz Anlatıyor

Mütarekenin kara günlerinde İngilizler bizi nasıl yakaladılar, Maltaya nasıl sürüldük ?

Aka Gündüz

Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Beyin Maltadaki hali

Istanbul sokaklarında düşman süngülerinin dolaştığı kara günlerde işlenmiş cinayetlerin sayısını bilen kim var?

O meş'um devirde, her gün yüreğimizi yakan facialara kanaat etmiyen düşmanlar Türk münevverlerine de musallat olmuşlardı. Bunlardan bir kısmını evlerinden yakalılarak Maltaya sürdüler.

Maltada telörgülerle, burçlarla, hendeklerle sarılı zindanlardan kaçmağa muvaffak olanların hemen hemen hepsi sağ ve bugün aramızda bulunuyorlar.

Bir roman kadar heyecanlı, bir tarih kadar meraklı ve doğru olan bu satırları, lezzetle okuyacağınızdan eminiz, o zaman İstanbul sokaklarında vatanperverleri nasıl yakaladılar ve bunlardan bir kısmı İngilizlerin elinden nasıl kaçtılar ?

Bunu Maltaya sürülenlerden edip ve meb'us Aka Gündüz HAFTA ya şöyle anlatmaktadır :

16 Mart... Kara gün..

O zaman ben Celâl Nuri Beyle İleri gazetesinde çalışıyor; Ercüment Ekrem Beyle de Alay adında bir mizah gazetesi çıkarıyordum..

Erkenden matbaaya geldim : Kızcıca bir kıyamet..

İngiliz zabıtları, memurları gelmişler, gazeteyi kapatıyorlar.

— Bizim (Alay)ı da kapatacak mısınız ? dedim.

— Alayınız devam edebilir, dediler.

Celâl Nuri, sonraları İstanbul mebusu olan Ali Rıza, Antalya mebusu Ahmet Saki Beyler ile daha bir kaç zat ynkarı salonda sinirli sinirli fısıldaşıyorlar. Ben işin alayındayım.

Meclisi, imaret kapatır gibi kapatmışlar.

Şehzadebaşında İngilizler uyuyan askerlerimizi süngülemişler.

Ortalık harman çorman..

Celâl Nuri Beyle yaşadım :

— Büyük patron, dedim, sıvışmanın yoluna bak, nerede ise senin de o penbe ensene yapışırlar.

Ortanca patron Suphi Nuri :

— Hiç ummam, dedi.

Zaten o böyledir. Neye uğradısa hep böyle ummaya ummaya uğradı.

Fakat küçük patron Sedat Nuri çok zekidir, işini bilir. Hemen bir otomobil getirtti. Böylece büyük patronu evine aşırıttık.

Evinde saklı parası mı varmış, altınları mı, onları selâmete koymağa gitti.

Tam bu sırada idi ki muharrir arkadaşlardan Osman Cemal Bey çıka geldi. Sapsarı idi, beni bir kenara çekti, soluk soluğa;

— Aman, dedi, seni arıyorlar.

— Ben kahraman filân değilim, neye arınılar?

— Ben o kadar söylerim işte.. Ağzımı aradılar, hem de bir şiddetli derdest emrinden bahsettiler.

Ne olsa, insan beşer. Daralınca şaşırıyor. Sedat Nuri Beyin cömertliği üzerinde. Yazılacak yazılara mahsuben bana birçok paralar verdi. Vakit de gecikti.

Şimdi nereye gitmeli? Eve gitmek olmaz.

Öyle uzuk uzadıya akraba filân da yok ki gidip saklanayım.

Cevizlikteki ablama gittim. Onun da beni aradıklarından haberi varmış. Tanıdıklardan bir sivil memur gelmiş, ona beni aradıklarını haber vermiş ve ;

— Burada saklanırsa şüphelenmezler, demiş.

Eve girdim, Bir kaç gün orada kaldım. Fakat fazla duramadım. Canım sıkılmağa başladı. Hariçle temas ettim. Anadoluya kaçmağa karar verdim ve hazırlığa başladım. Hemen hemen herşey yolunda gidiyordu. Bir de baktım ki ayağımda lostrin ayakkabılar.. Bu fotinlerle dağda, bayırda nasıl yürünür?..

Bir spor potini alayım, dedim, Karaköye gittim. Potini ayağıma giydim, fakat bir buçuk liram noksan çıktı.

İleri matbaasına geldim. Burada oturmanın manası var mı? Çıkıp gitsek... Hayır, adamın ayağına dolaştı mı dolaşır..

— Bir çay içeyim, dedim, yu-karı çıktım.

Alâ... Lonca kurulmuş... Celâl Nuriyi yakalamışlar..

İsmail Müştak Bey şakalaştı :

— Bu ne ihtiyatsızlık, pek o kadar görünme, karışmam..

Çayım yarıda kaldı.

İçeriye suratsız bir adam girdi. Beni sordu, söyledim. ve galiba korkudan olacak, çişim geldi. Çıktım.

Herif peşimde. Merdiven başında da kalpaklı iri bir adam bekliyordu.

Matbaa müstahdemlerinden biri bir işaretle etrafın sarıldığını anlattı.

Merdiven başında aklıma geldi:

— Nereye gidiyoruz, diye sordum.

— Galatada İngiliz siyasi daire-sinel

— Sen kimsin?

— Memur

— Türk müsün ?

— Nene lâzım.

— Öyle ise vesikani göstermeden seninle bir yere gitmem.

— Cebren götürürüz.

— Silâh istimal ederim.

Yalan... Papuç alacak kadar ahmaklık ederim ama bunu yapacak kadar budala değilim.

Fakat herif inandı, durakladı.. Hüviyet cüzdanını çıkardı, gösterdi. Bunun üzerine yürümeğe başladık.

Şimdiki milliyet matbaasının o vakit sabah matbaası - kaşısında ki tütüncünün önünde durdum. Sigara iğne iplik, bir küçük makas, kalemler, defter, iki üç mendil aldım.

Sonra ezaneye uğradık, biraz tentirdiyot, bir tüp aspirin aldım.

Galata rıhtımından çıktık.

İkinci sokakta bir hana girdik.

Türk münevverlerinin Maltada alınmış resimleri

[Sağdan : Şükrü Kaya, Ubeydullah Beyler, Süleyman Numan Paşa merhum, Hüseyin Cahit, Salâh Cimcoz, Sudi Beyler. Oturan : İbrahim Bey]

İBircinci katta bir odaya aldılar.

Şef bana kahve ısırladı, sigara verdi. İki gün evvel bir parti milliyetçinin daha Maltaya gönderildiğini söyledi ve bir kaç dafa şu sözleri tekrar etti :

— Sizden iki üç zat daha Maltaya gönderildi.

Anladım ki:

— Sen de gidiyorsun, ona göre davran demek istiyor.

Fakat benim ona göre davranacak hiç bir işim, vaziyetim yoktu.

İpi billah, sivri külâh bir adam işte... Nihayet Benet dedikleri kart genç geldi protestan ve azalarının konuştukları Tevrat Türkçesile konuşuyordu.

— Buyurunuz, refakatimde hareket eyleyiniz efendim l..

Buyurduk. Sökakta yan yana gidiyoruz.

Biliyorum ki etrafımızda bir sürü muhafız var.

Büyük kapının üstündeki levhayı okudum :

« Arapyanhanı »

Burası bir hapishane. Kumandanı da galiba binbaşı rütbesinde sert bir İngilizdi.

Yüzleri dıvara dönük iki asker. Önlerinde mühendis masası gibi mail birer masa. Benet Hapishane kumandanına birşeyler söyledi. Yazıcı neferler toparlandılar.

Konuşmağa başladık.

Ben sustukça neferlerin kolları da hareketsizleniyordu. Hissettim ki bu hasbihal süsü verilen bir isticvaptır.. Ona göre iyi zabtlemeleri için ağır ağır konuşmağa başladık.

Bu konuşma uzun sürdü. En sonunda dedim ki :

— Arkamız Porariöre, Viladivostoka kadar açıktır. Biz geriledikçe canlanır, kabarıp, dayanırız, kırk dayak yeriz, fakat kırk birinciyi biz atarsak sizin büyük ordu Üsküdarı tutamaz.

— Tenk yu.. Centilmen !

Bu iki kelime dudakların arasından gayrı ihtiyari döküldü. Ve hapishane kumandanı bana tabakasından bir sigara ikram etti:

— Şimdi sizi odanıza çıkaracağız. Muameleniz çabuk bitecek. Nihayet iki üç gün sonra Maltaya hareket edeceksiniz.

Bir gün Tophane rıhtımında bir Harp motoruna bindik. Zabitin elinde bir zarf vardı. Zirhlilerin arasından geçtik. Bir dritnavtı iskelesine yanaştık.

Dehşetli bir şey : Mallarok Dritnavtı. Merdiveni çıktık.

[Gelecek sayıda : Maltadan nasıl kaçtılar ?]

Matbuat Kanununu Yapan Avukat Ve Saylav Vasfi Raşid Anlatıyor

Vasfi Raşid söylev verirken

Bilmem, ses ve jestleri gür avukatın en ufak, en basit bir davayı müdafaa ederken bile ne hududsuz bir heyecana kapıldığını gördünüz mü?

Meselâ, mükkilinin otuz iki buçuk kuruş alacağını kurtarmaya çalışırken, ihtilâl hatiplerini sakın bırakan coşkunluklar gösteren Ethem Ruhiyi dinlediniz mi? Ufak tefek davalara harcanan bu heyecanların büyüklüğünü görenler, «şişirmek» filinin sade gazetecilere has olmadığını kabul etmişlerdir sanırım.

Matbuat kanununun, aralarında güç perende atılır maddeleri de, evvelâ Vasfi Raşid'in kafasından çıkmıştır. Ondan evvelâ, hayli şikâyetleri tahrik eden bu kanunu, tadile mühtaç görüb görmediğini anlamak istedim.

— Rica ederim, dedi, suallerin siyasi olmasın!

Güldüm:
— Benim sualim, bu cevap kadar «siyasi» değildi üstad! Ve bahsi değiştirmek mecburiyetile sordum:

— Çok kimseler, avukatları, canı, katil, hırsız olduklarını bildikleri kimseleri müdafaa etmekle ittihama kalkışır. Bu ittihama verebilecek cevabınız var mı?

Türk avukatlarının şüpheyi en çok okuyan ve en çok yapanlarından biri olan Vasfi Raşid; uyku arasında, şafak sökmeden sokağa fırlamış bir satıcı feryadı duymuş gibi hiddetlenmişti. Avukatlık mesleğinin asaletini anlatan uzun bir nutuk verdikten sonra, sualimin asil cevabına girişti:

— Evvelâ, herkeste, çok yanlış bir kanaat vardır: Avukatile konuşan bir maznunun; tıpkı doktora illetini itiraf eden bir hasta gibi konuşması lâzım geldiğini sanırlar. Halbuki, bilimleri lâzımdır ki, avukatlara cürümlerini açıkça anlatan suçlular, davalarını kaybetmiş demektirler.

Çünkü avukat demek, mahkeme önünde işlendiğini bildiği bir cürmün, olmadığını iddia eden kimse demek değildir. Fakat ne yazık, ve ne gariptir ki; ağızlarında bakla ıslandırdığı söylenen ve kısa akıllılıkla ittihat olunan kadınlar bu hakikati erkeklerden önce kavramışlardır; ve avukatlarına ser verirler sır vermezler. Buna mukabil erkekler, daha sual sormadan bülbul kesilirler.

Avukatlar, mahkeme huzurunda, suçların tebeyyününe hizmet ederler; yani: «Ölen mi

haklı, öldüren mi?» Davasının halline çalışırlar.

Çünkü her katil, mutlaka tecziyeye müstahak bir sefil değildir.

Onları suç ve cürüm irtikâbına sürükleyen, muhtelif sebepler vardır. Ve avukatlar, yaptıkları müdafaalarla, kabahatinin mücrimlerde olmadığını göstermeğe çalışırlar.

Ve nihayet, her maznunun, mukaddes sayılan bir müdafaa hakkı vardır.

Sana, bu hakkın değerini olanca açıklığıla ortaya koyan bir davayı anlatayım:

Fransada, meclisi meb'usana bomba atan bir anarşist tevkif olunmuştu.

Büyük meslekdaşının bu şerefli hatırasına hürmet etmek ister gibi bir an susan Vasfi Raşid:

— Görüyorsunuz, dedi, avukatlar, müdafaa için yaratılmıyacak şeyler yaratıyorlar. Fakat adalet kürsüsü bu müdafaaları, veremeyecekleri kararları vermekle mükâfatlandıramıyorlar.

Çünkü avukatlar, hududsuz adaletlere, ve hâkimler kanun maddelerile hudutlu adaletlere bağlıdır!

Vasfi Raşid, sual sormama vakit bırakmadan ilâve etti:

— Doktorlar, insanların sadece hayatlarını kurtarırlar. Fakat avukatlar, insanların sadece hayatlarını değil, haysiyetlerini ve hürriyetlerini de müdafaa ederler.

Bu itibarla, avukatlığı hakir görmek, vatandaşların sadece hayatlarını değil, hürriyetlerini ve haysiyetlerini de hakir görmek demektir!

İkidebirde saatini yoklayarak, vaktinin darlığını hissedilen değerli muhatımdan ayrılmadan önce meslek hayatında rast geldiği vak'aların en garibini öğrenmek istedim. Uzun sürmeyen bir halıza yoklamasından sonra gülererek söze başladı:

— Birgün, refikamla birlikte Adaya gidiyorduk. Vapurda yanımıza, şöyle böyle tanıdığımız bir kadın sokuldu, ve

laubali bir tavırla bana:

— Size teessüf ettim doğrusu! Dedi. Hayretle sebebini sordum. Hayretimi artıran bir cevap verd:

— Siz ki, zile sahibisiniz, niçin, Sadiyeyle kocasının yuvasını yıktınız? Kocasından çattır çattır ayırdınız. Kadıncağzın ahı sizi tutmıyacak mı sınırsınız?

Vasfi Raşid, kısa bir kahkaha attıktan sonra hikâyesini tamamladı:

Bereket ki, vaziyet çabuk anlaşıldı da, haklı şüphelere düşen karımın fırtına koparmasına meydan kalmadı:

Sadiye hanım, bir arkadaşımın delâletile davasını kabul ettiğim bir kadıncıydım. Pul parasını, ilâm ücretini, kaydiyesini, harcını, marcını da cebimden ödeyerek, istegini yerine getirmiş, ve kocası aleyhine açtığı boşanma davasını kazanmışım.

Ve şimdi kadıncağzı teşekkürünü, bana ağız dolusu ah ederek ödiyormuş! Bu, saçsaça başbaşa gelmiş karı kocaların bile aralarına girmenin akibetini gösteriyor.

Hem ben, onun ricası üzerine, avukat olarak girdim: Ya rakib olarak girseymişim?

Vasfi Raşid, sorgusunu gülerlek tekrarladı:

— Ha? söylesene? Ya rakib olarak girseymişim?

Ayrılrken güldüm:

— Estagfurullah üstadım!
NACİ SADULLAH

Vasfi Raşid eşile beraber

Herkesin tel'in ettiği bu mücrimin müdafaasını Labori yapmıştı.

Cürüm sabitti.

Labori, mahkeme huzurunda, hukuk edebiyatında ebdileşen meşhur müdafaasını yaptı. Ve bu müdafaada, anarşistin, mağduriyetler, adaletsizlikler, haksızlıklarla dolu acıklı hayatını anlattı.

Anarşistin ugradığı mağduriyetleri, adaletsizlikleri ve haksızlıkları, öyle heyecanlı, ve kuvvetli bir lisanla canlandırır ki, onları dinliyen hâkimler, eğer kanun, maddelerinden dışarı taşmak imkânını haiz olsalardı, sadece meclisi mebusana bomba atan o anarşisti değil, kâinata dinamit koyan bir mücrümü bile affedebilirlerdi.

Fakat, buna rağmen, mücrim asılmaktan kurtulamadı.

Ertesi gün çıkan Fransız gazeteleri, yaptıkları manşetlerde:

— Hayret, diyorlardı, hayret, Labori, o insan zekâsının üstünde bir kuvvetten doğan o harikulâde müdafaayla, o kazanılmaz davayı nasıl kazandı?

... Kadın bana: «Teessüf ederim, size, dedi, bir zavallı kadının hayatını yıkdınız!»

Vasfi Raşid muharririmize anlatıyor

“En Büyük Zevki Düşman tazyığı Altında Tehlikenin Büyüklüğüne Rağmen Devam Eden Mücadelede Buldum.”

Bütün bu oturanlar yalnız İstanbul gazetelerini, İstanbul matbuatını tanır ve onu okur..

Halbuki, şimdiye kadar bir çoklarımızca meğhul kalmış canlı bir İzmir matbuatı, İzmir gazeteciliği ve İzmir gazetecileri vardır..

Bugün Türkiye'nin en okumuş yani okuyucusu en fazla olan yerlerimizden biri de aşağı yukarı Ege mintakasıdır.

Ege mintakası deyince; İzmir'i başta saymalı ve ondan sonra yukarıya Balı kesir ve Doğu da Afyon hattı Konya hududuna kadar uzamalı ve nihayet aşağıya ta Civar, Isparta ve Burdura kadar inmelidir. Bütün bu yerler, İzmir matbuatını okur, tanır ve takip ederler..

Bununla beraber İstanbul gazetelerinin, mecmualarının en geniş mikyasta satış yaptıkları yerler de yine buralardır.

İzmir gazetelerinden bahse başlarken bugün Türkiye'nin en eski yevmi gazetesi sayılan (Yeni Asır) dan başlamak lazımdır.

“Yeni Asır” Şimdi tam 40 yaşındadır. Hergün sabahları 10-12 sahife üzerine çıkar.. Gazi bulvarında matbaa olarak inşa edilmiş yepyeni bir binası ve mükemmel bir rotatif makinesi vardır. Bazı mükemmel İstanbul gazetelerinden farkı henüz tertib makinelerine malik olmayışı ve hurufatın henüz kasalardan toplanarak dizilmesidir İki renk üzerine çıkar ve halen İzmir'in en fazla basan gazetesidir. Yeni Asır'ın çıkarılan'lar bugün İzmir'in aynı zamanda en kuvvetli iki gazetecisiydi de.. Bunlar İSMAİL HAKKI OCAKOĞLU ve ALİ ŞEVKET BİLGİN'dir.

HAKKI OCAKOĞLU :

Bu İzmir'in en tanınmış ve maruf gazetecisi konuşmadan evvel onun tanıyan hususiyetlerini size kısaca sıralayayım.. Ciddi ve cidalidir. Yazılarında ve bilhassa polemiklerinde çok şiddetli ve amansızdır. Tenkitleri samimi olduğu için kızdırmaz.. Sadece harekete getirir. En büyük hususiyeti görüşlerinin derbin

Yeni Asırda Hakkı Ocakoglu

“Perşembe.. bu sayıdan itibaren İzmir'in bugünkü gazete ve gazetecilerini okuyucularına tanıttıracağız. Bu tetkik yazısı yalnız Egenin gazete ve gazetecilerini tanıtmakla kalmıyacak belki ilerde Türkiye matbuatının tarihi hakkında yazılacak yazılara da ufak bir kaynak teşkil edecektir. Muharrir arkadaşımız Selim Cavid'in ha zırladığı bu çok enteresan yazıyı neşre başlıyoruz.

Yeni Asır tahrir ve tertib hey'eti bir arada

oluşu ve yazılarını yazarken teferrüata kadar tahlil ettikten sonra iyi terkiib yapabileceğidir. Gazetecilikte en Lüyük meziyeti şahsa değil makama çatmasıdır. Hasımına kuvvetli iken hücum eder onu zayıf görünce elinden tutar :

İdeal bir gazeteci karakteri...

“Yeni Asır” ın baş muharririle (PER-ŞEMBE) namına görüşmeğe gittiğim vakit bana ilk sözü şu oldu :

— “Hayatında yegâne sevmediğim şey, Gazetede kendi kendimden bahsetmek veya ettirmekdir.. Onun için ben bir şey söylemiyeyim, siz ne biliyorsanız onu yazın !..

— Sizde gazetecilik hevesi nasıl başladı ?

— İzmir Sultanis'inde okurken şimdiki Çankırı sayılaban olan bay Talât biz-zim hocamızdı. Bende bir istidad sezer gibi olmalı ki, beni yazmağa teşvik etti.. Bazı yazılarımı yevmi gazete ve mecmualarda neşrettirdi. Ufak tefek yazılarında tenkide mütemayil bulunduğumu söyledi. Aynı hoca bir gün İzmirde “Musavveri Mehasin” adile çıkan bir mecmuanın edebî tenkidini yapmağı bana vazife olarak verdi. Ve bu tenkidimi neşrettirdi. Hiç unutmam “Musavveri Mehasin” bana şöyle bir cevap vermişti :

— “Sen mekteb talebesinin dersleriyle uğraşırsan daha iyi edersin !”

Hakkı Ocakoglu büyük savaşta ihtiyat zabıtlığıyla orduda vazifesini yaptıktan sonra ticaret hayatına atılmış ve Yunan kuvvetlerinin Alaşeliri işgal etmesi üzerine Anadolu hareketine iştirak ederek Bozdağlarındaki milli kuvvetlere katılmıştı. Sahihli cephesinde ve Bozdağında da Kaymakçı cephesinde yirmi üçüncü fırka karargâhında bulunduktan sonra Alaşehir başkınında işgal mintakası dahilinde kalarak esir düştü.

İsmail Hakkı Alaşehirde iken bir aralık İzmirde çıkan (Sadayihak) gazetesinin muhabirliğini de yapıyordu. Esir düştükten sonra İzmir'e gelmiş ve yine ticaret ile uğraşmağa başlamıştı. Bir gün işgal zabıtası milliyetçi “Sadayihak” gazetesinin mes'ul müdürü bay Hüsnüyü tevkil etti. Gazetenin sahibi olan bay Sırrı da o günlerde hasta bulunuyordu.

İşte şimdi İzmir'in en büyük gazetecisi sayılan Hakkı Ocakoglu bu hâdiseden sonra gazetecilik hayatına tamamille girmiş oldu.

Bundan sonraki hayatını kendi ağzından dinleyelim :

— Hiç unutmam öğle üzeri yemek yiyordum. Bay Sırrıdan bir tezkere aldım. Bunda kendisinin rahatsız bulunduğunu ve bay Hüsnünün de tevkil edildiğini ve o gün matbaaya gidib gazeteyi çıkarıyormuş isem çıkarmıyacağımı bildiriyordu. O zamana kadar meslekte filen çalışmadığım halde gece gündüz çabalayarak tek başıma gazeteyi üç gün çıkarttım. Bu sırada refikam Lütfiye de haylice bir yardım etti. O tarihte bir yapraktan ibaret olan “Sadayihak” gazetesinin 8-10 bin trağı vardı. Yunan sansörünün şiddetine rağmen işgal altında halkın maneviyatını korumak için dini meselelerden istifade ederek hadisleri ve âyetleri siper alarak halka yalınlık göstermemek lazım geldiğini ergeç amaca varılacağını gizli yazılarla anlatıyor, milli hareketin lehinde siyasal cereyanları, Avrupa gazetelerinden nakletmek suretile neşrediyorduk..

Bunları yaparken Yunan matbuatından ziyade maslub Emin Sürreyanın ve yüz elliliklerden “Köylü gazetesi” sahibi Refetin sık sık tecavüzüne uğradık. Bunlar dağlarda çete (!) aramağa lüzum olmadığını ve ihtilâl komitesinin merkezinin beyler sokağında (*) bulunduğunu

(*) İzmir'in (Babıâli caddesi) yerindedir.

söyliyerek düşmanları bize kıskırtmağa çalışıyorlardı »

— gazetecilik hayatında en büyük zevk ve heyecanınız hangisi oldu ?

— “En büyük zevki düşman tazyik ve sansörünün şiddetine ve tehlikenin büyüklüğüne rağmen devam eden mücadelede buldum. En büyük heyecanı da 9 eylül günü İzmir zaferi neşesiyle çırpınırken Atatürkün iltifatında duydum. Atatürk İzmir'e girdiğinden andan yarım saat sonra, daha hiç kimseyi kabul etmeden (Sadayihak) gazetesinden birisini istemiş ve ben gitmiştim. Odada İsmet İnönü General İzzettin ile beraber daha bir çok Generaller vardı. Atatürk, “Sadayihak” gazetesinin işgalın devamı müddetince ulusal duyguları sarsıntıdan korumak yolunda yaptığı çalışmalarını takdirle karşıladığını söyliyerek ordu arkadaşları namına iltifatlarını ilâve ettiler. O dakikada Atatürkün elini öperken gözlerimin yaşadığını hissettim.”

Şimdiye kadar on dokuz defa mahkemeye maznun sıfatile giden ve her seferinde beraet eden “Yeni Asır” baş muharririnin en büyük mücadelesi 1925 yılında Vasif Çınar'ın kültür bakanlığından çekildiği sıralarda oldu. Birbuçuk yıl süren ve mahkemeye kadar intikal eden bu büyük kalem mücadelesi hakkındaki hatıralarını sordurduğ zaman müteessir bir eda ile şu cevabı verdi :

— Ulus işleri üzerinde kalem münakaşaları her zaman o'labilen işlerden dir ve olmalıdır da, fakat Vasif Çınarın ölümünün hepimizin kalbiri yaktığı bu sıralarda o mücadeleleri, hatırlamak bile doğru değildir. »

Bir zaman Yunus Nadi ile bir anlaşma yapmış ve bir yıl kadar İzmirde “Yerigün” ü çıkararak bugün kullanılmakta olduğu “Ocakoglu” imzale baş makalelerini yazmıştır. Sonra Osmanlı Avrupasından mübadil suretile gelen “Yeni Asır” sahipleriyle bir anlaşma yapmış ve bir şirket kurmuştur.

İzmir'in değerli gazetecisiyle daha fazla görüşmek isterdim. Fakat makalesini bekliyen sermürettib Mehmedin, bıyıklarını lurarak yan yan bakışlarındaki çekindim..

Gelecek sayıda Şevket Bilgin ve diğer muharrirler. Selim Cavid

Sadıy Hak'da Hakkı Ocakoglu

Sen Gazetecisin Değil mi ? Yanaş Öyle İse, Kulağına Birşey Söyliyeyim (!)...

Bay Haydar Rüştü

— 3 —

Kemer altından İkinci beyler sokasına girince bir sürü doktor muayenehaneleri şifa yurdları karşılarımsınız, aklınıza ilk gelen soru şudur :

— Peki amma! Acaba (Anadolu) gazetesi niçin bu sağlık yuvalarının tam göbeğinde oturuyor?

Bu sorguya da bundan başka veri lecek cevap yoktur :

— Kafa ve fikir sağlığına hizmet için!

Kapıdan girince belki gözlerinize bir matbaa manzarası görünmez. Fakat içeriye girdikçe burnunuza sinen mürekkep kokusundan, anlarsınız ki burası.

Mürettebhaneden kulağa pek de yabancı gelmiyen sesler geliyor!..

— Mehmed, bir kumpas daha lâzım... Klişe kısa geliyor!..

— Yaratayım mı be birader, git içerden iste!

— Aman tashihlere dikkat edin! Patronu işittiniz ya topumuzu birden sepetliyecekmış!

— Haniya o günler, bir sepetlese

de gidüp incir altında denizde bir keyfetssek!..

Matbuata bu en fazla emek veren işçilerinin acı olduğu kadar komik ertleşmelerinden ayrılarak baş yazıcının odasına çıkan merdivene tırmandım.

Gazetenin sahib ve başyazıcısı Denizli saygı Haydar Rüştü ile konuşcağıktım. Oda bomboştu. Biraz sonra idare müdürü İbrahim ile karşılaştım. — Yok!.. dedi.

Gazeteye ondan sonra daha iki defa gittim. Her seferinde İbrahim karşıma dikildi. Bazan (daha gelmedi) bazan da (geldi gitti) (bugün göremezsin) dedi.

Son arayışında da :

— Yarın Ankaraya gidiyor, bu gece bende misafir kalacak. Binaenaleyh konuşamazsınız dedi. Herşeyden evvel bir meslektaşının işini kolaylaştırmak vazifesile mükellefken bunun tam aksini yapan idare müdüründen Haydar Rüştü hakkında şu malûmatı almağa mecbur oldum. Bu suretle (Perşembe) okuyucularını Haydar Rüştü ile karşı karşıya getiremedim. İdare müdürü şöyle anlattı :

« — Haydar Rüştü çocukluğundan beri gazeteci olmak istiyordu. Daha (Mektebi Hukuk) talebisi iken mesleğe atılmıştı. Sonra Selânikte (Yıldırım) gazetesini çıkarmağa başladı. Ben o zamandanberi Haydar Rüştü ile beraberim. O benim gazetecilikteki hocamdır da. O bir aralık İstanbulda (Cada-los) adındaki mizah gazetesini çıkarmıştı. Bilâhare (Yıldırım)da çıkan bir yazısından dolayı (Kâmil Paşa) hükümeti tarafından (Yedikule) zindanlarında dört ay hapsedildi. Fakat o bundan yılmadı. Selâniğin işgali üzerine hapisten kurtulunca tekrar gazeteci oldu. İzmirde gelecek gazetelerde (Bahar Ulvi) imzasile ve çok ateşli ve özlü memleket yazıları yazdı ve kendisini İzmirliyle pek çabuk sevdiirdi.

Haydar Rüştü bu arada İzmirde (Anadolu)dan başka bir de (Duygu) adile bir akşamcı gazete çıkardı. Rumca

gazetelerle muvaffakiyetle savaştı. İzmir Yunanlılar tarafından işgal e ilince (Anadolu)da bir çok gazeteler gibi susturuldu. Fakat o gene memleket uğruna savaşın katan vaz geçmedi, Antalyaya giderek intişarına devam etti. Yurdun karanlık ve ümitsiz günlerinde o da yurdunu seven her Türk gibi vatan için çalıştı Nihayet İzmir ordularımız tarafından tekrar alınınca (Anadolu) yeniden çıkmaya başladı. »

Denizli saygı Haydar Rüştü hakkında verilen bu kısa izahattan sonra kendi görüşüme dayanarak diyebilirimki, Haydar Rüştü belki gazeteciliğin ön sırasında yürüyen bir gazeteci olamadı fakat muhakkak olan bir şey varsa o da yurd sevenlerin ön safında yer almış bulunmasıdır.

Bay Orhan Rahmi

Orhan Rahmi Gökçe :

(Anadolu) matbaasından çıkmadan evvel gazetenin bütün yazı işlerini aşağı yukarı üzerine almış sayılan ve (Cumhuriyet) in İzmir muhabiri bulunan Orhan Rahmi ile konuşmak istedim.

İzmirin hemen hemen bütün gazetelerinde çalışmış, tefrika yazmış, köşe

Bay İbrahim

tutmuş olan muhatıbımı vasıflı çalışmanın mükâfatlandığı l ir gazeteci olarak kabul edebiliriz. O bir meslekdaşa yakışan tam bir yakınlık ve samimiyetle (Perşembe) muharririni karşıladı ve şöylece anlatmağa başladı.

« Dört beş yıldanberi istihbarattan epiy uzaklaşmış l ulunu ordum. Şimdi gazetede fıkracılık ve tefrikacılık ile uğraşıyorum. Maamafih işin tekniği ile de olanıştıgalim benim meslek hayatımda geçirdiğim zorlukların ağırlıkların en büyük delilidir. »

9 Yıllık gazeteci olan muhatıbıma hayatında başından tuhaf vakalar geçip geçmediğini sordum. Anlatmağa başladı : — Bundan altı yıl evvel maruf şerirlerden İngiliz Mehmedle arkadaşları İsmail mahkemeye çekilmişlerdi.

Onlarla hapishane 'e konuşmak lâzım geliyordu. Hapisane müdüründen izin çıkmadı fakat buna rağmen fırsatını bulub parmaklıklara yanaştım. İngiliz Mehmed bitik bir halde idi. Fakat İsmailin gözleri fıldır fıldır dönüyordu. O gün idama mahkûm olmuşlardı. Onların duygularını ve ne düşündüklerini sordum. İsmail :

— Sen gazeteci misin? Didi. Yanaş öyle ise kulağına söyliyeyim (!)..

İhtiyatla yanaştım İsmail parmaklık arasında iki elile gırtlığına sarılmak istedi.

Kendimi güç kurtardım.. İkinci vaka da şudur :

Bundan iki üç yıl evvel gazetelerden birine bir tefrika yazmıştım. Bu tefrikada genç bir kız tipi canlandırıyordum. Meğer benim hayalimde canlandırdığım tip Göztepede bir evde hakikatan varmış. Romanın fenalaşmağa başladığı bir günde idarehanede, karşıma pala bıyıklı izbandud bir herif dikildi : Bir sandalyeye teklifisizece oturdu. Ve cebinden tabancasını çıkarıb masanın üzerine koydu bana :

— Temizle bakalım bu işi. Yoksal.

— Ne işi yahul. Demeğe kalmadı.. Mesele anlaşılıymıştı. Bu adam Göztepedeki kızın ağabeyi imiş! Ertesi gün gazetede tefrikadaki kızın Göztepede filân evde oturan kız olmadığına dair tazvih yazmak mecburiyetinde kaldım. Bunun gibi bir çok canlı vakalar vardır. Ama bunları ne (Perşembe) sütunları istiab eder. Ne de okuyucuları sarar.. Brakın da onlar hatıra defterimin bir kenarında uyusunlar..»

SELİM CAVIO

Anadolu tahrir ve tertip hey'eti

Türk Bayrağını Elimizden Bırakmış Olmadığımızı İleri Sürerek Mahkûmiyetimizi İstemişti

— 5 —

Şevket Bilgin :

«Yeni Asırın» imtiyaz sahibi aynı zamanda gazetenin tahrir müdürüdür de.. Onun hususiyetlerini kısaca sayalım : Şevket Bilgin hukuk mezunudur. Fransızca ve Yunancayı iyi bilir.. Başmakale yazar, tefrika yazar, Avrupa gazetelerinden mükemmel tercüme yapar, sayfa taksimatını yapar. Hususiyetlerinden bir tanesi de tefrikalarını yardıra bırakarak vefasız muharrirlerin yazılarını okuyuculara belli etmeden ikmal etmesidir.. Yazılarını daktilo makinesiyle yazar; vazifesi başında iken adeta bir mantık makinesidir.. Bilhassa siyasal hadiseleri tahlil ve terkibde büyük bilgisi vardır. Bazı siyasal makalelerinin İzmirde çıkıyan gazeteler tarafından iktibas edildiği vakidir.. İzmir gazetecileri arasında en muntazam çalışan Şevket Bilgindir. Hususî hayatı şundan ibarettir.. Ev · matbaa, matbaa · Ev. Yılda on ay çalışır ve iki ay İstanbula gelerek istirahat eder...

Şevket Bilgin ile matbaada görüşmek mümkün olmadı. O, Perşembe muharririni evinde kabul etti.

— Gazeteniz ve gazeteciliğiniz hakkında biraz malûmat lütfeder misiniz?

— «Yeni Asır» yarım asra yakın hayatı olan bir gazetedir. Bu gazeteyi kuran ve Türk basın hayatının en nurlu varlıkları arasında yer alan [Fazlı Necib] bugün hayata gözlerini kapamış bulunuyor..

Yalnız onun kurduğu gazetede, yarattığı doğruluk ve fazilet sevgisi yaşamaktadır.

Benim gazeteciliğe nasıl başladığım pek değerli olmayan bir hâdisedir. Fakülteyi bitirince babamın daveti üzerine gazetenin başına geçtim... Tam 19 yıl oluyor ki «Yeni Asır» da çalışıyorum.

— Gazeteciliğe bir arzu veya mecburiyetle mi girdiniz?

— Babam ve amucalarım hepsi gazetecilerdir.. Bizde, meslek seçiminde göreneğin çok büyük tesiri vardır. Daha pek küçük yaşta iken gazeteciliği, mücadeleyle sevmeye alışmıştım. Fakülteye

girdiğim zamanda amacım hâkim veya avukat olmak değil, Gazeteci olmaktı.

— Gazetenin en buhranlı zamanları nasıl ve ne zaman oldu?

— «Yeni Asır» ın çok uzun hayatında çok buhranlı devirler geçirdiği muhakkaktır. Bu buhranların önemli bir kısmına ben şahid olamazdım. Çünkü; «Yeni Asır» ın yaşı, benim yaşımdan fazladır. Gazetenin doğrudan doğruya başına geçtiğim zamanlarda ise en buhranlı günlerim, Yunan işgali altında yaşayan Türk unsurunun yüce varlığını korumak için mücadele ettiğimiz günlerdir. «Yeni Asır», Yunan işgali altında, sık sık tatile uğrayan bir gazete idi. Haksızlıklara, tecavüzlere karşı sesimizi yükselttikçe, gazete, kapanmaktan kurtulamıyordu..

— Gazetecilik yüzünden hiç mahkûm oldunuz mu?

— Yunanistanda mücadelemez devam ederken iki defa divaniharbe sevk edildim. Divaniharb müddeiumumisi, Yunanlılar Selâniğe girdikleri günden beri Türk bayrağını elimizden bırakmış olmadığımızı ileri sürerek mahkûmiyetimizi istemişti. Bu davada, yerli Yunanlı meslektaşların munsifane şahadetleriyle kurtulabilmişim. Gene çok buhranlı günlerdenbiri de İzmirin şanlı ordumuz tarafından istirdadı haberini, sevinçli manşetlerle bildiren gazetemin Selânik Türkleri tarafından kapışıldığı bir sırada, Rum muhacir kafilelerinin matbaamıza saldırıp camları tuz buz ederek ortalığı harab etmeleri olmuştur. «Yeni asır» Selânikte neşriyatını kesdiği gün İzmirde çıkmaya başlamıştır. İzmirdeki neşriyatımızda, bilhassa 1930 dan sonra ekonomik buhran görülmeğe başlayınca, Türkiye'nin sinayileşmesi için senelerce seri halinde yazılar yazdık.. Sanayileşen, cihazlanan bir Türkiye bizim için bir ülkü olmuştur. Bu gün bu iddiamıza kavuştuğumuzu görmekten sevinç duymaktayız..

— Gazeteniz nasıl hazırlanır?

— Bizde gazetenin hazırlanması çok yoruğu bir iştir. Çünkü basın hayatımızda organizasyona çok az yer bi-

Yeni Asırın sahibi Şevket Bilgin

rakılmıştır. Muhabirler hiç bir zaman zorlukla karşılaşmaktan kurtulamazlar, halka duyurulması lazım gelen şeyleri kırk boğça içinde saklayanlar pek çoktur. Merkezin açık görüşüne mukabil dışarlarda gazeteciye zorluk göstermeyi hüner sayanlar çoğunluktur. Bu şartlar içinde gazetecinin yerli ihtiyaçlarla yakından ilgilenmesi pek zor olduğunu takdir edebilirsiniz.. Bunun içindir ki : Gazetelerimizde yerli mevzulardan ziyade dünya hadiseleri yer alır.. Tefrikalara gelince : Tefrika yazarlardan bazıları, tefrikalarını bitirmemek, yardıra bırakmak itiyadındadırlar. Ozaman bu tefrikayı takibeden okuyucuyu üzmemek vazifesi yine gazetenin sahibine düşer.. Böyle yardıra kalmış bir çok tefrikaları tamamladığım çok vakidir.

— Gündelik çalışmanızdan da biraz bahseder misiniz?

— Benim çalışma saatlerim biraz fazladır. 12 Saat çalıştığım günler çok-

tur. Fakat bence muharririn 7-8 saatden fazla çalışması doğru değildir. Gazeteciliği bir mekteb sayanlar yanılmamışlardır. Bu mektepte okumanın sonu yoktur. Yalnız neyi okumak ve nasıl okumak lâzım geldiğini bir çoklarımız maateessüf henüz bilmiyoruz. Bizde okuyucunun yalnız garib şeylerden hoşlandığı hakkında yanlış bir kanaat vardır. Bu kanaati doğuran da öyle sanıyorum ki : Bizim özel sevgimizi okuyucuya maletmek istememizdir. Okuyucu, ilmi veya fenni yazılardan da pek güzel hoşlanır; yeter ki onun Anlıyabileceği bir şekilde yazılmış olsun l..»

Hakkı Ocakoglu ve Şevket Bilgin'den sonra Yeni Asırın iki büyük elâmanı daha vardır. Biri şehir istihbaratını idare eden Abidin Oktay, diğeri de gazetenin idaresini çeviren Abdi Sokulludur. «Yeni Asır» ın kadın romancısı Egenin en iyi romancılarından «Rebia Bilgindir».

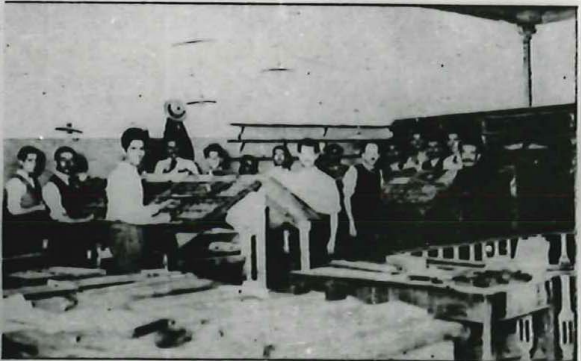
Ege mintakası gezginci muhabiri ve muharriri genç bir istidad olan Hulûsi Günay'dır.

Gece nöbetçiliğini Mehmed Ali, spor işlerini «Kaplan» imzasını kullanan saha müdürü Adil Buğa idare eder. Çinkograf Zeki, hem «Yeni Asır» ın hem de İzmirin önemli çinkograf işlerini yapar.

Rotatif makinesini çalıştıran okumuş bir genç olan Muhtittindir.

«Yeni Asır» ailesi içinde tertib heyeti de münevver ve müstesna sanat-kârlardan; [mürekkebdir. Sabahleyin daha ilk vapura binen yolculara gazete yetiştirmek için en fazla çalışan herkes yatığında mışıl mışıl uyurken sabahın saat üçüne kadar göz nuru döken işte bu emekçi işçilerdir..

SELİM CAVİD

Yeni Asır gazetesi hazırlanıyor

N E L E R Ç E K T İ K ?

Kumandan Etem Paşaya Gazeteyi Uzattım, Baktı Ve Yumruklarını Sıkarak : - Eyvah... Trablus Elden Gitti, Dedi..

Tarihî Tevriha : 16

Atatürk Trablusta : Yaverine emirler veriyor

Gelen haberlerin verdiği rakamlarda nisbet denen şeyden eser yok. Meselâ son gelen zafer müjdesi 1700 İtalyan mak tülüne mukabil bizim 120 şehi dimiz olduğunu bildiriyor.

Bu, niçin böyledir ?

Bol silâh, bol mermi, bol ateş mi öldürür ? Hayır ben genç yaşında Trablusgarpta gördüm ki.... Ne ise şimdi bu

tarafı bırakıyorum. Arif olan anlar.

Fakat yazık ki biz Trablusta çok fena şartlar içinde çarpışıyoruz.

Dişlerimi gıcırdatarak, yumruklarımı sıkarak, hırısından gözlerim yaşararak yıllarla sürmüş menhus bir idarenin ihmaline, hiyanetine lânetler ediyor, silmek için şimdi bu çöllerde can verenleri takdis ediyorum. Hergün sağdan soldan gelen Arab postacıların, hattâ rast gele bizim tarafa uğrayan yolcuların her yandan getirdikleri, sade zafer haberleridir.

Kimsesiz, metrük, susuz ve yolsuz çölin en kuytu bir köşesinde tek Türkün, tek başına harikalar yarattığını ben burada, Trablusta gördüm.

Bir sabah karanlığında günlerle sürmüş bir seferin son adımını karşımda atan bir Arab, soluk soluğa anlatıyordu :

— Mustafa Kemal... Siz onu bilir misiniz ?

Ve bizden olan, bizim olan bu kahramanı, bizden evvel tanımış olmasından duyduğu sonsuz gururu yenemiyerek gözleri ışıldaya ışıldaya :

«—Bizim kumandanımız işte o.. diyordu. Gelirken yine elini öptüm. Bana, çabuk gel, dedi.

Ve oturub bir fincan çay içmeği bile çok görerek, hemen dönmek ister gibi mırıldanıyordu :

— Geç kalmayayım...

İşte, bizim Trablustaki muvaffakiyetimizin bütün sırrı ben- ce budur :

Harb patlar patlamaz bin

türlü müşkilâtı yenerek Trablusa yetişen değerli kumandanlarımız orada çabucak birer büyük kuvvet olmasını bilmişlerdir.

Çölde konuşuyoruz :

— Hüseyin Cahid bey Is tanbulda İtalyanlara sıkı bir boykot ilânını teklif ediyormuş..

— İtalyan malı almayın, İtalyanca okumayın... Konuşmayın, diyormuş.

Arkadaşlardan biri, ciddi bir tavurla sözümlü kesti :

— Aman susun, Araplar duymasın...

Hayretle yüzüne baktık, o izah etti :

— Öyleya duyar da, dinlerler

Kumandan Ethem Paşa hastalandı. Hastalığı onun Trablustan ayrılmasını icab ettirecek şekli alıncaya kadar oradan ayrılmama taki inadı, vazifesi başında can vermeğe kadar giden sebatı, bir yandan derdin gündün güne artan vahameti, bir taraftan bizim ısrarımız karşısında, yavaş yavaş eridi.

Yanında doktor olarak bulunmak vazifesi bana verildi.

Arkamızda boynu bükük bir vatan.. Önünüzde günahkâr bir Babıâli.. Ve biz, yolunu şaşırılmış bir kervan gibi çöl kumlarını çiğneye çiğneye, cengin birinden ötekine gittiğimizin

Yazan : Kandırmış

N'isrılı eşraf, âyan, zabıter, gazeteciler ve bir sürü cenabi gazete muhabirleri...

Kumandan bir yandan bu ziyaretlerden çok mütehasşıs, bir taraftan da yorgun...

Herkesin dilinde aynı sual :

— En mükemmel bir şekilde teçhiz ve teslihi edilmiş, muazzam bir donanmaya dayanan, adette çok faik bir düşmana siz, bir avuç insan, nasıl mukavemet ediyorsunuz ?

Hepsine aynı cevabı, bugün, yarın, öbür gün, her zaman tarihin vereceği cevabı veriyoruz.

Onlar bunu bilmiyor değil.. Fakat bir kerre de yapanlardan birinin ağzından işitebilmek saadetine kavuşmak için, soruyorlar, tekrar tekrar soruyorlar, ve gözleri sevinçle parlayarak, içleri hayallerle dolarak dinliyorlar.

Sonra, eşiklerine bir kahraman ayağı basın diye kumandanı evlerine davet etmekte yarış ediyorlar. O, gitmiyor... Vazifesini yapan bir insanın üzerine bu kadar düşülmesini çok buluyor.

İstanbulda doğru Mısırdan ayrılmak üzere idik ki, bir sabah, gazete müvezzileri feryadlarıyla sokakları çınlatıyorlardı. Garsosunu koşturdum, getirdiği gaze-

Trablus sokaklarında yakaladıkları yerlileri süngüler ortasında götürüyorlardı

se gansimin arkası kesilmez mi ?

Ve hakikaten duymuşlar da, arkadaşımızı tekziib etmek istemişler gibi, karşımda yeni bir ganimet kafilisi çıkmaz mı ?

İtalyan istihkâmları sanki birer transit merkezi.. Bize karşı kullanılmak üzere İtalya limanlarından Trablus kıyılarına taşınan çeşid çeşid eşya oralar- dan geçerek, gece gündüz önüm- müze yığılıyor ve Arab, bunları öbek öbek seriyor, gevrek gevrek kahkahalar atarak, bize tatlı tatlı son seferin hikâyesini anlatıyor.

Bu da bir rüya imiş...

İşte Trablustan ayrılıyor.

Demek ki iki yaralının, içine atılmama meydan bırakmadığı son savaşı, benim Trablusta görebileceğim son kanlı çarpışma imiş.

Yirmi yaşının bütün ateşini ateşine kattığım çölden, bir sevgilinin kollarından sıyrılır gibi içim sızlaya sızlaya ayrılı- yordum.

bile farkında olmayarak mesafeleri aşılıyor.

Kumandan hasta halile kara yolunu aşamayacağı için Sellum tarikle denizden gidecektik.

Sellumda bir İngiliz vapuruna bindik. Kamaralarımıza yerleş- tik. Artık başka bir âlemdeyiz.

Bize soruyorlar :

— İtalyanlarla nasıl başa çıkıyorsunuz ?

Biz soruyoruz :

— Siz Türkleri tanımaz mısınız ?

İlk uğradığımız Mısır limanında karşılaştığım Necib bey ismindeki bir Mısırlı zabıt bir- denbire boynuma sarıldı. Yü- zümü gözümü öpüyor :

— Gazanız mübarek olsun ! diye hiçkırıyordu.

Mısırlılar vapura geliyor- lar kumandan Ethem paşayı ziyaret ediyorlar, ellerini öpü- yorlardı.

Ordugâhtan ayrılışımızın be- şinci günü İskenderiye'ye vardık. Burada indığımız Ruvayal oteli ziyaretçilerle dolub dolub taşı- yordu.

İtalyanlar yollarda Arabları çevirerek üstlerini arıyorlar

teye şöyle bir göz gezdirdim, sonra dikkatle, tekrar tekrar okudum ve kumandan Ethem Paşanın yanına girdim.

— Hayrola ?

— Balkanlarda harb başla- mış kumandanım !

İhtiyar kumandan, bir anda sarsılır gibi oldu, yumruklarını sıkarak şu tek cümle ile içini döktü :

— Eyvah.. Trablus elden gitti !

BİTTİ

Bize çok değerli hatıralarını anlatan Doktor Nihad Güran Trablustan sonra Balkan har- bine de gönüllü olarak iştirak etmiş ve orada yaralanmıştı

Evimi Nasıl Bastılar? Mektub

Mütareke Günlerinde İngilizler, Doktor Esat Paşanın Evini Nasıl Basmışlar, Onu Yakalayıp Nasıl Maltaya Götürmüşlerdi ?

Zinciri

Amerikalıları

Zivanadan Çıkarıyor!

« Bu mektubdaki altı isim ve adrese dikkat ediniz. Bunların en başında bulunan isimle adresi siliniz ve en sonuna kendi isim ve adresinizi ilâve ediniz.

Sonra bu mektub gibi beş mektub yazınız ve bunları yukarıki beş adrese gönderiniz. En üstteki sildiginiz adrese ise sadece, bu silinmesine tazminat olmak üzere bir dolar yollayınız.

Bu zinciri sakın kırmayınız. Şunu biliniz ki isminiz başa çıkınca elinize büyük bir para geçecektir. »

Amerikanın birçok yerlerinde, geçen ilkbahardanberi posta müvezzileri ötekine berikine bu çeşid yüzbinlerle mektubu taşıya taşıya bitiremiyorlarmış.

Belki hatırlarsınız. Büyük harbin sonunda bunun gibi fakat parasız bir (Mektub zinciri) ortaya çıkmış, hatta bize kadar gelmişti. Bizde de bir takım işsiz güçsüzler boş vakitlerini öldürmek için bu mektub zincirlerine takılmışlar, yazmışlar durmuşlardı.

Görülüyor ki şimdi de, aklı başından taşkın, tahtası eksik bir Amerikalı türemiş ve ortaya yeni bir (mektub zinciri) çıkmıştır.

Oradan gelen haberlere göre bilhassa Colorado ve Missouri taraflarında bu iş öyle dal budak salmış, herkesi öyle zivanadan çıkarmış ki postahanelerde pul tükenmiş, müvezziler çuval çuval mektupları taşıyamaz olmuşlar...

Yapılan hesablara göre şimdiye kadar bu çeşid 250 milyon mektub dağılmıştır.

Bazı şehirlerde, kasabalarda dükkânlar, çarşı pazar günlerle kapalı kalmış. Herkes işi gücü bırakarak mektub yazmağa koyulmuş, bu yüzden döğüşler, kavgalar, boşanmalar olmuş.

Bir yandan da bir takım açık gözler, hemen yeni yeni (Mektub acenteleri) kurmuşlar. Mektuplarının cevaplarını yetiştirmekte güçlük çekenler bu acentelere baş vuruyor paraları ve adresleri vererek mektuplarının bunlar tarafından hazırlanıp gönderilmesini temin ediyorlarmış...

Bu, nihayet, dalavereli bir işti. Hükümet zincirin başını ele geçirmek için var kuvvetini sarfetmekte, fakat ortalağa müthiş bir şekilde yayılmış olan bu örümcek ağının içinden bir türlü çıkamamaktadı.

Yüz binlerle insan, bir zıpların sözüne uyarak, aman mektub zincirini kırmıyayım diye gece gündüz kan ter içinde nasıl nefes nefese çalışıyor, hele bir gözünüzün önüne getiriniz.

gibi oldu, gözleri daldı, sonra yavaş yavaş söyliyerek, sözünü şöyle bitirdi :

— Evlâdim... Bu bir eski masal ki; bizim için kalan değeri bir acı hatıradan başka bir şey değildir... Fakat siz gençler için şu tek mânâsı vardır: Yenilmiyeceksin!

B. N.

— Ne oluyorsunuz... Kim-siniz siz! Diye bağırdım.

Ve gittikçe açılan gözlerim pencereleden sızan şafak renklerinin ışıldattığı süngüleri görünce, anladım ki karşımdakiler âdi bir hırsız çetesi değil, fakat medeni bir baskının kahramanlarıdır!

Yatağımdan fırladım; karşılarında dim dik durdum :

— Kimsiniz, ne istiyorsunuz?

Cevab olarak, rovelverlerini yüzüme biraz daha yaklaştırdılar, süngülerini renk versin diye oynattılar... İşte o kadar.

Aynı odada yatan on dört yaşındaki hasta çocuğum da uyanmış, korkusundan bir çığlık atarak tekrar yatağına düşmüştü. Onu kurtarmak için, oradan fırladım, dışarı çıktım. Sofa, merdivenler, her taraf askerlerle dolu idi...

— Birakın da giyineyim... Dedim.

Onlar, cevap verecekleri yerde, beni öylece, pijama ile sokağa doğru sürüklüyorlardı. Bütün ısrarlarım boşa gitti. Etrafımı saran süngülere, rovelverlere bir daha baktım. Yatağımdan alınmış bir adamı sürükleyip götürmek için bu orduya ne lüzum vardı..

O sırada gördüm ki yukarıda lohusa bulunan kızımın odasına da, diğer bütün odalara da girmişler, kuvvet ve azemelerini bütün ev halkına göstermek isteyerek herkesi uyanırmışlar ve damadım ile oğlumu da tıpkı benim gibi giyinmelerine müsaade etmeden pijama ile aşağı indirmişler..

Üçümüzü kamyona bindirdiler, süngülerile etrafımızı kuşattılar ve neye uğradıklarımızı şaşırılmış ağlaşan bir ev halkı

Doktor Esat paşa

nın gözleri önünde kamyonları sürdüler...

Yolda soruyorduk...

— Ne var ?

Hiç cevap vermiyorlar.

Kamyon sarsıla sarsıla Ba biâli yokuşunu inerken damadım, kesik cümlelerle refikamı süngü ile ayırdığından yaraladıklarını, kızımı tekmelediklerini anlatıyordu.

Başım ateş gibi yanıyordu. Beynimde şimşekler çakıyor, hırsla, gayiz ve kinle kıvranıyordum. Köprüyü geçerken, baktım ki, ben de elimden ya-

ralıyım. Ve bu yaradan sızan kan bir anda bana bir şifa oldu, yumruklarımı kuvvetle sık-tım, dişlerimi gıcırdata, gıcırdata kendi kendime :

— İntikaml.. diye inledim.

Tophaneyi geldik. Rıhtım-da bizi kamyondan indirdiler. Oraçıkta bağlı olan bir İngiliz gemisine soktular. Gemide Mersinli Cemal Paşa, Cevad Paşa, Rauf bey, Miralay Kara Vasıf gibi birçok tanınmış arkadaşları buldum.

Biraz sonra damadım ile oğlumu serbest bıraktılar ve bizi bu pis gemiden naklettikleri Benbov dretnavtu aldı Maltaya götürdü.

Rast geldigim her İngilizce soruyordum:

— Medeniyet bumudur?

— Yes!.. Diyordular.

Doktor Esad Paşa, renk ve koku içindeki güzel bağçesinin birbirinden güzel fidanları arasında bir iki adım attı, ateş gibi, kıpkırmızı iri bir karanfili kopardı, bana uzatarak devam etti:

— Türk münevverlerini İngilizler, İstanbulu işgal ettikleri gün işte böyle toplamışlardı. Onları, bu kelimelerle tavsif edilemeyecek kadar küçük hareketle sevkeden galibiyet gururu idi. Galib herşeyin fevkindedir, diye düşünüyorlardı ve bizi öz yurdumuzda, kendi evimizde, yatak odalarımıza kadar girerek, çoluk çocuğumuzu süngüleyerek, tekmeliyerek yakalamak, yalın ayak başı kabak sürükleyip götürmek hakkını kendilerinde, (galib) oldukları için buluyorlardı.»

Aziz doktorun sesi kısılır

320 Martın on altıncı gününe giriyoruz... Şafak henüz söktüyor.. İstanbul derin uykusundan daha uyanmamış... Çağaloğlu sokakları, boşaltılmış, terk edilmiş bir eski zaman şehri gibi, içe hüznün veren bir sessizlik içinde uzayıp gidiyor...

Birden, uzaktan bir gürültüdür koptu. Loşlukları delen, ve bu sükün âleminde bir gök gürültüsü gibi azisler yapan bir ses sağanağı arta arta yaklaşıyor.. Kaldırımlar sarsılıyor, satahın tatlı nefesile dolu sokaklara yağ ve benzin kokuları saça saça, son hızla gelen iki iri kamyon işte köşeyi dönüyor, biraz daha koşuyorlar, ve nefesleri kesilmiş, takatları tükenmiş gibi, birdenbire Darülfünun profesörlerinden meşhur göz doktoru Esad Paşanın oturduğu 25 numaralı konağın önünde duruyorlar.

Kamyonlardan kocaman sarkık, palabıyıklı, iri yarı Hintli askerler, süngülü silâhlarıyla kaldırımlara atlıyorlar, kapıya dayanıyorlar, ve her an açılmağa hazır bu doktor kapısına asılıyorlar... Evi basıyorlar.

Şimdi, sözü, (evim kalemidir) diyenlerin baskınına uğrayan, doktor Esada bırakıyorum :

— « O gece çocuğumun ciğerinde kan toplanmıştı. Saat bir buçuğa kadar onun tedavisiyle uğraşmış, ve yorgun argın yatmışım. Bir gürültü ile gözlerimi açtım, yatağımda doğruldum. Alaca karanlıkta odamı dolduran bir kalabalığı farketmemle, yüzüme dayanmış dört rovelverin souk namlularile karşılaşmam bir oldu.

Doktor Esat Paşa Maltada

Atatürk yağmurlu bir havada, Maslak yolundaki bir at gezintisinde gösteren bu güzel ve hiçbir yerde çıkmamış resmi memnuniyetle sayfamıza geçirirken, bize bu değerli hatırayı gönderen sevgili okuyucularımızdan Atatürk'ün kütüphanecisi bay S. Törner'e de saygılarımızı sunuyoruz.

Ahmed Cevdetin ölümü

«Geçen hafta Ankarada ölen İkdam sahibi Ahmed Cevdet Türk gazeteciliğinin eski ve temiz başlarından biri idi.

Bütün Türk matbuatı gibi, Türk okuyucuları da onun matemini tuttular.

Biz ölümünden bir kaç hafta evvel üstatla (Perşembe) namına görüşmek istemiştik. Merhumla son bir mülakat

demek olan bu yazıyı aşağıda okuyacaksınız »

Son zamanlarda onu, sık sık görüyorum. İki üç günde bir, sabah gezintisi yapar gibi, bastonuna dayana dayana, kitabı cemekeşlerine göz gezdirerek, Ankara yokuşunu çıkar İkdam yurduna giderdi.

Böyle bir sabah yolunu kestim — Üstad, (İkdam) ı çıkaracağınızı söylüyorlar, buralarda görünüşünüze bakılırsa bu haberlere inanmamız lazım geliyor.

Gülümsiyerek yüzüme bakıyordu: — Kim söylüyor? — Ve ilâve etti: — .. Kim bilir, belki bir gün o da olur..

Yan yana yürüyorduk; — İkdam benim en sevgili varlığımı.. Gençliğim, bütün emellerim hep onda, onun ciltleri arasında gömülmüdü..

Ve omuzuma vurarak: — Evlâd, dedi, bu bir hastalık ki devası yok... Görüyorsunuz işte.. Hemen her gün yine buralardayım.. Apartmandan çıkıyorum.. İhtiyarsız ayaklarım bu tarafa doğru sürükliyor beni... İçimde sanki bir daisilla var...

İki adımda bir duruyoruz. O, devam ediyor: — Hele şimdi... Bütün bir gençlikte, (olsun) diye içimiz sızlıya sızlıya bağırığımız, kâh bağırılmıyarak içimizde sakladığımız ve ozaman için bir hayal sanılan bütün ideallerin tahakkuk yoluna girdiği bu zamanda ben, tekrar İk-

damın başında bulunmağı istersem, bu bana çok mu görülür?

İkdam yurdunun önünde durduk.

— Bir seraba koşuyorsunuz, diyenler vardı. Şimdi, ulaştığımız yerde, gözlerimize inanılmıyarak görüyoruz ki hakikat olan bu serab, hayaldende güzel, zengin ve büyüktür.

Ahmed Cevdetin gençlik resmi

İkdam Yurdunun kapısı önünde, en sevgilisinin bekçisi bir türbedar gibi, yanına konan iskemleye oturdu:

— Ben asıl şimdi gazeteci olmak isterdim... Dedi.

— Yetmiş üç yaşındaki eski Türkçü, eski gazeteci, birçoklarımıza babalık, hocalık, ustalık etmiş bu temiz ve iyi

adamın yüzünde tekrar İkdamına kavuşmak ümidinin zevki, neşesi beliriyordu.

— Üstad, dedim, (Perşembe) için sizden bir görüşme rica edecektim...

— Ne soracaksınız? — Eski günler... Seraba koştuğunuz günler...

— Yıllar de şuna oğlum... Ve, birdenbire gençleşmiş gibi sesi bir başka âhenk buldu:

— İstedğim gibi hatıralarımı yazmadığıma çok müteessirim.. Şimdi bana bunu hatırlattın.. Halbuki benim de söyleyecek bir çok şeylerim var..

Hemen kâğıda kaleme davrandım: — Yoo... Şimdi değil, dedi... Bir iki gün sonra Ankaraya gidiyorum.. Derli toplu bir şey olsun.. Dönüşte olmaz mı?

Üstada o gün: — Olur, demiştim. Bugün ecel, cevap veriyor: — Olmaz!

Ve olmadı.

Harikalar Şehri

Ben, Ankarada, yabancı bir seyyah gezdirecek olsam, Evvelâ, Kamutayın şimdi kütüphanesi olan binaya götürür ve derim ki:

— Burasını görüyor musun? Dünya tarihine zor sığan, asırların en büyük, en muazzam inkilâbı, şu küçücük taş binanın içerisinde doğdu.. Burada, tunc saçlı, çelik bakışlı, granitten daha sert iradeli bir adam, etrafına topladığı bir avuç erkekle, tarih denilen coşkun nehre başka bir istikamet, ölen bir ulusa yeniden taze can verdi.. Türkün mukadderatı şu küçük taş binanın içerisinde, kâinata gıpta veren bir inkilâb geçirdi. Yer yüzünde, en satvetli hükümdarları, en yaman kumandanları barındırmış olan bütün saraylar, bu binanın yanına ufakık kalır. Yolcu, bunun önünde hayranlıkla ve saygı ile eğil!

Oradan Atatürk'ün önüne götürürüm.

— Yolcul derim. Bunu görüyorsun, değil mi? Sana deminden bahsettığım mucizeyi yapan, Türke önce istiklâlini, sonra öz yazısını, öz tarihini ve öz dilini bağışlayan.. Onun şerefini, hiç bir zaman ulaşamadığı bir mertebeye ulaştır.. Karşısında bütün bir cihana saygı ile baş eğdiren ulu kudret, işte budur! Biz buna (Atatürk I) dedik. Çünkü nemiz varsa, varlığımız da dahil olarak ona borçluyuz. Bu heylkel, senin şimdiye kadar gördüğün heykellerin, anıtların hiç birine benzemez.. Bunun tepesi gökte, temeli onbeş milyon Türkün gönlündedir. Işığımızı buradan alır, ümidi kırılan kalblerimizin kuvvetini burada tazeleriz. Şu, aşağıda, ufuklara bakıyor gördüğün er, Türk askeridir. Türk askerinin ise ne demek olduğunu elbet bilirsin. Kendi ana yurdundan buraya gelinceye kadar çiğnediğin yerlerde, Türk askerinin akmış kanı, çürüyen kemikleri ve silinmez yadı vardır.

Yine şu gördüğün, sırtında mermi taşıyan temiz yüzlü kadın, Türk kadınıdır.

Türk Ulusu, yaratıcı ve yaşatıcı kudretini ondan almıştır. Türk kadını bir mahlûk değil, bir semboldür.. Faziletin, asaletin, iffetin ve feragatin sembolüdür..

Türk kadını, Türk erkeğe her yerde birdir. Kamutayda bile mevkii vardır. Ve oraya, işte, böyle istiklâl savışında, memleketi kurtarma ve yüceltme savışında sırtında cebhane taşıyarak, oğlu, kardeşi, ve babasıyla birlikte kan dökerek çabaladığı için girmiştir..

Jan Dark'ın dediği gibi: «Eziyete madem ki iştirak etmiş.. Şerefe iştirak etmek de onun hakkıdır!»

İşte, ben o yabancı seyyahı yalnız bu iki yere götürdükten sonra, bir de kaleye kadar çıkarır, aşağıda uzanan şehiri gösterirdim.

— İşte, bu da, on yılda, dipdiri bir ulusun yarattığı şehirdir, derdim..

Ve o yabancı, iki elini başına dayar, atan şakaklarını sıkır bu muadeleyi çözmeye çalışırdı:

— On beş milyon insan = modern bir ülke!

Düşünemezdi ki bu muadelenin anahtarını kendinde yok, olmadı ve olamıyacaktır i.

Erçülmend Ekrem TALU

Fröydizm

Zamanımızın en ehemmiyetli düşünce mesleklerinden biri, belki birincisi sayılan Fröydizm - Freudisme için bizde de epice yazı yazılmıştır. Sinir hekimlerimiz arasında onunla epice uğraşanlar bulunduğu gibi psikoloji, felsefe ve sosyolojiye mensub olanlarımız içinde de onu tetkik edenlerimiz vardır. Ancak insan ve cemiyet ruhunun her meselesine bir bakımdan bağlılığı bulunan böyle bir düşünce çıkarı yalnız mütehasşislar arasında kalmamalıdır. Geniş fikir cereyanları her zekânın kendine göre ışıklanacağı büyük aydınlıklara benzer. Onu halk arasında ilmin çetrefil dilinden sıyrarak açmalıdır. Şu köşede Fröydismi genel (umumî) çizgileriyle kuralamayı deneyişim bu inaniştan ileri geliyor.

İlk önce bu çığra adını veren adamı kısaca tanıyalım: Viyanalı sinir hastalıkları mütehasşisi doktor Fröyd-Freud bugün yetmiş dokuz yaşındadır ve her dile çevrilen eserleriyle yer yüzünün her bilgi ocağında büyük bir filozof olarak tanılır.

Doktor, Brener adlı bir arkadaşıle deliler ve sinir hastaları üzerinde çalışırken isterik bir kadına rast geldi. Hastalığın sebebini araştırmak için kadını (İpnosisme) uykusu ile uyuttu ve bu uykusu arasında onu konuşturdu. Hasta uyurken söylemekten utanacağı ve uzun zamanları ruhunda saklayıp biriktirdiği bir çok şeyleri âdeta döküyor, boşaltıyordu ve uyandığı zaman bu boşalmanın kendine hafiflik ve iyilik verdiği görülüyordu. Aynı usul başka başka sinir hastalarında da iyi neticeler verdi.

Bu, hem hastalığı sezmeğe (teşhise), hem de iyiletmeye (tedaviye) yarayan usule doktor psikanaliz (Psychanalyse) adını verir. Hastalar haberleri olmadan ruhlarının iç tarafını meydana vurdukça zekâlarındaki ve ruhlarındaki hastalıkların sebepleri de meydana çıkıyordu. Bu sebeplerin büyük bir kısmı cinsî ihtiyaçlardan ve bu ihtiyaçların saklanıp yıkılmasından ileri geliyordu. Doktor Freud bu denemeler ve görüşler üzerine hemen bütün sinir ve ruh hastalıklarında cinsiyet meylinin izlerini bulmağa başlıyor ve gittikçe işi genişleterek insan ruhuna aid hemen bütün meselelerin temelini cinsî meyilde, aşk ve şehvet duygularında aramak lâzım geldiği inancına varıyor. Bundan dolayıdır ki Freud in mesleğine (Pensexna isme) adı da verilir.

Hiç düşünmediğimizi sandığımız zamanlarda bile, doktora göre, cinsî meyillerimiz çalışır. Ve bu meyillerin şur aydınlığına çıkmasına engel olan bir kudretimiz vardır ki ona sonsör adını verir. Bir çok ihtiyaçlarımız bu sonsör engeline uğrayarak ruhun derinliğinde kalır. bu (refoulement) yani itme ve uzaklaştırma işi neticesinde ruhta yığılan cinsî ihtiyaçlar, kapatılmış bir hava gibi günün birinde patlak verir. Freuda göre cinsiyet duygusu yalnız erginlik çağında değil, en küçük yaşlarda bile ve doğuştanberi vardır. Sonra yalnız ruh hastalıklarını değil ruyaları, ahlâk, güzel san'at, hattâ din duygularını da bu bakımdan anlatır. (Freud)ın işi bu kadar dallandırmaya hayli dedikoduya sebeb oldu. İnsan ruhuna temel olarak yalnız şehvet ve cinsiyet duygusunu kabul etmesi belki de mubalâğalı ve ifratlı bir anlayıştı. Lâkin cinsiyet duygusunun insan hayatında ve dolayısıyla cemiyet ve insanlık hayatında ne mühim rolü olduğunu ortaya atıp herkesin dikkatini çeken odur ve Fröydizm bu bakımdan pek ehemmiyetlidir.

KENDİLERİ ANLATIYORLAR Bir Gazetecilik Hatırası

Amerika Reisi cümhur muavini General Deyvis

vururken telefon kabinesine gittim :

— Allo...
— Akşam...
— Sen misin Seni?.. Mülakatı yaptım. İstedigiğinden âlâ!
— İyi öyle ise, çabuk gel..

mümkünse yazıyı yolda yaz. Deyvisin kılışını yaptık. Necmettinin başmakalesini Naci çıkarttı. İlk sahifinin baş iki sütünü seni bekliyor.

Oğün saat on ikide Akşam gazetesinin makineden çıkan ilk nüshasını aldıkdan sonra tam iki sene Acımusluk sokağındaki binanın semtine uğrayamadığımız tabii anlamışsınızdır.

Zira, gazete piyasaya çıktıktan bir saat sonra İstanbul valisi, Amerika sefiri, Amerika general konsolosu, banka müdürleri, polis müdüriyeti ardarda Akşam gazetesine telefon etmişler ve bütün resmi makamlar her taraftan Amerika reisicumhur muavininin adresini öğrenmek istemişlerdi. Akşamdan da herkeşe generalin Tarabyada bulunduğu söylenmişti. Bunun üzerine herkeş Tarabyaya telefon etmişti. Tarabyadaki telefonda cevap veren otel kapıcısı müşteriler arasında böyle mühim bir şahsiyetin bulunduğu bildirince mühim mülâkâtın foyası meydana çıkmıştı.

Ertesi gün Akşamın ezeli rakibi «Sonsaat» ilk sayfasında şu küçük bendi neşrediyordu :

« Amerika cümhurreis muavini general Deyvisin İstanbula geldiğine dair yapılan neşriyatın musanna olduğu anlaşılıyor. Polis ve vilâyet generalin İstanbula gelmediğini ve Amerika sefaretini ise reisicumhur muavininin bugün Nevvyorkta Almanya hakkında bir siyasi nutuk vereceğini bildirmektedir. »

Bu satırlar da benim kalemin-den çıkmıştı. Çünkü mülâkâtın Akşamda çıkmasından dört saat sonra o fevkalâde mülâkâtı yapan muharriri Sonsaat sahibleri kendi tahrir heyetlerine katmağa lüzum görmüşlerdi!

Nizamettin Nazif

— Haydi! Haydi! - diye bağırdı - Şimdi bir taksiye al.. Tarabyaya git.. Ne kadar masraf edersen et.. Bu mülâkâtı yetiştir bana..

Derhal fırladım. Ve ancak matbaa kapısından çıkıncaya kadar kendimi tutabildim. Fakat yokuşun başına geldiğim zaman katlasiye gülmeğe başladım. Zira general Deyvis'in İstanbula gelmesi buz gibi bir palavra idi. Maamafih Sirkeciye inince çok mühim işi olan bir adam telâşle arabaların en büyüğünü, en yeni ve sağlamını

Bay Fuat

seçtim ve derhal şoföre bastım emri:

— Çek Tarabyaya..

Tali buya... Kotralar, güzel motörler ve yeni cilâlanmış maon hususi sandallarla dolu olan koyun kenarından geçerken kulağıma birden, şivesi yabancı fakak ahengini az çok tanıdığım bir ses geldi:

— Sabahulhayır ya Efendii..

Mavi benekli beyaz yeleginde kalın bir altın kordon sallanan redingotlu ve altın göz-lüklü bir adam kıpkırmızı fesini çıkarmış ipekli büyük bir mendil almının terlerini siliyordu.

Otomobili durdurdum. Sapı gümüş savatlı bastonuna basa basa ve salıntılı bir yürüyüşle yaklaşan bu zata elimi uzattım:

— Tesekkür ederim Efendim. Nereye teşrif ediyorsunuz.

— Utel Tukatlyaaan -dedi-ya siz?

— Ben de oraya gidiyorum Efendim.

— Mükemmel... Ya siydi! - diye bağırdı - öyle ise siz benim bu gün misafir..

Otomobile otel kapısında beklemesini söyledim. Bir iki dakika sonra Mısırın o zaman-ki İstanbul baş konsolosu olan (Elcezaireli) Beyle bir masa ba-

şında karşı karşıya geçmiş, janbonlu, havyarlı muazzam bir kahvaltıda ne iştiha ile hissemi ahyordum.

Duvardaki saat on biri

görürseniz sakın kabahati bana yükletmege kalkışmayın..

— Palavraları halka yutturmaktan bıktım artık. İstersen Papa Eftim efendiye dair yapılacak neşriyatın taposunu Sonsaat muharririne ver. Vızgelir bana..

Ve bir fransızca gazeteye göz atarak bir şeyler çizdiğim Senihi'nin masasına yaklaştı :

— (...) bugün gelecek mi?

— Zannedirim Naci Bey..

— Ona şöyle ki burnumuza gülmekten vaz geçsin artık.. Dünkü gazetede çıkan hikâye-

Bay Kâzım Şinasi

nin bu sene tam dördüncü tabını yapmış olduk. Koleksiyonları makaslayıp önüne sürüyor.

— Hem böyle gazetecilik olmaz Seni.. Hoş.. Ben kararımı verdim zaten yaaa... Senden başlayacağım, bu tahrir heyetini birer birer atacam. Bana Evkaf memuru değil, gazeteci lâzım.. gazetecii..

Bu sırada gözüme ben ilişmiştim. Tabii haşlanmak sırası da bana gelmiş oluyordu. Kafamda bir fikir şimşeklendi. Bir kaç gün evvel idare odasındaki sinirlenişime mukabele etmenin tam zamanı gelmişti :

« Tam sırası... - diye düşündüm - idare müdürüne bir oyun edeyim de benimle alay etmeyi öğrensini!

Gülümsedim ve o ande Ali Naci başucuma dikiliverdi.

— Neye sırtınız Beyefendi? dedi alaylı bir sesle - yanlış mı söyledim? Gazetecilik nerede, siz nerede?..

— Hem haklı, hem haksız-sınız Naci Bey?

— Neye?

— Haklısınız.. Hakikaten bize gazeteci demek için bin bir şahit lâzımdır..

Sözlerini tastik etmem hoşuna gitmişti. Devamettim :

— Fakat haksızınız da.. Çünkü bizim birer gazeteci gibi çalışmamıza mani olan yine sizsiniz.

— Tuhaf şey!

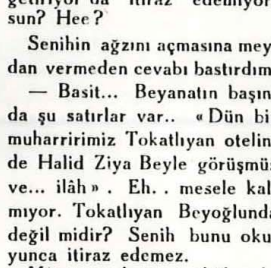
— Bugün size çiçeği burnunda havadis diye ne yutturmağa çalışıyorum biliyor musunuz? Bakınız serlevhasını okuyayım yazdığım yazımın..

Gözleri saniyeden saniyeye artan bir merakla ışıldıyordu. Kalemini kelime sayan bir telgraf memuru gibi bir satırın üzerinde yavaş yavaş yürüterek :

— Dinleyiniz. -dedim- «Kadastro haritaları nasıl yapılacak?» «Ziya Beyin yeni ve mühim beyanatu...»

Ayağa kalkarak ilâve ettim:

— Benim vazifem gazetenize Beyoğlu havadislerini vermek-tir. Yani sefirlerle, gelip giden

Bay Muammer

— Ne mi? Amerika reisicumhur muavinile yapılacak bir mülâkât..

— Bakınız, meşhur general Deyvis'in bir saattenberi İstanbulda bulunduğu siz bile bilmiyorsunuz..

— Sahi mi söylüyorsunuz?

— Zannedirim..

— E neye duyuyorsunuz? Niçin ziyaret etmediniz?

— Böyle bir ziyaret gazete-ye en azdan yirmi liraya patlar da onun için Naci Beyciğim. Ve birbiri ardısıra yalanları sıralamağa başladım :

— Bu sabah Romanya bandıralı Regele Karole ile geldi. Otomobile Tarabyaya gitti. Bu gece orada kalacak, yarın Yunanistana gidecek..

Gözümü ondan ayırmıyordum. Bütün gazetecilik damarları teprenmişti. Nihayet kendini tutamadı, küfreden gibi keskin bir sesle haykırdı :

— Halâ mı buradasınız?

— Tabii burada olacağım.. - dedim - Zira işi bir türlü bir hesaba uyduramadım. Tarabyaya uçarak gidecek değilim ya.. Adamın altında otomobil var.

Naci artık beni tokatlamamak için en son tahammülünü kullanıyordu :

Odasına aylığımın liraz arttırılmasını istemek için girmiştim; ve işte on dakikadanberi nefes almadan, durmadan söylenyordun. Amma, dinleyen kim? (Akşam)ın dörtte bir Allahı olan idare müdürü yeşil renkli güzel gözlerini sabah gazetelerinin ilan sahifelerinden ayırmıyor, dudaklarından tek kelimeli bir cevap bile çıkmıyordu. Nihayet:

— Azizim Kâzım Şinasi Bey.. - dedim - okadar az para veriyorsunuz ki...
— Olabilir... - diye mırıldandı - amma bunu münakaşa etmek bana düşmez. Ali Naci ile konuşunuz. Yazı işlerini idare eden o, değil midir? Gazeteye ne derece faydalı olabileceğinizi bilse bilse o bilir. Ve inanınız bana Nizamettin Bey, iki yüz lira üzerinden uyuşursanız billâhi ben iki yüz elli veririm.

1925 senesi ilkbaharının ılık günlerden biri. Sabah.. Saat sekizi on geçiyor.

Akşam gazetesinin tahrir odasında altı yedi muharrir çala kalem kâğıt karalıyor.

Derken Naci yarı aralık kapıyı ayağı ile iterek odaya daldı. Senihi'nin sözlerini işitmiş miydi? Bilnem... Fakat arsanlığı pek üzerindeydi Zabita muhbirinin başı ucunda durarak homurdanmağa başladı :

— Siz de gazeteciyez diye geçirin gidersiziz değil mi? Bu beylik yazıları Senihe yut turmaktan ne zaman bıcaacaksınız?

Fuat başını önüne eğmiş, harıl harıl çalışıyordu. Ona yaklaştı, yazdığı kâğıtlara şöyle bir göz attı :

— Öööff! Öff! - diye bağırdı. Yeni mi Papa Eftim? Bu papas efendinin yakasını ne zaman bırakacaksınız yahu?

Fuat başını kaldırdı. Her zamanki gibi dişlerini birbirine bitiştirerek dudaklarını oynatmadan :

— Ama Naci Beyciğim... Bu pek mühim bir beyanatu... diyecek oldu.

— Mühim ha... Çok mühim öyle mi? Sana haber vereyim şimdiden bari de beyhude yorma kendini.. Bu mühim beyanât bizim gazeteye giremez.

— Siz bilirsiniz. Amma bu nu iki gün sonra Sonsaatte

Bay Ali Naci

Bay Nizamettin Nazif anlatıyor

Felsefede Köpek var mı ?

« Felsefede köpek » başlıklı yazım okuyan biri bana şunu sordu: Felsefede köpek de varmı ?..

Bir adamın zekâ deccesini verdiği cevaplardan ziyade sorduğu suallerden anlamak daha doğrudur, derler. Ancak usulün dayandığı fikri ve maksadı da sezemek lazımdır ki hüküm doğru olsun. Eger bu zat basit bir benzeyiş sevkile, yani eşekten köpeği bularak sormuşsa üstünkörü bir adam demektir. Yok felsefedeki (l'Ecole cynique) yani bizim eskiden (Kelbiyye) Kelbiyyun dediğimiz, bugün de Köpeksele diyebileceğimiz felsefe çıkartım işaret etmek istemişse o zaman bu soruş oldukça işlemiş üir kafaya delalet eder, öyle değil mi ?

Soranın değeri ne olursa olsun, her halde bu soruş bize felsefede tanınmış bir çığırdan bahse yol açtığı için teşekküre layıktır. Evet felsefede köpek bahsi, daha doğrusu köpek felsefesi ve ya köpekçe felsefe de vardır.

Milâddan dört yüz yıl kadar önce yaşamış olan Yunanistanlı Antisthène bu yolun piri, yani köpek felsefesinin çomarıdır denebilir. Onun felsefesine Cynique derlerdi. Bu kelime Yunanca Kunikos dan geliyor ki köpek demektir. Bu adın verilmesine iki türlü sebeb gösterirler. Bir rivayete göre âdetleri, edeb ve terbiye kaidelerinin hiçe sayarak köpek gibi yaşamalarından ve kölenmiş inanışlara karşı itirazlarının havalıya benzetilmesinden ileri gelmiştir. Başka bir rivayete görede mekteplerinin köpeklerin fazla bulunduğu bir yere götürülmüş olmasından meydana almıştır. Antisthène ahlakça en değerli adam isteklerine karşı dayanan ve ihtiyaçlarını elden geldiği kadar azaltandır derdi. Ve bu inanışının örneğini vermek için yelaiz bir eski cübbeye sarılarak köpek gibi yaşardı Hattâ üstadı olan meşhur filozof (Sokrat) onun bu yobazlığına kızdığı için bir gün « Antisthène cübbenin delikleri arasından kofluğunu görüyorum » diyerek onunla alay etmiştir.

Bu zat eğer (Diyojen) gibi pek meşhur bir fakirdi yetiştirmemiş olsaydı kendi de, felsefesi de çoktan unutulmuş, gitmişti bile. (Diyojen) i duymayan varmıdır ? İki bin iki yüz yıl önce yaşadığı, halde tuhaf halleri ve ükteli, igneli sözleri hâlâ söylenir. Sinopta doçup Atinada bir fıçı içinde yaşadığı, bir çocuğun avucile su içtiğini gördüğü zaman yağâne eşyası olan su tasını da fırtatan bu filozof köpekçe yaşamak felsefesinin en büyük müessesili sayılır. Fakat gün ortası fenerle adam araması da insanı düşündürcek bir meseledir. Hele fıçıının önünde güneşlenirken sözlerini merak ile yanına gelen ve ne istediğini soran cilhangir büyük İskendere karşı :

Gölge etme, başka ihvan istemem ! Demesi de öyle değme köpekte kolay buluramaz kabramanca katenderliklerdendir.

Fakat unutmuyalım ki felsefedeki köpek bizim eski mahalle köpeklerinin soyundan ve (bir burka, bir iokma) diyen eski tekke çilekçilerinin cinsindedir. Yoksa lüks apartmanların tüylü halılarına ve hususî otomobillerin yumuşak döşemelerine kurulan aristokrat köpeklerin bu bahuste yerleri yoktur !

I. A. GÖVSA

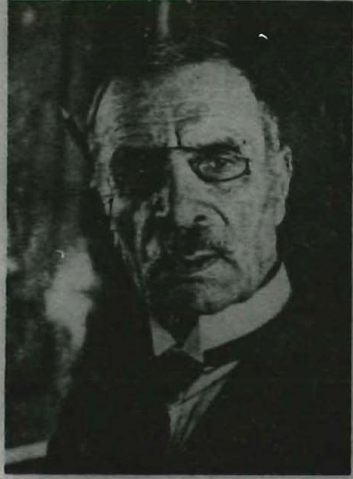
E rmeni Vartan, bir öz Türk gazetecisi idi. Ulusal basına paypay eli yıl çabıştı. Hem ne çabış ! Güneş bile, ay bile, mevsimler bile var oldukları andan bugüne kadar döğün, onuncilen doğru çarışmamışlardır. İşte bu Vartan, geçen gün gözünü bize yummuş, gövdesini vatan (vatan türkeedir) topraklarına göndürmüştü.

Eger bir takım budalaların umdukları gibi bir « öbür dünya » olsaydı; hiç olmazsa orada olsun, Vartana biraz kut, ve biraz mut dilerdim. Çünkü Türk Vartan bir çok kuta, ve bir çok muta değeri bir « adam » dı; sadece insan değil, bir « tam a tam » dı. (İnsan başka adam başkadır.) Vartan; bizim gibi dödeğlerin (nesildeşlerinin) mesleki yaşayışın emek, yükü (tahammül) doğruluk, ve fakih, ahlâk, ve fazilet kalfalığı etmiştir. Bunun içindedir ki bu, adam ve ihtiyar ölüye Vartan kalfa dedim.

Yetmiş beş yıllık yaşında (hayatında) hiç bir gün yaşının sayısı kadar kâğıt lira aylık alamamış olan bu ince duyulu, temiz yürekli ve fil yüküü büyük ölünün ölüşüne ağıtlanmadım (yeis ve teessür duymadım) Yalnız mesleği-

Kökışgel (mesleki) kalfamız Vartanın bu eli şu kadar emek yihındaki yoksullukları görüb de: Ulusal basın yolu kısırdı, vefasızdır, değer bilmezdir. Dememeli. Hayır! Hiçbir zaman böyle değildir. Benim gibi korkuncı deceede bir yazmana (Muharrir de türkeedir) bugün ayda bin iki yüz elli lira kazandırın bir kökiş (meslek) mesleklerin en cömerdi, en kazançlıdır. Ben bu kazancı büyük Türk ihtilali ve inkılabı yaradılıb başarıldıktan sonra buldum. Vartanın düştüğü alan, sadece bir bahtalanıdır. (Baht türkeedir. Aklı bahit ve bakıtdır.) Bahtın akına karasına karşı birşey söylenemez. Yaşım (hayatı) olduğuna gibi onaylamalıdır. Şapka kanunu çıktığı gün Ahmed Rasim ustanın bez takke alacak parası yökü. Bir yarım dilim kavunla bir tek rakı içmek için Kadıköyünün Kilise meydanına bile gidemiyordu. Çok yakın ve çok eski ve çok zengin bir arkadaşına şu sözleri gönderdi:

— Sen f-s devrinde de binbir kere Avrupa'ya gittin geldin. En az on beş yirmi şapkan var. Kafa numaram elli yedidir. Bana onların en eskilerinden bir tanesini gönder.

Vartan Kalfa

Bay Akagündüz

mizde bir « tam adam » n daha eksilişine yandım. Ahmed Rasime, Hasan Bedrettin beybabaya falan yandığım gibi...

Türk gazetecisi Vartan kalfanın uzun bir yakın ince ve biraz kanburumsu bir boyu vardı. Pos ve ak bıyıklarının üstündeki irice burnunda ortadan yaylı göz-lükleri tütre ve sağ camının kenarından aşağıya bir ince kara kaytan sarıardı. Hiç bir dedikoduyu iştmeyen kulak-larından birinin üstü aralığında da üç numara ve timsah marka bir kurşun kalem eksik olmazdı.

Vartan kalfa aramızda ne kadar sevimli ve ünlü idiyse; paltosu ve pabuç lastikleri okadar tanınmış ve ünlü idi. Bu on beş yıllık palto eskidiyi, yakası yağhydı; fakat pis değildi. Her lästiği üç dört yıl sü ter sürüklerdi; ama çamurlu değildi.

En yüksek aylık kazancı kırk kâğıdı aşmamıştır. Ve bir tek gün ne mesleği, ne de yaşayışı için sızlanmamıştır. Üç günlük gazeteci çırakları haftada üçyüz kâğıdı azmsarlarken o, elli yıllık dümdüz, dosdoğru ter döğüşünün kırk kâğıdına boyun ve gönül eğmiştir.

Bu; onun miskinliğini, silikliğini, göstermez; belki ve hatta gerçek ki haddini bilirliğini, yaşın (hayat) denilen kaypak ve kaytak çarkın nasıl döndüğünü bilirliğini gösterir.

Vartan kalfa güzel yazar, güzel tercüme eder, güzel arşiv tutar, güzel çalışır, güzel söz söyler, güzel düşünür, güzel duyar, fakat yoksul ve kötü yaşar bir « tam adam » dı. Ölümüne içim yandı Vartan kalfa !

Ben, baharı Sevmiyorum!

Bahar, yazın müjdecisidir, derler. Evet, yeryüzü, taze buğulu, parıldık renkler, baygın kokular içinde, kılıfın yırtın bir gonca gibi açılır !

Ben de baharı sevmişim. Fakat gençken... Gençlikte, baharın bir mânas var. Gelgelelim insan yaşlandıkça, içi çöküyor. Bu çöküş yorulan, yıkılan, ezilen, yıpranan bir varlığın çökmesidir. İhtiyarlayınca adam, dört yanını kara mı görüyor ? Hayır... Bu, yılların topladığı ve biriktirdiği bir zehir...

Baharda ne bekleirdim? Çiçek çimen, güneş, hava... Bütün iş, bunların yoksulluğu ile sızlanırdım.

Lâkin öyle çok baharlar oldu ki ölüm yolcularının arkasından gittim ve gözlemlerim taze yeşil kırları, çiçekleri, meleyen kuzuları, sıçrayan oğlakları, tavlanan, kişneyen tayları görmedi.

Yer yüzü, taze bir hayata açılırken ben, hep mezarlıklar arasında kendimi buldum.

Evet... Sevdiklerimin çoğu, baharda marlı mayıs arasında toprağa gömüldüler.

Hoca dediğimiz Behçet, babam, M. Ağah, İbnirrefik Ahmet Nuri, ve nihayet Vartan... Daha bir çokları hepisi, baharda gözlerini yumdular.

Yalnız zavallı Kemal Ahmed, kara kışta öldü. Kara talii, ölümünde bile onun yakasını bırakmadı.

Şimdi ben, bahar yaklaşınca korkmağa başlıyorum. Bahar benim gözümü korkuttu.

Sevdiklerimin, yakınlarımın hangisini kaybedeceğim diye, içim ürperti-lerle doluyor.

Kendi ölümüm, beni, hiç düşündürmüyor. Hayat, beni o korkuya da kanıksattı. Fakat yakınlarımın, sevdiklerimin toprağa karıştırmeleri... Yok, hayır... Bunu istemiyorum !

Onların kalbimde bıraktıkları boşluklar dolmuyor... Yaşadığım müddetçe, en güç, en zor bulabildiğim, kazana-bildiğim şey, dostluk ve samimiyet oldu. Bunu kaybetmek, bana, bütün kayıplardan daha acı geliyor. Gidenlerin yeri boş kalıyor ve yeni dostluklar, bu boşlukları dolduramıyor.

Baharda ölüm... Zannediyorum ki bu, hayat denilen igneli fiçinin en öldürücü zehirli iğnesi...

Kırlarda düğün, şenlik var. Kalbleri aşk dolu, gözleri sevda dolu genç sevgililerin yollarına, gelincikler, papatyalar, mineler, kır menekşeleri, fulyalar, renk renk bahar seriyorlar. Rüzgâr, çayırları ipeki bir tül gibi sarıyor, güneş erimiş bir altın gibi çalıyor ve gök yüzünün açık maviliği, yer yüzüne akıyor...

Peki, bu düğün, şenlik içinde, ağır kokulu serviler, yıkık ve yosunlu mezar taşları arasında yürünür mü ?

Bahar, gençlerin hakkı... Kuruyan kütükler bahar güneşi ile de yeşermiyorlar.

Baharda bunları düşünmek, hüzün... Fakat ne yazık ki insan, çok zaman, istemediği şeyleri düşünüyor.

Kışın acılığı, yorgun ve bezgin gönüllere ne kadar uygun geliyor... Lâkin bahar gelince...

Ben, baharı sevmiyorum !

MAHMUD YERAN

SAYLAV V

NEBİ ZADE

Hayatının Acı, Tatlı H

Atatürk nesli, gazetesinde (Türk) kelimesini kullandığı için bir adamın divanı-harbe sevk edilmesini tasavvur edemez.

— İşsiz kalmıştım. On param yoktu... Sağdan geleni sola vermiş, elimde avucumda bir şey bırakmamıştım.. senin anlayacağın tırıl mı tırıl, haza tırıl... Ayağımdaki kunduranın üstü patlamış, altı patlamış. yağmurlu da bir hava... Ortalık su içinde ve ben sırlı sıklam sulara bata çıka babıâli yokuşunu çıkıyorum.. nereye gidiyorum, kim bilir, belki kendim de farkında değilim, gidiyorum işte...

Birden kulugaıma bir ses geldi.

— Hamdi... Hamdi l..

Döndüm, baktım, karşı kaldırımda Galip bahtiyar. Birbirimize sokulduk.

— Nereye böyle ?

— Ne bileyim ben...

Neredesin şimdi ?

— Hiç bir yerde.. boşa gezenin boş kalfası..

— Milli ajansda çalışır mısın ?

— Çalışırım ya...

— Yüz lira kadar aylığı var.

— İyî ya...

Yüz lira... Hem de (kabul eder misin?) diye... İlahî Galib Bahtiyar!.. Farkında değil ki o anda yirmi beş lira aylıklı bir iş teklif etseler öpüb de başıma koyacağım. »

On yıllık saylav ve okul sahibi, fakat hepsinden önce ve daima gazeteci olan Nebi Zade Hamdi, bin bir macera ile dolu hayatının hikâyesine neden bu acı hatıra ile başladı, bilmem. Bununla (biz) den ayrılışının sebebini mi anlatıcaak niyetinde idi ?

— Hayır.. - diyor - Aç kalmak insanı gazetecilikten soğutsa, ayırsa, uzaklaştıra bilseydi bizde gazeteciliğe çoktan paydos borusu çalınmış olmaz mı idi ?

— Her şeye rağmen günün birinde tekrar gazeteciliğe dönmek...

Nebi Zade zarif bir hareketle sözümlü kesti :

— « Onun cevabı yok işte... İnan ki bir türlü hayır dönmiyeceğim diyemem. Bak, bunca yıllık gazetecilik hayatımda para pul sahibi olmak şöyle dursun, eşimin öte berisi vardı, on-

ları da üstelik caba verdim. Ancak kim ne derse desin bir hastalıktır bu. »

Ve gülümseyerek ilâve etti :

— « Çoluk çocuğumun istikbalini temin ettikten sonra şöyle bir kenara konmuş yüz bin liram olursa keyfim için gazete çıkarırdım. »

Sevgiliye kavuşma saatini bu kadar uzağa atmış olduğuna kendi de pişman olmuş gibi birden kendi kendini tekdiz etmek lüzumunu duydu :

— Ama inanma...-Dedi-ah inanma... Belli olmaz.

Hem tuhaf değilmi, her sabah gazeteleri okumazsam rahat edemiyorum ve daha garibi de şu ki, ben halâ bir gazete baş muharriri gibi tanrının günü baş makale yazar durumum.

— Nasıl başladınız gazeteciliğe ?

— Kâzım Nâmi yokmu Kâzım Nâmi... Benim hocamdır o.. bir gün Selânikte bana « İttihad ve Terakki merkez umumi bir gazete çıkarıyor. Gel senide oraya alayım » dedi. On yedi on sekiz yaşlarında yazıya meraklı bir çocuğa bunu söylerseniz, ne yapar ? İşte ben de sevinçle hocamın peşine takıldım ve başladım (Rumeli) gazetesinde çalışmaya, bu gazetenin baş muharriri Kâzım Nâmi idi. Paris sefaretî müsteşarı Celâl ile şimdiki Üsküdar orta mektebi direktörü Hüsnü ve Ankaranın tanınmış avukatlarından Zühtü de gazetenin başında bulunuyordu. Bir aralık Yunus Nâdi de (Rumeli) de baş muharrirlik itti.

Fakat gazete ile asıl meşgul olan doktor Nazımdı. İlhamı da Ziya Gök Alpten alırdık. Ziya Gök Alp o zaman hiç yazı yazmaz, sade yol gösterirdi.

Nihayet öyle bir gün, bir fena gün geldi ki... Ben gazetenin başında yapayalnız kaldım.

İttihad ve Terakki merkez umumi, Balkan harbinin o meş'um anında bana :

— Sen de bizimle beraber gidersen düşman matbaayı işgal eder. Kal burada. dedi.

Anam babam, her şeyim İstanbulda idi. Fakat yine söz dinledim ve Selânikten ayrılmadım. Günlerle (Rumeli) nin muharriri, muhbiri, mütercimi, musahhibi her şeyi bendim. Ve çok gariptir ki ; Merkezumuminin gazetesinde, ben, on sekiz yaşındaki delikanlı, başmakaleler yazıyordum.

Nihayet Yunanlılar Selâniğe girdiler. Bittabi gazeteyi kapadım.

Yunan prensi Jorjun bu sükut, nazarı dikkatini celbetmiş ve beni aratmış. Karşı karşıya gelince bana ilk sâli şu oldu :

— (Rumeli) gazetesi niçin çıkıyor ?

Hiç unutmam, gayet sakin bir tavırla ona şöyle cevap vermiştim :

— «Düşman işgali altında gazete çıkarmak bana ağır geliyor l

— Çıkar - dedi - tamamen serbestsin, gazeteni çıkar l

— Arzularınıza göre yazı yazmaya icbar edersiniz beni.. ben bunu yapamam... Susmakta devam ediyim, daha eyi olur.

Biraz sinirlenir gibi oldu :

— Biz medenî insanlarız - diye mukabele etti - söz veriyorum.

Kimseden zerre kadar bir tazyik görmeyeceksiniz... Hatta, yardım da ederiz.

Bu söz de benim sinirime dokundu. Adeta beni satın alacak.

— « Ben Yunanlıları bugün düşman tanım - dedim nihayet bir müstevlisiniz.. ve çok geçmeden buradan çıkıp gideceksiniz. Mamafi tecrübe için gazetemi tekrar çıkaracağım. Fakat tekrar ediyorum benden meth, hele alkış beklemeyiniz l »

Ve çıkardım (Rumeli) yi. Yunanlılar da sözlerini tuttular, dokunmadılar bana. Ancak pek kısa bir zaman sonra vaziyet değişti. Yunanlılarla Bulgarlar çarpışmaya başladılar. Bende Selânikten kaçtım, İstanbulda geldim.

Birde baktım ki Yunus Nâdi o zaman sağ olan Ebuzziyanın (Tasvir-efkâr) ında.

Ona, kendi hesabıma bir gazete çıkarmak niyetinde olduğumu söyleyince :

— « Ben de gazete çıkaracağım, o vakite kadar gel sen de (Tasvir) de çalsın, dedi.

Bu teklifi kabul ettim. Derken kendimi meth etmek gibi olmasın ama o devrin ilk saltaki gazetesi (Tasvir) i avrupalı bir şekle sokan ben oldum. Derken Ebüziya ölüverdi.

Yunus Nâdi ile baş başa verdik. Ve o çok samimi bir halle şu teklifte bulundu :

— Şimdi babalarını kaybeden bu çocukları bırakıp gitmek olmayacak... Sen de, ben de burada kalmalıyız.. »

Harbi Umumiden bir sene evveline kadar Yunus Nâdi baş muharrir, ben tahrir hey'eti müdürü olarak Tasvirin başında kaldık ve herkes bilirki canla başla çalıştık.

Bir lâhza susan Nebi zade Hamdi eski günlere dalan gözlerini bana çevirerek :

— İşte - diye devam etti - gazete cilik öyle bir çark ki bir kerre onun yaman dişlerine kendini kapıran bir daha kolay kolay kurtaramıyor. Mamafi ben 1913 başında mesleğe veda ederek avrupaya tahsile gittim ve tatil zamanı av'let etmek üzere Paris'den İstanbul'a geldim ki umumî harp patlayıverdi. Kitaplarım, eşyalarım orada ve ben burada kaldım. »

— Ve tekrar gazeteciliğe başladınız ?

Nebizade bu kerametime gülerlek başını sallaydı :

— Nasılda bildin... Yine Tasvir-efkâr. Esasen Yunus Nâdi de halâ orada idi.

Daussılasını çektiği gazetecilik havası içinde hatıraları tazelenip

Nebizade Hamdi, dört saat süren görüşmemizden hiç yorulmamıştı, zevkle, heyecanla anlatıyordu.

ESKİ GAZETECİ

NEBİ ZADE HAMDİ Hikâyelerini Anlatıyor.

YAZAN: KANDEMİR

duran değerli dostuma uzun meslek hayatı içinde rastladığı garip vak'aları soruyorum.

Birdenbire aklına gelen vak'anın neş'esiyle gevrek bir kahkaha atan Nebi zade Hamdi, güle güle anlatıyor:

— «Selânikte (Rumeli) gazetesinde idim. Birgün şehirdeki bütün gazetecilere Merkez kaymakamlığından gelen tezkere «Selâniği teşrif buyuran şehzade bilmem ne efendi hazretleri tarafından yarın saat bilmem kaçta lütfen kabul buyrulacağınızdan...» Denerek Splandit oteline davet ediliyorduk.

Giyindik kuşandık, kalktık, muayyen saatte otele vardık.

Selânik Merkez kaymakamı olan, şimdiki Üçüncü genel müfettiş Tahsin Özer, şehzade hazretlerinin kaşısında kemali hürmetle bekliyorlar. Bizi görünce öntümze düştüler, ve teyefata riayet için bir hayli tavsiyelerde bulunduktan sonra şehzade hazretlerinin huzurlarına çıkardılar. Tavsiyeleri veçhile el pençe divan durduk. Ve sormak cesaretinde bulunduğumuz bir kaç süle aldığımız kıymetli (!) cevapları da kocaman serlevhalarla gazetemize geçirdik. Tabii şehzade hazretlerinin her hal ve hareketlerini adım adım takip ediyorduk. Meğer efendi hazretleri İstanbul'dan pek acele hareket buyurdular için eşyalarının büyük bir kısmını getirmeğe muvaffak olamamışlar. Bu sebehle Selâniğin en meşhur terzileri geceli gündüzlü çalışarak kendilerini donattılar.

Mücevheratçı dükkânlarının nadi ve kıymetli pırlantaları, mücevherleri de kendilerine hediye edildi. Ve Selânik iki gün iki gece altüst oldu: Merasim, tantana, debdeb, şenlik... Hiç birşey esirgenmedi.

Üçüncü gün şehzade hazretleri Viyanaya hareket edeceklerinden bahisle bir hususi tren hazırlanmasını emir buyurdular. Bittabi bu işlerle

de Tahsin Bey meşgul olacaktı.

Nebi zade Hamdi, bir türlü dinmeyen kahkahaları arasında ilâve ediyor:

— Ah... Bu hikâyeyi bizzat Bay Tahsinin ağzından dinlemelisiniz ki...

Sonra, yine gevrek gevrek gülerek devam ediyor:

— «Tahsin Bey trenimabsus hazırlanmadan evvel, keyfiyeti bir kerere İstanbul'dan sormak lüzumunu his etmiş... Ve aldığı cevapta bu namdaki şehzadenin İstanbul'dan bir tarafa hareket etmediği ve işde bir yanlışlık yahut sahtekârlık bulunduğu bildirilmiş.

Merkez kaymakamı da sarfettiği emek ve yorgunlukların acısıyla pürhiddet kalkarak efendi hazretlerinin ikamet buyurdularını Splanditpalası teşrif buyurdular.

Ve şehzadenin odasına girdiler. Baktılar ki şehzade hazretleri yine koltuğa kurulmuşlar, ayak ayak üstüne atmışlar azamet ve saltanatla kendilerine hitap ediyorlar:

— «Hayır ola kaymakam bey... Trenimabsus hazır mı?

Nebi zade Hamdi görseviz nasıl gülüyor:

— «Zavallı Tahsin bey... Bu şehzade bozmasının üzerine (ulan kerata, kalk bakayım oradan) diyerek öyle bir atılıyor, ve şöyle can ve yürekten, kemali aşkla bir sille atıyor ki...

— Kimmiş bu?

— «Vallahi ismini unuttum.. Üsküdarlı bir genç. Fakat asıl komediyi idare eden yaveri süsünü takınmış olan çok yakışıklı ve zeki arkaşası idi ki bu adam bilâhare başka bir suçundan dolayı idam edilmişti.

Şimdi, Nebi zade Hamdi, eski günlerin tatlı ve acı hatıralarına birer birer dokunuyor:

— «Tasviri Efkârdan ayrıldıktan

«Gazetecilik öyle bir çarkki, bir kere onun yaman dişlerine kendini kaptıran bir daha kolay kolay kurtaramıyor.»

sonra(Turan)gazetesini çıkarıyordum. Gittim, şimdiki (Tan) gazetesinin karşısında bir sucu Kosti vardı, onun dükkânında Ahmet Rasimi buldum: «Üstat, dedim, (Turan)ı çıkarıyorum. Bana yazı yazar mısın?»

— «Hay hay... dedi - amma kardeşlik başka alış veriş başka..

— Kaça yazarısın makalenini?

— Beş lira amma, sana üç lira olsun haydi...

Birden durakladım. Bende sermaye hak getire... Fakat pişkinliğe vurdum:

— «İyi... dedim - senin yazıların beş değil on, on beş lira eder. Ancak benim bütçem biraz darca.. gel bir azıcık daha tenzilât yap...

Durdu. Gözlerini süzerek uzun uzun düşündü, düşündü:

— «Kurtarmaz evlât dedi - kurtarmaz!»

— «Neye üstadım?

Şöyle bana bir az daha yaklaşıp konuştu:

— «Bak pırasanın okkası yirmi beş kuruş, etin okkası iki lira, rakının kadehi bilmem ne kadar... Biz bunları yiyeceğiz, içeceğiz de yazı yazacağız. Kurtarmaz oğlum kurtarmaz...»

Ahmet Rasimin o günkü halini hiç unutmam.

Değerli sayılâv, birden bir başka bahse atıldı:

— Bugün kim inanır ki, ben, bir

gazeteci sıfatıyla, gazetemde (Türk) kelimesi kullandım diye, arif bunun için Divanı Harba sevkedildim. Ah Harbi umminin sansür rezaletleri saymakla biter mi?

Gazetelere emirler vermişler; katıyen Türk kelimesi kullanılmıyacak... Türk ordusu yok, Türk memleketi yok, İslâm ordusu, İslâm memleketi denecek.

Ben bu emri dinlemedim.. ve sürüklendim Divanı Harba. Tuhaf değil mi orada beni sorguya çeken de şimdiki Konya sayılavı bay Hüsnü idi.

— Madem ki emir vermişler, ne diye başına iş açıyorsun? Deyince, hiç bir cevap vermedim, Sadece yüzüne baka kaldım bay Hüsnünün.

Nihayet, Divanı Harp; «bir daha yapma sakın» diyerek beni berzet ettirdi ama, çektiğimi ben bilirim.

Nebi zade Hamdi mütareke zamanında İstanbul'daki son gazetecilik hatırasına geliyor:

— Yunus Nadi Ankaradaydı. Biz burada onun (Yeni Gün)ünü çıkarmakta devam ediyorduk. Gazetenin mes'ul müdürü Ahmed Rasim, idaresine bakan da Midillili Ahmet beydi. Bakım ki bu tazyik ve işkence altında (Yeni Gün)ü devam ettirmek mümkün olmayacak. Kapatalım şunu, ama, şanlı şöretli kapatalım dedim ve bu kararımı kendi kendime tatbika başladım.

Ogün (Yeni Gün)ün son makalesini yazıyordum. Makalemin serlevhasını koydum: «Mikroplar».

Ahmed Rasim başımın ucuna dikildi. Görüyorsunuz ya, sansör daha bizim yazı odasından başlıyor.

— Bu ne? Ded:

— Sıhhi bir makale!

— Sakin suya sabunla dokunma Hamdi..

— Yok canım.. ne münasebet. — Dikkat et, potkırırım deme.. gazeteyi kapatırlar vallahi..

Üstada bir hayli teminat verdikten sonra yazıma devam ettim. O sırada İstanbul'da yeşil ordu, kızıl ordu şayiaları vardı. Ha geldiler, ha geliyorlar diye...

Ben de mikroplardan bahsederek, etrafımızı saran hadsiz hesapsız, çeşid çeşid, birbirinden beter mikrop-

[Sonu 10 uncu sayfada]

Talebelerinin arasında geçirdiği uzun yıllar Nebizadenin eski gazeteciliğinin heyecanlı hatıralarını hiç küllendirmemiş bugün bile, tekrar Babıaliye kârişmak arzusunu içinde duyuyor.

SAYLA VE Eski Gazeteci

[7 inci sayfadan devam]

ların Kızılaiy ele, oda olmasa elbette doğacak bir Yeşilay ele yok edileceklerinden imalı, cinaslı bir şekilde bahsediyor ve (yakında bir yeşilay çıkar bütün mikropları siler süpürür, mahveder) diyordum.

Yazı sansörlere gitti, hiç biri, hattâ bizimki bile tahtında müstetir hüvenin farkına varamadı.

Gazete saat on bire kadar satıldı. Tam o sırada kimbilir kimin gözüne çarpmış yazım, emirler verildi, kahvelere varıncaya kadar her tarafta (Yeni Gün) toplattırıldı.

Ben zaten için alacağı şekli tahmin ederek kapamış, saklanmışım.

Fakat bu yazımın elden ele dolaştığını, hatta bir gazetenin iki liraya kadar satıldığını duyarak sevinç içinde idim. İşte ortadan kayboluş o oluş... Bir daha görünmedim. Beni aramışlar, durmuşlar.. »

— Ya sonra ?

— « Anadoluya kaçtım !

— « Nasıl ?

— « Bak, işte bu firar hadisesi, hayatımın en korkunç vak'alarından biridir. »

Nebi Zadenin gözlerinin içine bakıyordum. Bu gözlerde hâlâ o anın heyecanı ve azmi o kadar bariz belirliyordu ki...

— « Mustafa Kemal aleyhine mahud fetvalar çıkmıştı.. Bunları (ile gazetenizin baş tarafına koyacaksınız) diye bana da göndermişlerdi.

Ben, baş tarafı değil fakat hiç koymadım. Çağırıldı, kıyametler koptu. Ertesi gün bilmecuburiye bir kenara ilâştirmiştim. İşte benim (mikroplar) makalesi de bu hâdiseden iki gün sonra çıkmıştı. Bu esnada da Nemrud Mustafa divaniharbi beni giyaben mahkûm etmişti. Ele geçseydim, kimbilir, belki de asarlardı.

Uzatmayı, Kabataştaki akrabalarımın evine kapandım ve başladım Anadoluya kaçmak için vasıta aramağa. Bulduğum bir mutavassıt bu iş için benden tam altı bin lira istedi. Bende para ne gezer...

Baktım ki olacak iş değil.. Nemli Zade Şevki beni İstanbuldan kaçırmağa için her fedakârlığa katlanacağını söyledi ve dediğini de yaptı. İtiraf ederim ki bu hemşerimin fedakârlığını hiç unutamiyacağım.

Ramazanın birinci günü idi. Oturduğum ev tarassüd altında bulunuyordu. Hele karşıımızdaki evde bulunan İtilâfçı bir polis çoluğu çocuğu ile bizi gözettiyordu.

O sabah sirkeci rihümünde bağlı olan (Şam) vapuruna binecektik.

Evde eski, yağlı bir fes buldum, aşçının yırtık pırtık şalvarını ve ceketini, salapurya gibi papuçlarını giydim, kuşandım. Fakat ellerim, şu ellerim, bütün bu kirli elbiseler içinden görsemiz nasıl tertemiz çıkıyordu. Kömürlüğe gittim, ellerimi kapkara tozlara buladım, bahçeden toprak aldım, oğuştururdum.. Nihayet hazır oldum. Ve arka kapıdan, sırtında bir çanta ile mükemmel bir hamal kılığında sokağa fırladım.

Nemli zade Şevki Kabataş rihümünde bekleyen kayığa bindi. Hamal da geldi... Eh.. hamal nereye oturur,

geçtim baş tarafa, çömeldim. Kayık da hareket etti.

(Oh... Kurtuldum) diyordum ki, rihümde resmi elbiseli biri peyda oldu. Uzun uzun bizim kayığa baktı ve heman bir sandala atlayarak takıldı peşimize.

— Eyvah... - dedim - yakalandık ! İçimde birden bir gübhe doğuyor.. ya değilse?.. Ya benden gübhe ederek bizi takip etmeyorsa?..

Emin olsam, bilsemki benim peşimden geliyor.. bir lâhza bile tereddüt etmeyecek ve fırlatıp kendimi suların koynuna bırakacağım.

İşte bu tereddüt ve tarif edilmez azap içinde (Şam) vapurunun merdivenine yanaştığımızı gördüm.

Kayığın içindeki memur bir beni, birde Nemli zade Şevkiyi süzdü.. Sonra, hayret... Kayıkçıya bir işaret etti, ve dümen kırdı... Bizden uzaklaştı.

Vapure girdik. Hiç unutmam(Şam) in İlyas isminde temiz, mert bir kâtipi vardı.

Nemli zade Şevki, beni gösterek, ona :

— « Birader Trabzondan acele bir ahçı istemiş.. Şu adamcağızı buldum. Fakat vesika filan çıkarmağa vakit olmadı. Kuzum şunu bir kenara saklayiver.. dedi.

Vapurda malûl asker vardı.

Benide onların yanına, anbara indirdiler. Fakat anbar böyle kokuyor, öylesine kokuyor ki..

Biraz sonra İtilâf kontrol heyeti geldi. Anbar ağzından şöyle, aşağı bir baktılar.. fakat pis koku fazla durmalarına mâni oldu.. uzaklaşıp gittiler.

İşte, İstanbuldan böyle kaçtım.

Ve tam on sene sonra öğrendim ki, bizi takip eden memur, uzaktan kaçakçıya benzetmiş.. yaklaşıp ta Nemli zade Şevki Beyi görünce, « bu muteber adam kaçakçılık yapmaz » diye yoluna devam etmiş...

Yunus Nadinin (Yeni Gün) gazetesini bu şekilde kapattığımızı kızcacığını sanıyordum. Bir gün ona dedim ki: « sana karşı çok mahcubum.. gazeteni kapattım » Hiç unutmam, gülerken bana, şöyle cevap vermişti: « Ama yapdın... Bizim yapabileceğimiz kabadaylık bundan başka ne olabilirdi. Gazeteyi şeref ile kapattın, daha ne istiyorsun? »

Bilmem kaçınıcî kahvemizin kaçınıcı yudumunu da yuvarladıktan sonra Nebi zade,

— « Yunus Nadiden bahsederken, şimdi bir başka hatıram canlandı - dedi - o, eski Taninci Muhittinle (Halk) gazetesi çıkarıyordu. Ben de merhum bir arkadaşla başka gazete çıkarmak istiyorduk. Nadi bana; « gel, (Halk) ı al, beraber çalışalım, gazete senin olsun » dedi. Ben de (arkadaşşıma sorayım) cevabı iktifa ederek, bir müddet sonra (Yeni ses) i çıkardım.

Yunus Nadi, bu hareketime de kızmamıştı. Çünkü pek az bir zaman sonra bir gün sıkışmışım. Ona koştum: « Bana on bin liraya kefil ol! » dedim. Tereddüt etmeden kabul etti, imzasını attı... »

Nebi zadeye soruyorum:

— Uzun gazetecilik hayatınızın

1986 YILINDA Merihe Seyahat

MERAKLI SEYAHAT ROMANI

Çeviren: İLHAN SİYAMİ

— 6 —

— Siz inanmıyorsunuz ama, bu vak'a tamamiyle hakikidir. Bir gün babam, kendi kullandığı otomobile eve dönerken, bir köşkün kapısının önünden geçtiği esnada, bahçeden, korkudan gözleri yerinden fırlamış bir adam çıkararak, deli gibi koşuyor. Arkasından bir at fırlıyor.. belliki o da aynı derecede ürkmüş.

Babam otomobilini durduruyor. Hepsini korkutan şeyin ne olabileceğini anlamak için bahçeden içeri giriyor. Köşkün iç kapısına yakın, bir ihlamur ağacının altında, otomobil büyüklüğünde, pırl pırl bir makine görüyor. « Bu yepyeni » makineyi açıktır bırakmak ne yazık, diyerek yanına yaklaşıyor. Birden makine hareket etmeğe başlıyor, etrafındaki Demir kollardan birini babama doğru uzatıyor. O zaman babam, demin bahçivana atı korkutan şeyin bu olduğunu anlıyor ve o da müthiş bir korkuya tutularak, otomobile doğru koşuyor. arabayı son sür'atle işletiyor. Fakat birde yanına bakıyor ki, makine de otomobil ile beraber koşuyor. Böylece eve kadar geliyorlar, hattâ içeri giriyorlar.

İlk korkumuz geçtikten sonra, makineyi daha yakından tetkike başladık. Bu canlı bir makineydi. Kendine mahsus bir lisanla konuşuyordu. Fakat biz anlayamıyorduk. Nihayet yazmağa başladı. Bir kaç gün sonra yazısından bir mâna çıkara bilmeğe muvaffak olduk ve Merihten geldiğini öğrendik.

Biz makine ile iyice anlaşınıcıya kadar, bu garib hâdiseyi gizli tutuyorduk. Fakat duyuldu, demin anlatmış gibi neticelendi, ve makine eriyerek yok oldu.

O zamana kadar herkesin hürmet ettiği tanınmış bir profesör olan babamla alay etmeğe başladılar. Deli

dediler, şarlatan, dediler, gösteriş budalası yalancı dediler, velhami insanı rezil edecek okadar çok sözler söylediler ki, babam üniversitedeki işinden istif etti ve ismimizi bile gizleyerek bir köye çekilmeğe mecbur olduk.

Benim bu seyahate neden gizlice iştirak ettiğimi her halde tahmin etmişsinizdir. Babamın lekelenen namusunu, şerefini temizlemek, o makinenin hakikaten merihten geldiğini babamın bir yalancı, bir şarlatan olmadığını isbat için...

Genç kız sustu. Anlattıklarını dinleyenlerin yüzlerine bir bir baktı. Kimi inanmış gibiydi. Diğerleri ise sözlerine hiç inanamadıklarını gösteren müstehzi bir gülüşle, kendisini süzüyorlardı. Kimse ses çıkarmadı. Birsene devam etti :

— Aynı zamanda size de yardım edebileceği mi ümit ediyorum. Çünkü, merih dilile konuşamıyorum, fakat yazılarından anlıyorum.

Birsene, sözlerinin hakikat olduğuna onları muhakkak inandırmak ister gibi bir çok resimler çıkararak, hepsine ayrı ayrı gösteriyordu.

— Eyiki bu resimleri çekmişiz.. yoksa büsbütün hiç bir iz bırakmadan yok olup gidecekti.

Fakat, artık iki ayı yaklaşan yolculuktan her kesin sinirleri bozulduğu için, genç kızın anlattıkları hakikat de olsa, dinlemeye tahammülleri yoktu. Her kesin üstüne bir aksilik, bir hırçnlık çökmüşü. Hiç yoktan sebeblerle sinirleniyor, birbirleriyle hafif tertib, kavga ediyorlardı. Bilhassa mühendis sinirleri fena halde bozulmuştu. O derece asabi haller gösteriyordu ki, doktor, daha on beş gün sürecek olan seyahate tahammül edemeyip çıldırmasından korkuyordu. Daima en nikbinleri olan Çelik bile oldukça bedbinleşmişti.

(Devam edecek)

en tatlı hatırası ?

Bir az düşünüyör :

— « Lozan muahedesinde sonra Ankaraya gelen ilk İngiliz sefiri sir Lindzeyle mülâkatım.

Hem onunla ilk defa görüşmeye ben muvaffak olmuşum. Hem de o gün İngilterenin Türkiyeye karşı dost bir siyaset tabikine karar vermiş olduğunu anlamışım.

— « Şu meşhur gazeteci atlamları siz hiç atlamadınız mı ?

— « Hayır... Çalıştığım her hangi bir gazetenin, her hangi bir haberde atladığını hiç hatırlamıyorum. Varsa çıkışın tekiptinler... »

Ve birden, kolumu tutarak : — Dur... Dur... - Diyor - bir garip atlayış var. Ama bilmem ki buna atlama mı denir, ne denir.. ah, şu bizim Mecdi Sadrettin yok mu... İşte o.. bizim gazetesinin Ankara muhabiri idi.

Ankarada benimle beraber birkaç kişinin daha bildiği mühim bir mesele hakkında benden malûmat istedi. Çocuk musun, dedim, tek kelime

söyliyemem... İsrar etti. Söylemem... Söylemem.. nihayet söz verdi; « ben senin muhabirininim, yazma dediğin şeyi ne diye yazayım.. yalnız bana, benim için söyle » dedi, « Mecdi, şaka etme! » diyerek bir daha ağzını aradım. kat'i surette teminat verince, ben de Mecdiye sırrı verdim.

Ne göreyim, ertesi gün bu haber bizim gazetede çıkmasını mı ?

Vakti gazetem kazandı ama... Ben fena, pek fena atlamış oldum.

Dört saat süren bu görüşmenin sonunda, bakıyorum, Nebi Zade hiç te yorgun değil.

Hâlâ aşkla bağlı olduğu mesleğin canlanmış hatıraları içinde gazeteciliğe ilk başladığı gün gibi, on sekiz yaşında bir delikanlı..

Zannediyorum ki, şu anda ona;

— Gel her şeyi bırak, yine gazeteci ol !

D sem, bir an bile tereddüt etmiyerek;

— Haydi yürü !

Den başka söyleyecek söz bulamaz yacak.

KANDEMİR

MÜTAREKE YILLARINDA : Gazetecilik Hatıraları

*Geçen gün kendi kendime bir hesap yaparak öğrendim :
— Ben meğerse tam on yedi yıllık gazeteci imişim.
Gazeteciliğin bin bir kalıba giren, bin bir kalıbı alan
günlük yorgunlukları arasında, kafamın süzgecinde
ilişip kalan, acı, tatlı, gülünç, acıklı hatıraları, ta-
rih sıvası ile değil, küçük fıkralar şeklinde anlatma-
ğam çalışacağım.*

«Sevr» muahedesi imzalamaya giden, Hadi paşanın reisliği altındaki heyet, yeni İstanbul dönmüştü.

Filezof Rıza Tevfik'e sadaret koridorunda rastladık. İlk sorumuz, Sevr muahedesi dair oldu:

— Siz, ne dersiniz? Dedik, Anadoluya bu muahedeyi kabul edecek mi?

Filezof, o zaman yeni kırışmaya başlayan saçlarını eline tarar gibi yaparak cevap verdi:

— Baş, nereye giderse, ayakta oraya gider... İstanbul, kabul ettikten sonra, Anadolu'ya söz düşmez..

Ben dayanamadım:

— İyi ama, beyefendi, dedim, milletin başı, şimdi İstanbul'da değil, Ankarada... diyorlar.

Rıza Tevfik, ilkin kızdı, kaşlarını çatarak yüzüme kötü kötü baktı. Fakat sonra, birden şairliği tutarak bu nazik bahsi, eski bir mısra ile tatlıya bağlamayı daha uygun buldu:

Hakkınız var: «Ayağı baş yerinde seyrediş bir hoş temasadır!» Şaşkın filezof, milletin başı nerede olduğunu çok geçmeden anlayınca kim bilir, ve kadar döğünmüştür?

İç güveysi ve damat...

Damat Feridin Rıza Tevfikle araları açıldığı söyleniyordu. Bu günlerin birinde Rıza Tevfik'e gazeteciler sormuşlardı:

— Damat Ferit paşa ile aranız nasıl gidiyor?

Rıza Tevfik, gülümseyerek cevap vermişti:

— Damat paşa ile mi? Eh... İç güveysinden bir az hallice...

İpsiz Adamda İp Ne Gezer ?

Rıza Tevfik'in Sevr muahedesi imzalaması üzerine Şair Yahya Kemal bir hicviye yazmıştı; o günlerde ağızdan ağıza dolaşan hicviye şu idi:

*Kızmasın, kimse Rıza Tevfik'e
Sulhü imzalamaya gitti, diye...
Budur âdet, asılan mahkûmun
Çektirirler ipini Çingeneye...*

Rıza Tevfik'e, birgün bunu okumuşlar. Filezof başını sallamış :

— Bence bir yanlışlık var. Ben, ipsiz adamın birisiyim. İpi nerden bulup çekeceğim..»

Damat Ferid, Kıbrıs adası Ve Filezof

Filezof Rıza Tevfik, sulh konferansı dönüşü, gezdiği yerde, konuştuğu kimselere Damat Feridin taklidini yaparmış. Damat Ferid bunu haber alınca Filezofu yanına çağırması; adamakıllı haşlamış; Rıza Tevfik bu haşlamayı yedikten sonra :

— E...Anlat, biraz canım...Damat Ferid Paşa konferansında Kıbrıs adasını İngilizlerden nasıl istedi ? diye soran birine, kaşlarını çatarak :

— Aman bırak bu bahsi.. demiş, Damadın bugünlerde iştihası yerinde.. Kıbrıs adasını İngilizlerden istediği gibi, padişah'tan da benim başımı iste-yebilir !..

«Tebrik Etme, Taziye et !,»

Damat Feridin kabinesinde, boğalan nazır iskemlelerinin yerini doldurmak için Devlet Salnamesinde vezir rütbeli adam aranırdı. Birgün, Şûrayı Devlete bir reis aranırken, Salname, yine karıştırılır. Adı hizasında «vezir» kelimesi gözlerine ilişen murassa Mecidi, murassa Osmani, murassa imtiyaz nişanlarını haiz Şerif Mehmet Rauf Paşaya fikirleri takılır kalır. Şûrayı Devlet için bundan daha kalantor reis nerede bulunacak ?

Şerif Mehmet Rauf Paşa derhal bir (âdemi mahsusla) Babâliye davet edilir, fakat adamcağız yerinden kımıldayacak halde değil.

— Aman, beni mazur görsünler!.. Hastayım, ihtiyarım, alilim.. dersede meram anlatamaz.

Adamcağız zar zor yatağından kaldırır, arabaya bindirip meclisi vükelâyâ sokarlar.

Şerif Mehmet Rauf paşa, vaktile Selânikte de valilik etmişti. Sivrisinekten müthiş surette korktuğu için vilayet konağının bütün pencerelerine ince tel geçirtmişti. Bundan dolayı adına «sivrisinek vali» denirdi. İyi bir idare adamı olarak tanınmıştı.

Bir gün bu Şerif Mehmet Rauf paşaya - şurayı devlet reisi olduğunun ya ikinci, yahut üçüncü günü idi - babâliiden iki odacının kolunda âdeta sürüklenerek yarım cenaze halinde çıkararak rastladım.

Güçlükle nefes alıyor, adım başında durarak, yere yıkılmamak için kendini toplamaya çalışıyordu.

Yanına sokularak yerden kandilli bir temenna aldım:

— Paşa hazretleri tebrik ederim!.. Dönüp yüzüme şöyle bir baktı;

Damat Ferid

sesi, hışırdayan göğsünün neyleli sesine karışarak:

— Sen kimsin oğlum? Dedi.

— Tasviri Efkâr muharrirlerindenim !.. Şurayı Devlet reisiğine tayininizden dolayı 'zati devletlerini tebrik etmek istedim.

İlkin acı acı gülmüsedü. Sonra, yüzüme bakarak:

— Halimi gördünya... Dedi, tebrik yerine beni taziye et oğlum !..

Üç gün sonra, Şerif Mehmet Rauf paşanın ölümünü haber almıştık.

Zavalı ihtiyarın bu sözü hiç kulduğımdan gitmiyecek.

Dürri zade mi, Dürzi zade mi?

Mütareke yılları içinde bir akşamdı. Her akşam gibi, Babâliiden çıkmazdan önce, Matbuat müdürlüğü odasına uğramışdık.

Matbuat müdürü; çok telaşlı idi :
— Sakın, bir yere kaybolmayın... Size mühim bir şey tebliğ edeceğiz!.. Dedi.

Bu mühim şeyin ne olduğunu, biz bir hafta, hattâ on beş gün önceden biliyorduk.

Anadoludaki ulusal ayaklanmanın, düşman kayaaklarından ele geçirdiği yardımlarla aklı sıra önüne geçmiye çalışan Damat Ferit, Türkü Türko kırdırmayı da sefil programına koymuştu.

Çarpışma, halife ile ona isyan ederek millete tutunan büyük Türk şefi arasında olacaktı. Türk İstiklâline karşı bu alçakça saldırı; mazur ve meşru göstermek için, halifonin bir de fetva çıkartacağı kulaktan kulğa söyleniyordu.

Onun için, bu, bizim için hiçte beklenmedik bir haber değildi.

Amma, yine içimizde merak eden-
[Sona 11 inci sayfada]

Şerif Mehmed Rauf paşa

YURTTAN PERŞEMBEYE:

Gaziantep Halkevi

Gaziantep halkevi binası ve parti basimevinin içinden bir görünüş

Gaziantep (Özel ayarımız bildiriyor) 1932 senesinde açılan halk evimiz, beslediği ülkü yolunda büyük bir başarı ile yürümektedir. Edebiyat şubemizin neşrettiği beyüz sahifelik Halkevi broşürü Anteb'in bir tarihçesini ve bir çok malûmatı haavidir. İhtimal yardım şubemiz bir çok

fakir halkı sevindirmektedir; 250 çocuğun öğle yemekleri temin edilmiştir. Kitap sarayımızdaki kitapların adedi bin beşyüzü geçmiştir. Bütün yevmi gazeteleri ve mecmuaları bulundurduğumuz okuma odasını her gün yüzlerce vatandaş ziyaret etmektedir. A. E. Toksoy

Gazetecilik Hatıraları

[Baş tarafı 6 inci sayfada] ler vardı:

— Fetvanın içinde acaba neler yazılı idi? Anadolu'da yurdun egemenliği için çalışan temiz vatan çocuklarını hangi suçlarını ele alarak nasıl kötüleyebileceklerdi? Çok geçmeden, tarihin alnında kara bir damga olan bu alçaklık vesikasını şapografta çoğaltıp gazetecilere dağıttılar.

Fetvayı, başından sonuna kadar, okumaya tahammülü olanlarımız pek azdı. Hiç bir şey yapmadığımız için yalnız dişlerimizi ve fırsat bulursak yumruklarımızı sıkıyorduk. Bu arada arkadaşlardan biri, şim-

di adı iyi hatırimda kalmadı, elindeki fetvayı matbuat müdürüne uzatarak sordu:

— Affedersiniz, beyefendi, şu kelimeyi bendeniz iyi sökemedim. Dürri zade mi; yoksa Dürzi zade mi?..

Matbuat müdürü, etrafına korkak korkak bakındı. Sonra yabancı kimse olmadığını görünce, parmağını dudaklarına götürerek belli belirsiz bir «sus» işareti verdi.

O dakikadan başlayarak, yaşadığı güne kadar, bu kara fetvaya imzasını atan hocanın adı, dürri zade değil, dürzizade diye anılsa yeridir. M. Selâhaddin

OKUYUCULARIMIZLA BAŞBAŞA

Ş Gelenbevi orta okulunda Bay S. Baran'a:

— İş kat'i şeklini bulunca talebe okuyucularımızı mufassalan haberdar edeceğiz.

Ş Yapı ustası okulu son sınıf talebesinden Bay Hayri Kayamana:

— Bir yarıya dokunuyorsunuz ve doğru söylüyorsunuz. Bu mevzuâ yine avdet edeceğiz. Alakanıza teşekkür ederiz.

Ş Sultanahmet, Küçükayasofya, Şehit Mehmetpaşa sokağı, bir numaralı evde Hüseyin Ulaş:

— Gönderilen yazılar iade edilmez. «Deli Gözler» isimli hikâyeniz çok uzun olduğu için gazetemizde neşredilememiştir.

Ş Şişli, bayan Eleni:

— Operat artistlerinden bayan Zozo Dalmas'ın Yunanistan'daki adresini Halk operetünden öğrenebilirsiniz.

Ş Eskişehir, Yeni Halkevi altında halk bakkalı İ. Necati kardeşi Mehmed R. Avcıl, Edirne kale içi, 6 numara Şevki Özgenc, Vezirköprü, hususi muhasebe tahakkuk kâtibi Burhan, Çanakkale, Akdeniz işaret istasyonu, sübay F. Gür:

— Altı aylık gazetelerinizle, cild bedeli olan 80 kuruş ve posta ücreti için ayrıca yirmi kuruş gönderdiğiniz takdirde, koleksiyonlarınızı burada ciltletir, size göndeririz.

Ş Samsun okurlarından Ali Haydar, Hüseyin Gürsu, Haydar Gerçek imzalı mektubun cevabı:

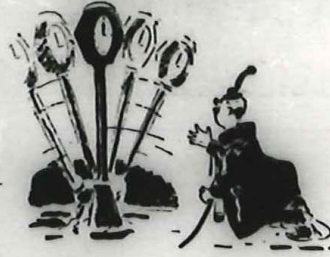
— Cild kapaklarını okurlarımıza maliyet fiyatına veriyoruz. Aynı cins bezden yapılmış kapakları hariçte bir buçuk liraya yaptırabilirsiniz.

Perşembe cildleri bez taklidi âdi kâğıd değildir ve İstanbul en birinci mücellithanesinde yapılıyor. Bu kapaklardan idaremize küçük bir menfaat dahi yoktur.

BİRAZDA MİZAH

Sarhoş Mantığı

Terzinin Kocası

— Şehrimizdeki saatlerin birbirine uymadığını hangi budala söylemiş? İşte karşında beş saat var, beşide dakikası dakikasına eş!

Kasın — Ne yapıyım, kabahat bende mi? Prova yapıyordum, iğneler ağzımda iken beni öpecek ne vardı?

Haydutların Şerrinden:

Hırsızın Yanında:

Kadın — Tabancanın kurşunlarını istemiyormusun?

Milyarder Rokfeller'in torunu bahçede oynuyor.

İSTİKBALİNİZİ TEMİN EDECEK
BU YENİ TEDBİRİ TECRÜBE EDİNİZ

Doğduğunuz tarih ne olursa olsun, bu sene kazandığınız ve müteakip senelerde kazanacağınız parlak muvaffakiyetler yıldızlara değil, bizzat, kendinize medyunudur. Şimdi, her kadın, hattâ solmuş veya buruşmuş bir yüze malik olsa bile cildine gençliği iade edebilir. Viyana Üniversitesi Profesörü Doktor Stejskal'in hususi usulü dairende genç hayvanlardan istihşal ve Biocel tabiri ettiği gençleştirici cevher şimdi, pembe rengindeki TOKALON kremi terkinde mevcuttur. Yalnız geceleri yatmadan evvel tatbik edeceğiniz bu krem, uykunuz esnasında cildinizi besler ve gençleştirir.

Yüzün zayıflamış adalelerini kuvvetlendirir. Sabahları beyaz rengindeki (Yağsız) TOKALON kremi kullanınız. Münbesit mesameti sıklaştırır ve siyah benleri giderir... Bu krem beyazlatıcı, besleyici ve mukavvidir. Bu yeni, gençleştirici terübe yapıdır. Yüzünüzde hamı olacak şayanı hayret tebeddül, size mes'ut ve muvaffakiyetli bir istikbal temin edecektir.

MÜTAREKE YILLARINDA : Gazetecilik Hatıraları

YAZAN : M. SELÂHADDİN

Mütarekenin ilk yılında rahmetli «Süleyman Nazif» in çıkardığı «Hâdisatta» çalışıyordum.

Bir kış sabahı idi. Başka yapacak işim olmadığı için, matbaaya erken- den geldim.

İdare müdürlüğü, muhasebecilik, veznedarlık, üçünü birden yapan ihtiyar Süleyman beyden başka ortada kimseler yoktu. Küçük salonda gürül gürül yanan sobanın yanına sokuldum. İdare müdürü, gözlüğünün üstünden beni tepeden tırnağa süzdükten sonra; kulağıma eğilerek; ısrarlı bir tavurla, sordu :

— Ne var, ne yok dışarda ?

— Hiç, dedim, ne olsun, herkes kan ağlıyor l..

— Orası malûm... «Hâdisat» için ne diyorlar ?

Ben, hâlâ işin farkında değilim :

— «Hâdisat» a birşey mi oldu ki?..

Hemen masanın gözünü açıp yeni basılan o günlük gazeteden bir tane uzattı :

— Al, şunu oku l..

Gazetenin tamam orta yerini kara çerçeve kablamişti ve bu kara çerçeve içinde, «karagün» başlıklı her satırı zehir zemberek bir yazı vardı.

«Fırak Irak» muharriri, bir gün «evvel, beyaz atının nallarına çiğnetererek, bir Fatih gösterişle İstanbula giren Fransız işgal orduları kumandanı General Franşe Desperi için, söylenmedik acı söz bırakmamıştı.

«Kara gün» işgal altındaki İstanbul'da; o günler, ve daha sonraki günler yazılabilen yazıların şüphe yok ki en cesuru ve en cüretlisi idi.

İdare müdürü, bana baktı, ben idare müdürüne baktım sonra her ikimiz birden gazeteye baktık. Aramızda uzun bir susma oldu. Nihayet, ben sözü açtım :

— Peki, şimdi ne olacak ?

— Vallahi, orasını ben de bilmiyorum...

Biz böyle, fıslıdaşa fıslıdaşa konuşurken, merdivenlerde bir ayak patırtısı oldu. Ve kapı ardına kadar, yüzümüze çarpılır gibi açıldı. Koltuğu altında bir çanta ile iri bir Fransız zabiti, selâm vermeden seret adımlarla ilerledi; idare müdürü küçük masanın arkasında adeta sinmişti. Zabiti, bir az daha yaklaşarak korkunç bir sesle :

— Süleyman Nazif burada mı? Diye sordu.

İdare müdürü, nutku tutulmuş gibi birden cevap veremedi. Belki azıcık vakit kazanmak istiyordu.

Fakat herif, beklemiye vakti olmadığını bize daha iyi anlatmak istedi. Ayaklarını yere vurarak :

— Kendisini arıyoruz.. anlaşıldı mı? Dedi.

İdare müdürünün hâlâ yerinden kımlıdaymadığını görünce ben, yarım Fransızca ile kekeledim :

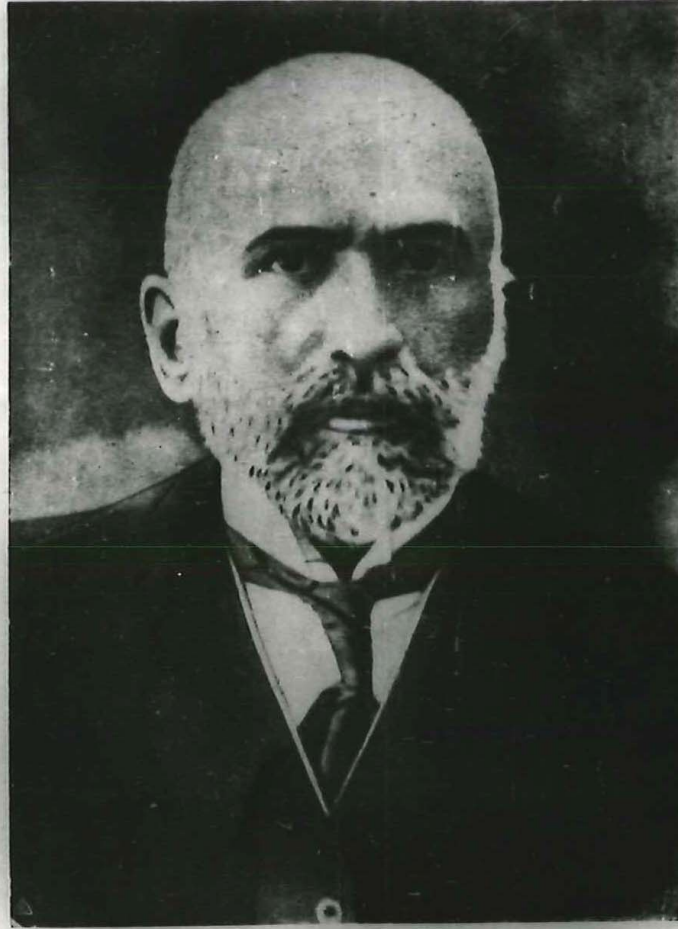
— Kendisi bu saatte bulunmaz l..

— Peki, ne vakit gelir ?

— Geleceği saatte belli olmaz...

— Öyleyse, nerede oturduğunu söyleyiniz l..

İdare müdürüne göz ucuyla baktım. Kızarıp bozarıyor. Onun yerine cevabını yine ben verdim :

Merhum Süleyman Nazif

— Biz adresini bilmeyiz l

Fransız zabiti, ikimizde, can alacak, yahut yiyecek gibi uzun uzun baktıktan sonra beni gözüne kestirdi.

— Gazetenin mes'ul müdürü sizsiniz değil mi ?

Telâşla :

— Hayır l dedim.

«Hâdisat» in o günlerde mes'ul müdürlüğünü Nahid isiminde genç bir arkadaş üzerine almıştı.

Zabite teminat vererek :

— İnanınız ki dedim, henüz mes'ul müdür de gelmedi l

Adam, hiddetle; gürledi :

— Peki... Bir saat sonra, tekrar geleceğim l O çıktı, arkasından ben sıvıştım. Mes'ul müdür çok geçmeden gazeteye uğramış ve ugramıyormuş; hemen kulağına bükmüşler :

— Aman buralarda görünme l Seni arıyorlar...

«Hâdisat» işgal kumandanlığı emrile o akşam, bir müddet için kapatıldı.

Fakat Süleyman Nazifile Nahid, ortalık yatışınca kadar meydana çıkmadılar.

Kürt Mustafa

paşa ile nasıl görüştüm ?

Çok haklı olarak Nemrud adını alan meşhur Kürt Mustafa paşa, Vahdeddin tarafından bir aralık Bursaya vali olarak gönderilmişti. Arası çok geçmeden Nemrudun tersyüzüne İstanbula döndüğü duyuldu. Gazeteciler dört yana seyirtiler. Fakat ele geçirebilene aşkolsun. İstanbul kazan,

biz kepçe; «Nemrud» Mustafayı arıyoruz. Onun kulaktan kulağa, Bursadan nasıl pabucuz kaçırıldığına dair türlü yayıntılar ortada dolaşıyordu. Nihayet, bir gün Harbiyenezaretinin iç avlusunda Nemrud apanız karşısına çıktı. Hemen selâmlı olarak yanına yaklaştım :

— Safa geldiniz paşa hazretleri l Hain hain yüzüme baktı; o vakite kadar beni görmemişti.

Âdeta ürkek bir tavı vardı. Bütün hainler gibi...

Ben, bir selâm daha çakarak :

— Teşrifinizi haber aldık da, paşa hazretleri... Gazeteye yazmak için...

Hemen suratını astı :

— Sen gazeteci ?

— Evet paşam..

Bu itirafıma büsbütün kızdı :

— Yani itihatçı ?

— Aman, paşam itihatçı değilim ben...

— Ben bilirim. Hepiniz melun itihatçilersiniz l

Korkumdan ne yalan söyleyeyim, yüreğim gümbür gümbür ötiye başladı.

Nemruda itihatçı olmadığımı nasıl temin edeceğimi bilemiyordum.

Nihayet dedim ki :

— Yanılıyorsunuz paşam.. bendeniz itilâfçıyım l..

«Nandı :

— Ya?... Nereden malûm ?

Haftanın iki günü, mutlaka, Beyazıddaki merkezi umumiye giderim.

— Ya?... Demek itihatçileri sevmesin ?

— Aslal..

Ancak o zaman, yüzü bir parça güldü :

— E... Ne istiyorsun şimdi ?

Bursada olup bitenleri soracaktım paşam.. burada bazı yalan çayialar çıktı da...

— Nemrudun gözlerinden korkunç bir şimşek çaktı :

— Hepsi doğru l.. Yalan çayia degill melun itihatçiler, beni jebren Bursadan çıkarttılar l

— Aman paşa hazretleri, nasıl oldu bu iş ?

Nemrut Mustafa, adam akıllı yumuşamıştı; bozuk ve karışık arap şivesiyle anlatmaya başladı :

— Nasıl olacak... Bir gün makamıma (l) geldim. Odajı yok l.. Yarvar (yaver) yok... Odamdan içeri gireceğim, kapı kilitli... Bir çilingir çağırıp odayı açtırdım. Masamdan bir çok mahrem çalınmış. Hiddetle başladı bağırmağa :

— Bu ne melunluk. Bu ne itihatçilik l.. Ben burada koskoca Darülhilâfe valisi l.. Hangi cesaretle benim odamın kapısını kilitleler. Şimdi, hepinize gösterecek l.. Gel, çavuş buradal..

Çavuş; yüzüme bakar ama gelmez. Belki iğitmedi, dedim, bir daha çağırıldım. Yine gelmedi. Bu sefer, ben yanına gideyim, dedim. Çavuş, alırdı, yürüdü. Şüphanallah... Dedim, beni burada kimse tanımaz olmuş... Sokakta polisler, selâma. Defterdar, görür arkasını çevirir, başka mamurim hiddetli hiddetli süzer geçer.

Kendi kendime düşündüm :

— Yahu l Ben burada neyim l.. Eşşek başıyım, yoksa valii vilâyet... (Ha, şunu bileydin) yok.. yok.. bu böyle olmaz. Cebir ve giddet lâzım... Dedim. Dedim ama, bir sabah makamıma geldiğim zaman, masa üzerinde bir tezkere buldum...

Bir tehdit... İttihatçı tehdidi...

Ah, mel'unlar...

— Affedersiniz paşa hazretleri, tezkerede ne yazılıydı ?

— Ne yazılı olacak.. mel'unluk.. itihatçı mel'unluğu... «Bursada, daha 24 saat kalacak olursan sonunu düşün l..» İmza yok. Ama, belli... Yapanlar itihatçı...

— Tezkereyi alınca, ne yaptınız paşa hazretleri ?

— Dehşetli surette müteheyyiç ve mütelâhi.. ellerim titrer, azayi vücudum, ayrı ayrı titrer... Hemen telefon sarıldım :

— İlo... İlo... cevap yok... Maksadım bolis müdürünü aramaktı. Şağırdım, bağırıldım, telefunda. Ses veren çıkmadı. Meğerse mel'un itihatçiler, telefon tellerini katetmişler.

Sen, bir vali ol, benim yerimde, ne yaparsın ? Kaşarsın değil mi ?

— Şüphemi var paşa hazretleri...

— İşte ben de öyle yaptım. Derhal Mudanyaya oradan da vapurla İstanbula... Mel'unlarla burada hesaplaşacağım...» Nemrülle yaptığım bu mülâkâtı tabii bu şekilde değil, kısmen havadis olarak yazmıştım. Sansör çıkarmış olacak ki, ertesi günkü Tasvirîkârda tek satırını göremedim.

MÜTAREKE YILLARINDA : Gazetecilik Hatıraları

YAZAN : M. SELÂHADDİN

“ Abdurrahman Şeref ,
Beyanat Vermezdi !

Sadrazam Ali Rıza paşa mütareke devrindeki kabinesini yeni kurmuştu. Bir sabah Bâbî-âlinin sadaret kapısı önünde o güne kadar görülmemiş bir otomobil kalabalığı gözümüze ilişti.

Yaverler telaşlı adımlarla gidip geliyor; dilsiz ve sağır « meclisivükelâ » odacıları, esrarlı işaretlerle birbirlerine « fevkalâde » günler içinde yaşadığını anlatmak istiyorlardı.

Bu odacılarından birine, o dakikada yaklaşip bir şey sormak bizim için mümkündü. Fakat bu sorgular, dilsizce bilmediğimiz ve onlar da bildiklerini söylemedikleri için, sonuna kadar cevapsız kalacaktı. Dilsizleri bir yana bıraktık ve sırasile tanıdık bir yavere, divanihümayun beylikçisine, teşrifatçı Sadıka, daha bir kaç kişiye sorduk :

— Ne var, ne oluyor ? Bu saatte böyle apansız « meclisivükelâ » toplanmazdı. Mühim bir mesele mi görüşülüyor içeride ?

Ve hepsinden ya bir omuz silkesi, yahud bir göğüs geçirmesinden başka cevap alamadık. Merakımız gitgide artıyordu.

Bu aralık dahiliye evrak kalemi baş kâtipi Safder, uzun redingotonun etekleri ıslık çalarak önümüzden geçti. Safder'in gazetecilerle arası iyi idi. Mühim bir haber alınca, kulağımıza hafifçe fısıldar, sonra da :

— Aman yazmayın!.. Diye yalvarırdı. Biz de çok defa sözünü dinler yazmazdık. Fakat o gün, Safder'in de neş'esi yerinde değildi.

O kadar ki, bizi görünce, yolunu değiştirdi. Fakat peşini bırakmadık, sadaret seryaverliğinin odası önünde yetişerek sorgulara başladık. Safder elimizden kurtulmak için yalnız şu kadicak söyleyebilirdi :

— İşler fenal.. Fazla kurcalamayın!..

İşlerin fena olduğunu hepimiz görüyorduk. O gün için öğrenmek istediğimiz şey, Bâbîâlideki toplantının sebebi idi. Fakat bütün uğraşmalarımız, sıkıştırmalarımız neticesiz kaldı. Safderi söyletmedik. Arkadaşlardan bir kısmı, çekilip gitmeyi öne sürdü. Bir kısmı :

— Hayır, bekliyelim ! Teklifinde bulundu.

Ben, neticeyi öğrenmek istiyordum. Biraz sonra herkes, birer yana dağıldı. Tek başıma kaldım. Sadaret merdiveninin binek taşı önünde, nöbetçi neferi gibi, bir aşağı bir yukarı geziniyordum.

Müzakereleri epiyce uzun sürmüştü. Nihayet meclis dağıldı. Nazırlar, birer birer çıkıyor, yüzleri sert, bakışları durgun ve başları önlerinde otomobillerine biniyorlardı.

Kendi kendime düşündüm: Acaba hangisini söyletebilirim diye.. bir kere sadrazam Ali Rıza paşadan hayır yoktu.

İhtiyar vezir, gazetecilere tek kelime söylemezdi. Öteki nazırların da

Dahiliye Kalemimahsus Müdür muavini Vehbi

bugün hiç yüzü gülmiyordu. İçlerin de kala kala bir Maarif nazırı Abdürrahman Şeref kalyordu. (Abdürrahman Şeref bey) dairesi yakın olduğu için otomobiline binmemişti. Bu fırsatı kaçırmadım, bastonuna dayanarak dairesine doğru yürürken, arkasından yetiştim. Beni görünce irkildi:

— Yine ne var çelebi ?

Birdenbire, maksada girmeyi doğru bulmuyarak :

— Ne olsun, efendim, dedim, yürreklerimiz kan ağlıyor! İzmirin işgali... Yunanlıların orada yaptıkları...

Koca adamın gözleri yaşarmıştı :
— Sorma oğlum... Dedi, orasını hiç sorma...

Biz de şimdi « içerde » onu görüşüyorduk. Sonra birden bu gevezeliğine pişman olmuştu :

— Sakın çelebi... Ben kimseye « beyanat » vermem ha... Yazayım deme, karışmam .. Bunlar, malûm a.. esrar devlete taallük eden şeyler..

— Müsterih olun efendim...

Abdürrahman Şeref, sözüne devam etti :

— Ne diyordum? Evet, içeride onu görüşüyorduk. Yunaniler, büyük bir taarruza girişerek « Bozdağ » ı aşmışlar...

Bu haberi, ilk defa onun ağzından işitiyorum. Fakat bu nazırı ürkütmemek için, hayret etmiş görünmüyerek :

— Biz de duyduk efendim, tecavüzlerini... Fakat, sanırsam, kuvvetli bir mukavemet karşısında kalmışlar. Abdürrahman Şeref, sakalını sıvazladı :

— Yazık ki, henüz muntazam kuvvetimiz yok oralarda.. bizimkiler çekilmişler l dedi.

« Meclisivükelâde ne kararlar verdiniz ? » Sorgusu dilimin ucuna kadar geliyor ama, bir türlü soramıyorum.

Çok geçmeden sormağa da hâset kalmadı; yine kendi söylemeğe bağladı :

— Bizim burada, elimizden ne gelir ? Toplandık, derdleştik, dağıldık. Ne topumuz var, ne tüfegimiz.

Bu arada bir ihtar daha yaptı :

— Ben beyanat vermem ha!.. Başka bir şey sorma, söylemem l..

Fakat yine dayanamadı, söyledi :

— Protesto etmek lâzım elbette... Büsbütün de boş duracak değilizya.. hariciye nazırı protestonameyi hazırlamış. Mecliste okudu biz de kabul ettik.

O devri yaşamış gazeteci için Abdürrahman Şerifin verdiği bu izahat, yeter artardı.

Şurayı devlet dairesi önünde, kendisinden ayrılarak koşar adımla Tasvirieskâra geldim. O günkü vükelâ meclisinin kararlarını havadis olarak yazdım. Ertesi günkü « Tasvirieskâr » da, bütün arkadaşlarımı atlatacağıma emindim.

Sabahleyin, bir de gazeteyi açıp baktım ki; sansör, tek kelimesini bırakmıyarak, hepsini çıkarmış.

Bilseydi, buna şüphe yok ki, en çok sevinen, Abdürrahman Şeref olurdu.

Beyanat vermek adeti olmalarından havadisleri biz böyle alırdık.

Kalem Mahsus Müdürü Vehbi

Gazetecilerle arası iyi olanlardan biri de, dahiliye nezareti kalem mahsus müdürü Vehbi idi. Bu zat, şimdi sanırsam, illerimizin birinde mektupcudur. Vehbi, bizi ne zaman görse, hemen odasına çağırır, kahve çay ısmarlar, sigara ikram eder ve sonra da; Anadolu avaklanmasına dair gazeteye tek satırını yazamayacağımız haberler verir.

Bununla beraber, arasıra, fırsat buldukça, Vehbinin verdiği bu haberleri, bir biçimine getirerek, üstü kapalı yazdığımız zamanlar da olurdu.

Birgün Vehbi - kulakları çınlasın - bizi gizlice yanına çağırılmıştı; her zamanki gibi: « Ne var? Ne yok? » Diye sorduktan sonra şu haberi verdi:

— Kabine, şimdi istifa etmek üzere. Damat Ferit saraya gitti!

Acaba kim gelecek dersiniz ?

Kulağımıza fısıldadı :

— Ali Rıza paşa sadrazam oluyor! Kabinenin programı Anadolu ile uyuşmaktır, ama, ummam ki, Anadolu bu adamlarla uyuşsun. Dahiliye nazırlığına da İzzet paşa gelecek, diyorlar. Ertesi günkü gazetelere bu haber, büyük punto ile başlıklar altında yazılmıştı. Fakat sansör bu haberin Damat Feridin istifasından ancak birgün sonra neşrine müsaade etti.

Haydarî Zadenin Bir Nüktesi

Korkunç mütareke devrinde Süleymaniye'deki Meşihat (Şeyhülislâm) dairesi eşiklerinin gazeteciler tarafından en çok aşındırılması, hoca Haydarî zade İbrahimin Şeyhülislâm olduğu günlere rastlar.

Bu adam sanırsam Bağdadlı idi. Fakat görünüşte, Türklüğü sever, bir takım ayetler hadisler söyleyerek, Müslümanlar arasındaki bağın kuv-

[Sonu 11 inci sayfada]

Haydarî zade İbrahim bey

BİRAZDA MİZAH

Aslan Terbiyecisinin Karısı

Meslek Aşkı

— Ne yaparsın, kocası bütün gün vahşi hayvanlarla uğraşının hali budur.

Eski asker köpek beslemek merakına kapılırsa.

Gazetecilik Hatıraları

[Baş tarafı 7 inci sayfada]

vetlenmesi lüzumundan bahsedirdi. Ancak, bu sözlerinde, ne dereceye kadar samimi olduğu kolayca kestirilemezdi.

Havadis bulamadığım bir gündü. Süleymaniye'ye kadar gitmeyi göze aldım.

Belki şeyhülislam İbrahim beyden bir havadis alabilir, veya orada tesadüfen rastlayacağım, bir vak'ayı yazarak o günkü vazifemi yapmış olurum.

Hoca Haydari zade, namazını henüz bitirmişti. Kocaman koka tespihi elinden bırakarak, geniş koltuğuna yan gelmişti.

Ceniş salonun bütün perdeleri enik olduğundan oda gayet loştu.

Salonu baştan başa çiğneyerek yanına kadar yürüdüm. O sırada kararlıkta ayağıma bir şey dolaştı.

Yılan sanarak, ürktüm, ve bu ürüntü tesirile yerimden zıpladım.

Haydari zade, benim ürktüğümü görünce, gülümsedi:

— Korkma, oğlum... Dedi yılan değil, perde ipidir l..

Galiba azıcık kızarmışım. Haydari zade beni yatıştırmak için gülümsüyerek şu sözleri söyledi:

— Sen onu, beyhude yere yılan sandın. Şimdiki yılanlar, artık, ayaklar altında sürünmüyorlar. Başlarımızın üstünde geziyorlar l..

PERŞEMBENİN BİLMECESİ

Şimdiye kadar kıydığım canlar ile etrafa dehşet salan ve son günlerde bir az fazla göze batmaya başlayarak bütün gazetelerin birinci sayfasında ismi geçen yedi harfli bir kelimeyim.

1 inci, 6 inci, 7 inci harflerim at yavrusu, 2 inci, 6 inci, 7 inci harflerim trenlerin üzerinden gittiği demir, 7 inci, 6 inci, 1 inci harflerim (Kalk) ın aksidir.

Doğru halledenlerden birinciye kol saati, ikinciye el çantası, onuncuya kadar birer mendil, yirminciye kadar birer çift çorap, otuzuncuya kadar birer losyon, kırkıncıya kadar birer kitap, ellinciye kadar birer kart postal hediye edilecektir.

1 — Bilmecce cevapları 5 nisan pazar günü akşamına kadar idaremize gönderilmiş bulunmalıdır.

2 — Bilmecce cevapları açık zarfa konarak gönderildiği taktirde 1 kuruşluk posta pulu yapılandırılması kâfidir. Bazı taşra okuyucularımız bu usulü bilmediklerinden mektuplarda olduğu gibi 6 kuruşluk pul yapıştırmaktadırlar.

3 — Hediyeler perşembe ve cuma günleri Semih Lütfi matbaa ve kitap evlerinde tevzi edilir.

Kötü ve değişik hava derinize zarardır. Derinizi bu zarardan korumalı, kabarmasının ve pürüzlümesinin önüne geçmelisiniz. Her akşam yatmadan önce ve sabahları yüzünüzü ve ellerinizi NİVEA ile iyice ovunuz, deriniz her zaman yumuşak ve gergin kalacaktır.

Islak ve soğuk havalarda.

NİVEA

OKUYUCULARIMIZLA BAŞBAŞA

§ Yeşilköy, Halkalı A. L. Ç :

— Bize, Hayriye Gülüş imzalı yazı gelmemiştir. Dediginiz gibi güzel yazılarınız varsa «Perşembe» sütunlarında neşrederiz.

§ Adana, erkek lisesi, 3 üncü sınıf talebelerinden 527 Mehmet Gönen :

— Kılışları potsa ile gönderemeyiz. İstanbulda bulunan bir tanıdığınızı matbaamıza yollarsanız, istediğiniz kılışları hediye ederiz.

§ Sultanahmet, Yerebatan caddesi 19 numarada İhsan Akı :

— Lütfen idarehanemize teşrif etmenizi rica ederiz.

§ Yaveroğlu Sait Üstün :

— Yazılarınızı görmeden bir şey söyleyemeyiz. Saygılar.

§ Gümüşhane, Kelkit ilçesi merkez okulu öğretmen Naci Eskioğlu :

— Mecmualarınız gönderildi. Sorduğunuz gazete kapanmıştır.

§ Bursa, Avni Ergücü :

— Hikâyeniz sırası gelince neşrolunacaktır.

§ Adana, Mehmed Tunçay :

— Sizde şiire büyük bir istidat görüyoruz ancak yazı yazmanız için biraz daha zaman beklemenizi tavsiye ederiz.

§ Şimşek imzalı mektup sahibine :

— Yazılarınızı görmeden bir şey söyleyemeyiz. «Perşembe» hakkındaki iltifatlarınıza teşekkür ederiz.

§ Milâs, Ali Faik oğlu Muzaffer :

— Gönderdiğiniz resimleri aldık. Teşekkürler.

§ Çanakkale, F. Gör :

— Çanakkale bayimiz bay Hulusiye «Perşembe» muntazaman gönderiliyor, oradan alabilirsiniz. Buraya müracaatınızda bulamazsanız bize bildirmenizi rica ederiz.

§ Tarsus, Paşa gazinosu tiyatro idare müdürü M. Sabir :

— İstediginiz adresi yazıyoruz: Miss Joan Crawford

Hollywood - California (Amerikaya gidecektir.)

ZAMAN Yeni Ellerde

Zaman gazetesi Milliyet ve Tan gazetelerinin onbir yıldır umumi neşriyat ve yazı işleri müdürlüğünü yapan kıymetli arkadaşımız Etem İzzet Benice tarafından satın alınmıştır. Arkadaşımız yeni kadrosunu hazırlamaktadır. Yakında Zamanı yepyeni genç, en iyi haber, en iyi fikir ve politika yazıları veren bir gazete halinde göreceğinizi kuvvetle umuyoruz. Güzide gazeteci ve romancı arkadaşımıza atıldığı yeni sahada muvaffakiyet dileriz.

Doğduğunuz tarih ne olursa olsun, bu sene kazandığınız ve müteakip senelerde kazanacağınız parlak muvaffakiyetler yıldızlara değil, bizat, kendinize medyunudur. Şimdi, her kadın, hattâ solmuş veya buruşmuş bir yüze malik olsa bile cildine gençliği iade edebilir. Viyana Üniversitesi Profesörü Doktor Stejskal'ın hususi usulü dairesinde genç hayvanlardan istihsal ve Biocel tabir ettiği gençleştirici cevher şimdi, pembe rengindeki TOKALON kremi terkinde mevcuttur. Yalnız geceleri yatmadan evvel tatbik edeceğiniz bu krem, uykunuz esnasında cildinizi besler ve gençleştirir.

Yüzün zayıflamış adalelerini kuvvetlendirir. Sabahları beyaz rengindeki (Yağsız) TOKALON kremi kullanınız. Münbesit mesameti sıklaştırır ve siyah benleri giderir... Bu krem beyazlatıcı, besleyici ve mukavvidir. Bu yeni, gençleştirici tecrübeyi yapınız. Yüzünüzde hasıl olacak şayanı hayret tebeddül, size mes'ut ve muvaffakiyetli bir istikbal temin edecektir.

MÜTAREKE YILLARINDA GAZETECİLİK HATIRALARI

YAZAN: M. SALÂHADDİN GÜNGÖR

O gün, Yıldız sarayında, büyük bir Şûrayı Saltanat toplanıyordu.

Osmanlı imparatorluğunun son habesi üstünde bir baykuş gibi tüneyen, Vahdettin, « Sever » muahedesi'nin imzası mes'uliyetini İstanbul hükümetinin bellibaşlı bütün elemanlarıyla paylaşmak için, böyle bir toplantı yapılmasına lüzum göstermişti. Bütün nazırlar Âyan azaları, meb'uslar, sözüm ona fırkalar rüesası eski sadrazamlar, şeyhülislâmlar, askeriyeye, mülkiyeye, ilmiye ricali, Yıldız sarayının büyük salonunda toplanmışlardı. İşin iç yüzünü bilmeyenler, padişahın cür'etkârlığı ele alarak muahede aleyhinde bir kaç acı söz söyleyeceğini tahmin ediyorlardı.

Bazıları da; yapılacak toplantı da herkese söz hakkı verileceği zannına kapılmış olacaktı ki, itilâf devletlerinin merhametine iltica etmeğe hazırlanıyordu. Fakat bu beklenenlerin hiç biri olmadı. İhtima salonunda bir ölüm sukûtu vardı.

Padişah, henüz gelmemişti. Ne vakit geleceği de belli değildi. Ak sakallı yetmişlik vezirler, elleri çenelerinde, derin bir düşünceye dalmışlardı.

Derken, Vahdettin, sırtında siyah bir redingot, ayağında kaloz potinler, burnunun ucunda gözlüğü, ağır ağır kapıdan içeri girdi.

Bütün cemaat, hep birden ayağa kalkarak padişahı karşıladılar.

Hazır bulunanları başıle selâmlıyarak yalnız kendisi için hazırlandığı anlaşılan kürsüye çıktı. Nezleli, öksürüklü sesle, birkaç söz söyledi.

Bu bir kaç sözden iki kelime ile, « muahedeyi ister istemez kabul edeceğiz! » manası çıkarılabilirdi. Bunun bir, danişıklı dövüş olduğunu, Vahdettin'in her hareketinden anlamak kabildi.

Mecliste bulunanların hemen hepsi buraya kavuk sallamaktan başka bir işleri olmadığını anlamışlardı. Padişah, muahedeyi imzalamak lehinde rey vermeye herkesi cebrediyordu. Toplantıda bulunanlardan bir kaç kişi; ayağa kalkıp Sever muahedesinin imzası bir mecburiyet olduğundan bahsettiler. Reylerin toplanmasına sıra gelmişti. Muahedeyi kabul edenler, ellerini kaldıracaktı. Koca salonu dolduran yüzlerce kişi, yaylı mankenler gibi, hep birden parmaklarını havaya kaldırdılar.

İçlerinde yalnız bir kişi, âyan azasından topçu feriki Rıza paşa yerinden kımlıdamadı. Koca ihtiyar, söylenenleri hiç duymamış gibi idi. Bütün gözler kendisine çevrildi.

Rıza paşa, köşesinde, bir kat daha büzülmüş görünüyordu.

Yanıdakiler :

— Siz, paşa hazretleri ?

Diye sordular.

Rıza paşa, kanaatini apaçık söyledi:

— Ben milletimin ölüm, senedini imzalamam !.

Ertesi günkü gazeteler mahud « Şûrayı Saltanat »'ın toplantısına aid tafsilât

Ali Rıza Paşa

verirken, topçu feriki Rıza paşasının müstenkif kaldığını kısaca işaret ettiler. Fakat, bu meseleye en ufak bir takdir kelimesile temas etmeğe sansör müsaade etmedi. Bir kaç gün sonra; Rıza paşayı görmeğe gittim. Şûrayı Saltanatta, Sever muahedesinin imzasına aleyhtar olmasının sebebini bana uzun uzadıya anlattı. Ben de bu sözleri Akşam gazetesine yazdım. Fakat, sansör baştanbaşa çıkardığı için gazeteye koyamadı.

Şimdi hatırımda kaldığına göre, rahmetli Rıza paşa bana şöyle demişti :

— Sevr muahedesini bir muahede olamaz. Bu bir ölüm hüccetidir. Bu hüccete imza koymakla, kendi ipimizi kendimiz çekmiş olacağız. Ben, halâ, bu muahededen daha çok müsait şeraitle yeni bir muahede yaptırabileceğimize kaniim. Yeterki, milletçe toplu bir halde bulunalım. Asıl tehlike, bize içimizden geliyor. Türk milleti, bundan daha vahim günler geçirmiştir.

Mustafa Sabri Türk Gazetecilerle Görüşmezd!

Damat Ferit kabinesinde Şeyhülislâmlık postuna oturan 150'liklerden Mustafa Sabri gazetecilerden hoşlanmazdı. Onun nazarında bir tahtakurusu gazeteciden belki daha sevimli bir mahlûktu.

Tasviriefkârdan her gün bana talimat verirdi:

— Bugün mutlaka, Mustafa Sabri ile konuşulacakl..

Ve ben her akşam, matbaaya eli boş ve boynu bükük dönerdim:

— Mustafa Sabri bugün de beni kabul etmedil..

Ertesi gün, yine aynı direktif:

— Ne yapıp yapıp Mustafa Sabri ile görüşmelil

Bir gün, yine sadaret koridorlarında dolaşıyordum. Ermenice gazetelerden birinin muharrirleriyle karşılaştım. « Elinde bir kart vardı. Sordum:

— Kimi göreceksin?

Kayıtsız görünmiye çalışarak, fakat bir az mağrur:

— Mustafa Sabri ile görüşeceğim.. dedi.

Heyecanla:

— Aman.. dedim, Mustafa Sabri burada mı?

— Burada ya... Şimdi sadrazamın yanından çıktı. Şu karşiki odada oturuyor.

— O halde, dedim, senden bir ricam var. Kartını bana ver. Senin yerine içeriye ben gireyim!. Ne görüşürsem harfi harfine sana söylerim.

Ermeni gazeteci, düşünceye vardı:

— Fakat, nasıl olur... Mustafa Sabri beni gayet iyi tanı..

— Tanısın... Gazetenin yalnız bir muhbiri olmaz ya... İstersen kartın üzerinden senin adını çizer, bir başka Ermenice ad yazar içeri gönderirim.

Bir az daha düşündükten sonra kesti attı:

— Ben bu işi yapamayacağım azizim... Cesaretim yok. Yalnız şöyle bir çare aklıma geliyor. İkimiz birlikte içeri gireriz.

— Sen kimsin diye sorarsa, ne diyeyim ?

— Jurnal Doryandanım... Dersin.

Bir az sonra kartını veren Ermeni gazeteci önde, ben arkada odaya girdik. Mustafa Sabri, köşede bir koltuğa oturmuştu. İkinci gözü Ermeni gazeteciye ilişerek:

— Buyurun... Diye iltifat etti.

Sonra bana döndü:

— Sizde mi gazetecisiniz ?

Hemen atıldım:

— Evet, efendim.. Jurnal Doryan muharrirlerindenim !

Mustafa Sabri kur sakalını kaşıyarak:

— Peki.. öyleyse... Dedi, ikiniz de yabancı sayılmazsınız !.. Sorun bakalım.. soracağınızı..

Aradan on altı yıl geçti. Mustafa Sabri ile neler konuştuğumuzu burada birer birer tekrar edecek kadar hafızam keskin değil. Ancak, şu kadarını hatırlayabiliyorum ki, suallerimiz çoğu, o günlerde Hürriyet itilâfla damat Ferit hükümeti arasında içten içe baş gösteren dedikodulara dayanıyordu. Damat Ferit, itilâfçıların adamı olduğu halde, sadrazamlık postuna geçince eski arkadaşlarının unutmüş, kimsenin şikâyetine aldırış etmez olmuştu.

Hürriyet itilâf ocağının baş kaynaklarından Konyalı Zeynelâbidin, kendi fırkasının adamları iş başına getirilmediğinden dolayı damat Feride, fena halde içerliyordu. Şeyhülislâm Mustafa Sabri işi pek açığa vurmak istemiyorsa da hem Zeynelâbidine, hem Damat Feride hak veriri gibi görünerek el altından ikisinin de ayağına karpuz kabuğu koymağa çalışıyordu.

Mustafa Sabri, bizim bu mevzu dair, düşünce taşına sorduğumuz soruların topuna birden cevap olarak ve her iki tarafı kırmıyacak üç beş söz söyledi. Bunların hepsi bir araya gelse, incir çekirdeği doldurmadı.

Fakat ne yapmalı ki, herif yalnız firvebeyza (beyaz cübbe) sahibi değildi. Adı, günün bütün siyasal dedikodularına karışan adamdı. Onunla mülâkat yapabilmek, İstanbul gazetesileri için hele o günlerde ideal olmuştu.

Mustafa Sabri ile görüştüklerimi, ne uzun, ne kısa, olduğu gibi, içine fazla bir şey katmadan yazıp Tasviriefkârın yazı işleri müdürüne verdim. O da tabii başlığını yapıp, Mustafa Sabrinin bir resmile birlikte mürettephaneye gönderdi.

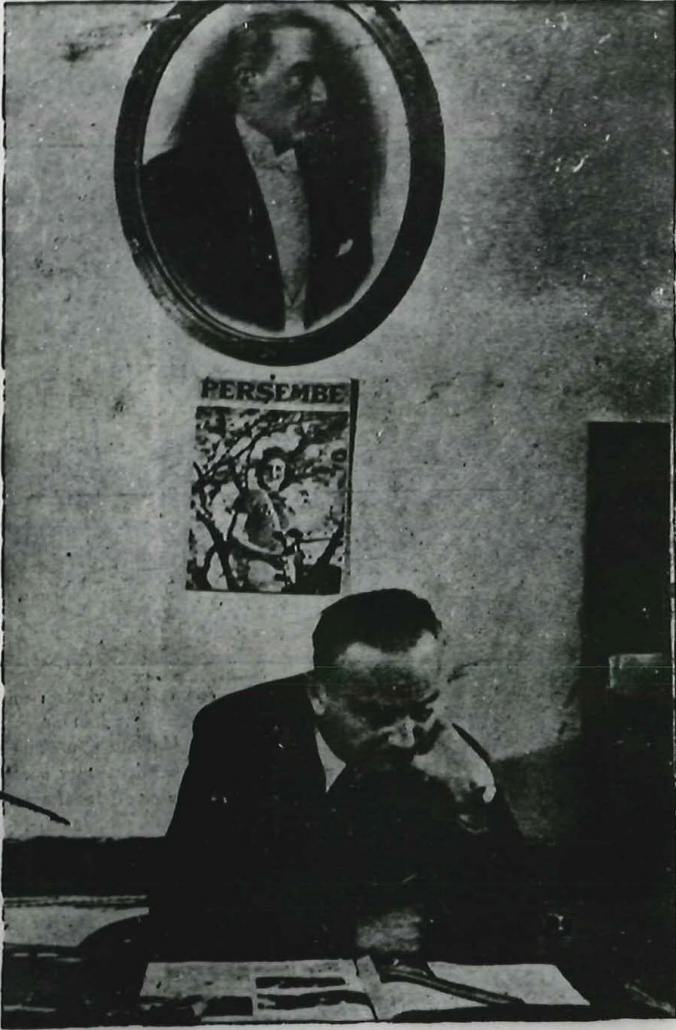
Fakat gün doğmadan, gecenin karanından neler doğabileceğini ertesi sabah bir daha gördük : Benim Tasviriefkâra yazdığım mülâkâtı sansör, baştanbaşa çıkarmış, fakat ermenice gazetede bir harfine bile dokunmamıştı.

Türkçe gazeteler, bu mülâkâtı bir gün sonra ermenice gazeteden almak için bile müttefikler sansöründen müsaade istemeğe mecbur olmuşlardı.

M. Selâhattin GÜNGÖR

Akagündüz Gazeteci

Bizim Gazete Ayak Paspası Ka Modern Gazetecilikte Fikirlerin Patron

Matbaamızı ziyaret eden Üstat Akagündüz «PERŞEMBE» objektifi karşısında

Geçenlerde görüştüğüm Habeş elçisinin verdiği rakama inanmak lâzım gelirse, «Adisababa»da çıkan gündelik ceridelerin en kötüsü; bütün İstanbul'da intişar eden «gündelik mecmua»ların elbirliğiyle avlayabildiklerinden fazla okuyucu bulunmaktadır.

Her derde bir teselli bulmakta deha sahibi olanlar :

— Tabii, diyebilirler, «Adisababalılar henüz, gazetelerin birer palavra fabrikası olduklarını anlayabilecek kadar münevver ve dirayetli değildirler ondan!

Ben, bu teselli ile avunabileceklerin Adisababalıların bu dirayetsizliklerine (1) ve cehaletlerine (1) imreneceklerden az olduğunu vehmetmeye çalışıyorum.

Ve bu gayretle soruyorum:

— Gazetelerimizin satışlarındaki düşüklük, okur yazar buhranının tabii bir tecrübesi midir? Yoksa gazetelerimizi daha geniş bir rağbetten mahrum bırakan sebepleri yine kendi sayfalarında mı aramak lazımdır?

Bence bu iki sebebi hiçe sayanlar hiçte isabet göstermiş sayılamazlar. Gazetelerin rağbet ve itibar öksüzlüğünden kurtulamayılarındaki sırrı sade bu sebepten arayanlar, bu iki sebebi inkâr edenler kadar yanılıyorlar:

Çünkü bu iki amilden gayri, izalesi mümkün olan ve olmayan daha bir çok sebepler sıralamak, mühim havadis uydurmaktan bile kolaydır.

Kolaydır diyorum. Yalan değil. Fakat kafanın içine çok kolayca sıralanan bu netameli sebepleri açığa vurabilmek için, bir takım garip mes'uliyetleri beyhude yere göze almak lazımdır, diye, bugünlük, başkalarını konuşurup geçinmeyi bırakıp da, beyhude bir cesaret israfına niyetli değilim!

İşte size doğru sözü önemli bir muhatap: Müstear adının geniş şöretinde hüviyet varakası kaybetmiş bir üstat: Akagündüz!

Bu bahiste Akagündüzün kafası ve içi, - benim kafamı ve içimi dolduranlarla değil, amma - benim içim kadar dolu... O :

— Bizde, diyor, gazete diye bir şey yoktur; gazete sekreteri vardır.

Bizim gazetelerde gazeteci arşivi yoktur.

Daha doğrusu bizim gazetelerin gazeteci arşivleri resim

dosyalarından ve kılıçe dolaplarından ibarettir.

Bizim gazetelerde «öz»ün güzelliği, öyle münasebeti olmayan nesnelere süslenir.

Meselâ, orta oyununda zenne vardır.

Fakir kumpanyalar, genç kadın bulamayınca, zenne rolüne, kırkım aşkın erkekleri çıkarırlar.

Tulûat kumpanyalarında jönrömiye bulunmaz.

Onun yerine, erkek elbisesi giymiş acuzeleri oynatırlar.

Gazeteci arşivinin yokluğu ve özü, öyle münasebeti olmayan şeylerle süslemek illeti yüzündendir ki, bizim gazete sayfaları da, orta oyunu ve matbuat sahnelerine dönmüştür.

Onları karıştırırsanız, orta oyununda zenneye kırkık erkek çıkışına rahmet okutan tezatlarla rastlarsınız!

Bunun sebebi de, gazeteler sayfalarının, sekreter yarışlarına meydan oluşlarıdır.

Bizim sekreterleri ben, hevesli terzi çıkarlarına benzetirim :

Hepsinde bir süslemek merakı vardır. Bu merak «fantazi» mükemmeliyetini gaye edinen gazete sayfalarını, Japon mağazalarının cici bicili camekânlarına çevirmiştir.

Süs merakından en fazla nasib alan, bittabi birinci sayfalardır! Birinci sayfalara «gelin başı» yapılır, ve iç sayfalar ahiretlik kılıfına sokulur.

Sekreterler arasındaki fantazi yarış, muhbirler arasında «şişirme yarış» halinde devam eder...

Muhbirlerin havadis şişirmeleri yanında, yüzülmüş koyunları davala

döndüren nefesi kuvvetli kasaplar, soluğu kesilmiş birer hasta gibi kalırlar...

Havadis denilen nesne balon lâstığından dağıldır ki patlasın... Üfle-yeye bildiğin kadar : İşte sana karakteristik bir misal :

«Geçenlerde maliye tahakkuk şubelerindeki tahkikatın devam ettiğini yazmıştık. Tahkikat, gittikçe ehemmiyet kesbederek genişlemektedir. Salâhiyetdar zavât, bu husustaki ketumiyetlerini muhafazada devam etmektedirler. Bu hususta alacağımız malûmatı tafsilâtle yazacağız.»

«Yine haber aldığımızı göre, Maliye Vekâletinin tahakkuk şubeleri hakkındaki nokta nazarı, evvelce «de tahmin ettiğimiz» esaslar içinde «tetkik olunmaktadır.»

«Lüzum görüldüğü takdirde, bu tetkikatın tamik olunacağı da söylenmektedir. Alâkadar muhafilde bu tetkikattan ve tamikattan çok önemli sonuçlar alınacağı muhakkak görülmektedir. Bu tetkik ve tamik işinin, seçilecek mütahassıs bir heyete havale olunması düşünülmektedir.»

«Fakat mütahassıslar heyetine seçileceklerin isimleri henüz tesbit edilmiş değildir.»

Bu hangi maliye tahakkuk şubesinde, neyin tahkikatıdır? Neden sursuyorlar? Maliye Vekâletinin tahakkuk şubeleri hakkındaki noktalarını ne dir? Gazetenin evvelce tahmin ettiği esaslar nelerdir? Alakadar mehafil neresidir? Neyin tetkiki için heyet seçiliyor? Bu heyeti kim seçiyor? İşte bir sürü sorgu ki bir tane-

Akagündüz çok sevdiği «PERŞEMBE» ye yazısını hazırlarken

ere Meydan Okuyor

lerde Fikrin dar Yeri Yoktur

Şahısların Değil lık Etmesi Lâzımdır

YAZAN: NACİ SADULLAH

sine cevap verebilecek olana hiç korkmadan yirmi lira adaya bilirsin!

Fakat gel gör ki, günde yirmi beş kuruşa yirmi beş kapının ipini çekmiye mecbur edilen muhbir, kazandığını papuç, tramvay parasına yetiştiremeyeceği için havadisleri boş işkembesinden toplamakta haklıdır!

Fantazi yarışından baş alamyıyan (sekreter) haberleri ayır edebilecek halde değildir.

Hangi makamı, hangi daireyi, hangi memuru alakadar ettiği belli olmayan bu kabil haberler için tekHzibe uğramak tehlikesi de yoktur.

Kaldı ki, en haklı tekHziplerin bile haksız ve ağır hücumlara uğrayışı etrafa hayli göz dağı vermiştir.

Nasıl uydurulup şişirildiği kestirilemeyecek olan bu haberlerin okuyucularda aksülâmel uyandırması tehlikesi de yoktur.

Hattâ maliye tahakkuk şubelerile uzaktan yakından münasebeti olan safdillerde büyük bir alâka bile uyandırabilir. Binaenaleyh foyaları meydana çıkmadığı için:

«Düdüğümüz öter!» Diye barbar bübürlenen gazetelerin cakalarına halel de gelmez!

Bizim gazetelerde teknisyen vardır. Fakat onun sözü kapıcıdan sonra dinlenir.

Modern gazetecilikte, şahısların değil « fikir » lerin patronluk etmesi lâzımdır.

Gazete sahibi demek, bir gazetenin; kapı paspasından, baş makalesine kadar meşgul olan adam demektir. Halbuki bizim gazetelerde fikrin ayak paspası kadar yeri yoktur.

Patronun yegâne işi, asgari fedakârlıktan kaçınarak azamî kazancı devam ettirmektir. Ve neşriyatta büyük siyasî falsoların sık sık görünüşü de bundandır.

Bu falsolu neşriyatın verdiği fazla tirajın parsası, patronun kesesini şişirir.

Fakat bu yüzden iş sarpa sarınca patron seyahatte bulunacağı için, mes'uliyet yine geriye kalan biçarelere yüklenir.

Hülâsa azizim, eğri oturup doğru konuşalım, ve sana kısacasını söyleyeyim :

Bizde, medeni dünya gazetecilik tekniğini tastamam temin edecek küçük, orta ve büyük çapta bütün elemanlar vardır.

Fakat patronlar, sivri sineğin tek kanadından iki tulum yağ sızdırmak yarışında devam ettikçe, gazeteciliğin bugünkü halini bile koruyabilmesi bir mucize sayılır!

Bir alay gazete, bir alay patron, ve bir alay « kârî kesip »!

Dış görünüşte sözüm ona « hepsi bir yolda » ve iç görünüşte ne bileyim ne!

— Matbuat kongresinde verilen bir karara göre, tedris heyeti, kıdemli ve mütahhas gazetecilerden müteşekkil bir gazetecilik mektebi açılacaktı. Bu kararın lâfta bırakılmaması hayırlı olmaz mı?

— Şakayı bırak birader... Kıdemli ve mütahhas gazetecilerimiz olsaydı gazetelerimiz okuyucu huzuruna bu kötü kılıktaki çıkar mıydı?

Haydi dediğin şekilde bir mektep veya bir kurs açılın... O kıdemli

Akagündüz İdarehanemizde «PERŞEMBE» ye yazacağı bir yazının mevzuunu düşünürken

ve mütahhas dediğin gazetecilerin profesörlüklerinden geçtim, imlâ dersini hangisi okutacak?

— O halde gazeteciliğin bugünkü vaziyetten kurtulması neye bağlıdır?

— Gazeteciliğin de muhtaç olduğu kemali bulabilmesi için, devrimi kuralların yürütenlerin müdahalesi lâzımdır.

Bu müdahale de, patronsuz, adsız, bir veya bir kaç gazete çıkarmakla olur...

Güldüm:

— Sen bize bu halimizi de aratmak niyetinde görünürsün üstat?

Ve sordum:

— Bu kadar ileri giden sen acaba patron olsaydın, o tenkit ettiklerini aratmaz mıydın?..

Usta avcının yüzünde, pusuya yatmış bir « atıcı » ciddiyeti belirdi:

— Vakia dedi, bu yaşta böyle bir vazife yüklenmek güçtür.

Ve bırak ki böyle bir ihtimali şuyuu, bütün Babıâli patronlarını, bir Habeş - İtalyan harbi kadar ayaklandırabilir.

Elbirligile kâinatı tersine çevirirler ve yoluna kuyular kazarlar.

Fakat eğri inkılâb namına üzerime bir gazete çıkarmak vazifesi terettüp edebilirse, bütün şüphelerini giderebileceğime kaniim.

Aka, parmaklarını yakacak kadar ufalan cıgarayı söndürdü, ve söylev veren tir «Danton» edası takınarak ilâve etti:

— Birader! Realist olalım. Ve 16 milyon inancını biraz daha insafila istismar edelim!

Bu son cümle aklıma üstadın hoş bir vak'asını getirdi.

Son cümlesile garib bir tezat teşkil eden bu vak'asında o, okuyuculardan ziyade patronları zararlandırmak kastını gütmüştü.

Ben, hoşunuza gideceğine kani olduğum bu vak'ayı anlatmayı sebeplerini tahlile tercih edeceğim:

Aka, bir sabah gazetesinde bir romana başlıyor... Romanın devam ettiği sıralarda, bir gün, mürettip sekretere:

— Efendim, diyor. Akagündüz beyin romanından müsvedde kalmadı.

Sekreter, romanın mabesadını göndermesini söylemek için telefona sarılı hayli güçtür. [Devamı 10 uncu Sayfada]

Gazetemizin müessisi, üstat Akagündüzün yeni bir yazısını okurken

Akagündüz Gazetecilere Meydan Okuyor

[Baş tarafı 6,7 inci sayfada]

yor. Fakat Akanın kaldığı otelin sahibisi:

— Efendim, diyor, Akagündüz Beyefendi Ankara'ya döneli bir hafta oluyor!

Bu cevapla telâşi alevlenen biçare sekreter, tefrikanın, mündericat çokluğundan girmedigini ilân ediyor.

Ve Akaya telgraf geliyor.

Fakat ne telrafa, ne telefonlara hayırlı bir cevap gelmiyor. Ve gazetede tam bir hafta roman yerine aynı beylik cümle intişar ediyor:

«Tefrikamız, mündericatımızın çokluğundan dolayı girememiştir. Özürlü dileriz!»

Çokluğundan bahsölenen mündericat da, Akanın anlattığı şekilde icadedilmiş havadisler...

Sabrı kalmyan meraklı okuyucuların telefonla, bizzat ve mektupla yaptıkları şikâyetler, müracaatlar üzerine, sekreter, yarıda kalan romanı bir başka müellife tamamlamak istiyor.

Fakat Aka, ihtimal mevzuunu tasarlamadan, kanevasını hazırlamadan başladığı romanı okadar dağıtmış ki, arkasını getirmek için kolları sıvayan diğer müellif kıvranmaya başlıyor. Ve münasip bir bitiş tasarlamaya vakit kazanmak için mevzu bir hayli de o dağıtıyor...

Ve sözüm ona edebi roman, tarihten fazla süren tarihi tefrikalar gibi ha bire uzayıp gidiyor.

Romanın tamamlanmasını üzerine alan meşhur müellif dostumdur. O sıralarda her gün, bu tefrikayı akıbetlendirememekten derd yanan biçare bir gün:

— Buldum, dedi, romanın nihayetini buldum...

Ve ilâve etti:

— Kırk elli tefrika sonra bağlayabileceğim!

Tesadüf beni onunla bu söz söyleyişinden yirmi dört saat sonra yine karşılaştırdı.

Karışık büyük ve uzun bir dava da beraat kazanmış maznunların keyfile:

— Oh... Dedi, çok şükür roman bitti?

Merakla sordum:

— Kırk günlük yazıyı bir günde mi çıkardın?

O, garsona bir rakı ısmarladıktan sonra:

— Ne münasebet birader? Dedi. Romanda belki kırk tane kahraman var...

Bukadar kahramanı idare edemeyeceğimi, anlayınca, Boğaziçinde bir motor gezintisi yaptım: Hepsini içine bindirdim. Ve öyle yaman bir fırtına kopardım ki, bir tanesi sağ çıkmadı!

Getirilen kadehini bir yudumda boşaltarak güldü:

— Ve onlar erdi muradına, ben de çıktım selâmete!

Ele geçirmişken Akanın, münektitler hakkındaki düşüncelerini de öğrenmek istedim:

— Ben, dedi, bizim münektitleri, kafalarını kuma gömdükleri için, aslan tarafından görülmediklerini zanneden deve kuşlarına benzetirim!

— Bu hesapça aslanlık sende kılıyor üstat?

Aka güldü:

— Olabilir!.. Aslanlık ta, deha da nisbidir... Bu itibarla, bizim münektitlere nisbeten kendimi aslan sayışımı çok görme!

Bizim münektitlerde, garip bir «Garp perestlik» var. Münektitlikle geçindikleri memleketin müelliflerini okumayı tenezül sayarlar.

Geçenlerde onlardan birisi; bir eser için:

— Nesini okuyayım birader! Diyordu. Başından üç dört yaprağa göz gezdirdim. Ne olduğunu anladım. Her şeyden evvel, tekniği bozuktu...

Fakat meselâ Piyer Loti'nin tek eserini bulamazsınız ki, ilk on sayfasını okumaya tahammül edebilesiniz!

Meselâ koca Anatol Frans'ın tek eserini bulamazsınız ki, klasik roman tekniğine tıp tıp uygun olsun!

Ve hesaplarına göre eğer bizim münektitlere kalsa; Pier Lotiyi yavan, ve Anatol Fransı acemi sayıp inkâre kalkışacaklar...

Yine meselâ şiir tenkitlerinde günün şairlerini Şekspir'le mukayeseye kalkışıyorlar.

Halbuki şairin değerini, geridekilere kıyas etmek, geri kafaların ölçüsüdür.

Bugün, şiirin allâhı sayılan Vilyam Şekspir ihtimal kendi devrinin Filurinalı Nazımıydı.

Ihtimal bugünün Filurinalı Nazımı, külliyyatının garabeti bakımından yarının Şekspiri olabilir. Ve cehennem şairi, Pante bugün aramıza dönse, «Cehennemlik» müellifinin eteğini öpmez!

Fakat günün eserlerini, klasizm dürbününün tersile gören bugünkü müellifler, bu basit hakikatlere Eksantrik damgasını vururlar...

Hülâsa azizim, işportaları başından ürkültülmüş birer sokak satıcısı gibi, koltuklarında yarımşar düzüne kitapla dolaşan bizim filezof karikatürü münektitler, kendi yokluklarının acısını, başkalarının varlıklarına saldırarak gidermeğe çabalayan biçarelerdir.

Akagündüz, uşağından bahseden mağrur bir efendi istihfafile dudak büküdü:

— Onlardan fazla bahsetmek, kelimeleri boşuna harcamaktır. Kendileri «yok» olan kimselerin, varlıkları inkâra kalkışmalarını ayıplamamak, tabii görmek lâzımdır!

NACİ SADULLAH

YURTTAN PERŞEMBEYE:

Zonguldakta Temsiller

Yukarıda, Zonguldak Gençler Birliği tarafından temsil edilen Necip Fazılın «Tohum» piyesinden bir sahne, ortada temsilde milli danslar yapan gençler, aşağıda şeyircilerden bir gurup.

Zonguldak (Özel muhabirimiz yazıyor) — Halkevimiz kışlık programına hararetle devam etmektedir. Müsameremiz büyük bir rağbet görmektedir. Şair Necip Fazılın Tohum piyesi muvaffakiyetle temsil edilmiştir.

Temsil kolu yeni piyesler hazırlamaktadır. Zonguldak bayanlarından mürekkep bir gurup yakında verecekleri konser için faaliyette çalışmaktadır.

S. Akgün

Sevr - den Lozana

Giresun Halkevinin verdiği temsillere iştirak eden gençlerden bir gurup.

Giresun (Özel ayarımız dan) Halkevi gösteri şubesi tarafından (Sevr - den Lozana) isimdeki iki perdelik bir piyes temsil edilmiştir. Piyeste rol alan gençlerimiz hararetle alkışlanmıştır.

Süreyya Ozan

Taşra Okuyucularımıza

Müteadit defalar kendilerine mektupla bildirdiğimiz ve gazetemizde de ilân ettiğimiz halde taşra bayilerimizden bazıları hesaplarını ödemek hususunda dürüst hareket etmemektedirler. Kültürel gayelerle çıkan gazete ve mecmualarımıza karşı hıyanet eden bu ifran düşmanı batakçılara yolladığımız gazeteleri keseceğimiz için, o yerlerdeki okuyucularımızın şimdiden sonra doğrudan doğruya matbaamızdan abone olmalarını rica ederiz.

PERŞEMBE

ALLAHAİSMARLADIK

Esad Mahmud Karakuş'dun bu nefis eseri Semih Lûtfi matbaa ve kitabevi tarafından neşrolundu. Fiati 100 ciltlisi 125 kuruştur.

Gazetecilikten Tüccarlığa Tüccarlıktan Gazeteciliğe

Mülga Vatan Başmuharriri Diyorki:

“Eğer Gazetecilik Bir Hastalıksa Bu Hiç Bir Zaman Geçmez, Devası Bulunmaz...”

YAZAN: NİZAMEDDİN NAZİF

Ahmed Emin gazetecilerin
İğnec Pırlıdır

Su bizim Ankara caddesinin sabık Bâbiâli-ne garip bir sihiri vardır. Pis merdivenli, pis tavanlı, pis odalı binalarında çalışanlar, çalıştıkları günlerin her on dakikasında bir, mutlaka;

— Allah kahretsin bu san'atı!
— Nereden geldim bu caddeye?
— Ayaklarım kırılıyordu da şu Bâbiâli'den geçmez, olaydım.
diye söylenir, küfür ederler, bağırlar, çağırırlar da yine bu mezbeleden ayrılamazlar.

Tabanlarından bu bozuk asfaltlı yaya kaldırımına mihlanmışlar veya yapışmışlardır sanki...

Ya san'atın piri bu berbat muhiti, alışanlarına şirin göstermek için aşk ile şevk ile, can ve dilden bir nefes etmiş olacak, yahut ta bu caddeye mürekkebi, kâğıdı ve tabı vasıtalarını ilk getirenler, her halde ya bir kitapçı ambarının altına, ya bir piyazcı dükkânının lağamına bir tılsım, bir büyü yerleştirmiş olacaklar.

İşte, Ahmet Emin bey olarak ayrıldığı caddeye on yıl sonra bay Ahmet Emin olarak dönüşüle mülga Vatan gazetesi başmuharriri bu şüphelerime bir daha hak verdimiş oldu.

Hüseyin Cahit Yalçından sonra Ebuzziya zade Velit ve ondan sonra da Ahmet Emin...

Takriri sükûn kanunile caddeden uzaklaşanlar birer birer caddeye dönüyorlar. Bu bir zaman takrir edilmesine lüzum görülecek derecede sarılmış addedilen sükûnun tam bir istikrara kavuşmuş olduğuna delâlet

eder. Gidenlerin kervanında iken dönenler arasından henüz gözükmiyen ve gözükmemesi için kendi iradesinden başka bir mani kalmamış olan Fevzi Lûtfi de yarın Meserret te kahve, çay, Sirkeci lokantalarında öğle yemeği ve emektar Bâbiâli binalarından birinde bir büro sahibi olursa hayret etmemeliyiz. Zaten sınıırım ki gidenlerin kervanında bulunmağa en az lâyük olanda o idi.

Her ne hal ise geçelim buralarını da esasa gelelim :

Bu satırların başındaki kalın serlevhalardan ve sayfadaki resimlerden anlaşılmalıdır ki ben Ahmet Emin'i ziyaret etmiş ve kendisiyle konuşmuş olan bir adamım.

Diyordı ki Ahmet Emin son on yıl içinde tam bir alamerikan iş adamı olmuştur. Otomobil işleri, lâstik işleri içine dalmış ve zekâsı bir çokları için hiç de faydalı neticeler vermeyen bu sahada (business) Amerikası yakından tanımış ve anlamış olan Ahmet Emine pek kârlı blâncolar temin etmiştir. Ve Ahmet Emin, politika gazetecisi, Ahmet Emin, bir nevi havadis borsası ve spekülasyonu demek olan serbest (riformation) gazeteciliğinin muvaffak rûknü olan Ahmet Emin endişesiz ve mikyassız bir kazanç karşısında, hiçbir edebî ihtirası mahsus olmadığı için bizim menhus taliimize tekrar ortak olmak istemeyecektir.

Hâdiseler yanıldığımızı gösterdiler. Ahmet Eminin caddeye dönmesi, bir gazete çıkarmaya karar vermesi ve gazetesinin ilk afişlerini astırması bulunması, sabah saat onda geldiği bürosundan akşamın dokuzunda ayrılmakta olması ile bir Antitez karşısında kaldığımızı anladım. İşte bu yanılışımın sebeplerini tahlil edebilmek için ona gittim. Masum bir çift çocuk gözünü çerçevesiz kara kırıpkilerin yaşlarla dolduğunu gördüğüm anda bana dedi ki:

— Hasret... Bu caddeye hasret on büyük (nostalji = daussıla)dır.

— On yıl... On yıl önce gazeteciliği bırakmağı doğru bulduğum gün öyle rahat bir «ohhh!» çekmiştim ki...

—

— Sen misin bu «oh» u çeken? Meğer o «oh» onu koğalayacak iç üzüntülerini örten bir perde imiş.

Ve bu rahatlayış öyle kısa süren bir merhale oldu ki.

— İkinci merhalede yavaş yavaş eski mesleğe karşı bir hasret duymaya başladım. Gelip geçen bir hasret amma bu hasret beş altı yıl sonra öyle bir aratış arattı ki hiç bir şeyden zevk alamaz oldum.

Ve birdenbire sesini yükselterek, gözlerini gözlerime dikti:

— Eger bu san'at bir hastalıksa biliniz ki hiç bir zaman geçmez, sonu gelmez, devası bulunmaz bir hastalıktır. Ben affaire yapmağı benimseyemedim. İçinde bulundum fakat bana çocuk oyuncakları ile oynayacağım gibi, hattâ bazan seyircilik ediyordum gibi geldi. Ve.. tekrar caddeye döndüm.

Bu kısa, her kelimesi ayrı ayrı ve geniş fasıllarla dudaklardan çıkmış olan cümleler kafamda derhal bir değişiklik yaptılar. Bu ufak tefek yapılı arkadaş için kafamda kötü bir not sakladığım uzun yılları düşünerek içimde bir acı duydum. Bu adam mı edebî iddialardan mahrum? Güzel san'an dışında tanıdığım insan bu adam mı?

Hayır, bu yaşaran gözlerde, bu titrek, çekingen konuşuşta söylediklerini duymuş olan bir adam tanıdım. Yep yeni bir Ahmet Emin... En çok sevdiği şeyin hasretini, tatmış bir Ahmet Emin. Şu şekilde veya bu şekilde tadılmış hasretin, iç acısının, üzüntünün kafesi, muhafazası olmuş bir insandan daha çok ince, hassas ve artist olanzkimdir?

Ondan neler yapmak istediğini sordum. İlk cevabı şu oldu:

— Her şey...

— Gündelik gazete?

— Asla...

— Niçin?

— Gündelik gazeteler kısa bir zamanda hazırlandıkları için her hâdi-

se üzerinde lâkayt bir çalışmanın, derme çatma bir gösteriş içinde mahsur kalmışlarımı gibi bir vehim verirler. Ben havadis ve siyasa gazetesi çıkaracağım. Lâkin her hâdisa üzerinde en makul fikri, en mükemmel tafsilâtı verebilmek için bir hafta çalışmak lâzım geleceği kanaatinde bulunuyorum. Binaenaleyh benim günlerim 24 saatten ibaret olmayacaklar, ben yedi günü bir günümü gibi düşünmeyeceğim.

— Caddeyi şimdiki halile nasıl buluyorsunuz?

— Eskisinden elbette daha iyi. Bu günkü yazıcı unsurlar on yıl önce bulunamazlardı şüphesiz. Filvaki bugün çalışanlar da on yıl önceden başlamış veya o devrede tanınmış olanlardı, lâkin geçen yıllar gazetecileri, muharrirleri, romancıları büyük bir kemale ulaştırmıştır. Hele mecmualar.. faraza Perşembe.Yalnız..

— Evet... Yalnız?

— Yalnız tek aksayan nokta vardır. Karikatürist yok. Güzel san'atlar akademisi ve bütün mektepler resim dersi verirlerken karikatürist yetişmemesi bütün piyasanın üç dört arkadaşına inhisar etmesi garip... Değil mi?

Ona gazetesinin nasıl çıkacağını, nasıl çalışacağını ve daha birçok şeyler sorabildim. Fakat yeni bir gazetenin sahibi gazetesinin ilk sayısından önce daima aç söyler ve sözü daima eserine bırakır.

N. N.

Ahmed Emin çalışır ve konuşurken

C. Nuri Ateş Püskürüyor

Çiçekler ve kanaryalar onun gıdayı ruhudur...

Üstat Celâl Nuri

Onda, asarîatika merakı bir hastalık halini almıştır.

Üstat Diyorki : Allahlıktır, İlmî Neş Edebiyatımız

"Gazetelerimiz riyatımız Hiç Yoktur, Enerjik Değildir."

YAZAN: M. Süleyman ÇAPAN

Köstebek inine benzeyen bir yerden ak saçlı bir baş üzandı: — Celâl Nuri beyi mi soruyorsunuz? Dedi. On bir numarda... Ve sonra elimdeki çantaya bakarak ağzı yayık; bir gülüşle ayrılmış bir halde ilâve etti:

— Onun vergi, yol parası falan gibi borcu yok... Yanlış olmasın, belki aradığınız o değildir.

Kapıcı kadın beni tahsildar zannetmişti... Doğrusu bu benzetişe hayran oldum. Öyleyal Tahsildar vergi mükelleflerinin borclarını tahsil edip aylığını alacak, bizde şu muharririn, bu şairin, falan ve filân otoritenin fikirlerini öğrenip okurlarımıza sunacağız.

Onlar para tahsildarı bizlerde fikir, aramızda ne fark var sanki...

Cevap vermedim. Ve merdivenleri çıkmaya başladım.

Bilmem kaç kat çıktım. 11 numaralı dairenin önünde durduğum zaman, kendimi mütemevviç bir yeşillik arasında buldum. Merdiven kenarlarına, duvarlara, tavanlara, şuraya buraya, öteye beriye çiçekler, yeşil büyük yaprakları salkım salkım sarıkan sakalsar, kordelalar asılmış yem yeşil bir köşe...

Hatırma (Babilonya)nın asma bahçeleri, ateşrenkli gülleri geldi. Eski İspanya delikanlıları bu renk ve koku yuvalarında sevgilerine aşk neşideleri okurlar, sevda masalları söylüyorlarmış.

Acaba üstad Celâl Nuri bu yeşil köşede nasıl vakit geçiriyor?

Celâl Nuri ile karşı karşıya oturduk. Üstad, (Jöntürk) gibi Fransızca, (Âti), (İleri) ve (Yılmaz) gibi Türkçe günlük gazeteler çıkarmış, (Edebiyatı umumiye mecmuası), (Hürriyeti fikriye), (Uhuveti fikriye) gibi mecmualar neşretmiş, (İkdam) baş muharrirliğinde çalışmış, bir çok gazetelere binlerce ve binlerce makaleler yazmış ve « Babâli » kaldırılmalarını senelerce çığnemiş bir muharrir olduğu için her şeyden evvel bu günkü gazetelerimiz hakkındaki düşüncelerini öğrenmek istedim.

Sordum:

— Umumiyet itibarile gazetelerimizi nasıl buluyorsunuz?

Üstat tereddüdsüz ve düşünmeden cevap verdi:

— İnan olsun gazetelerimizi pek az görüyorum ve hem-n hiç okumuyorum.

Hemen sordum:

— Neden? Şekilleri mi fena, yazıları mı kötü?

— Çünkü gazetelerimiz beni kat'iyen (enterese) etmiyor, içlerinde aradıklarımı bulamıyorum. Şekil itibarile ve (teknik) noktai nazarından gazetelerimiz Allahlıktır. İmlâda olsun bir itrat muhafaza edilememiştir. Tertip yanlış itibarile matbuat hiç bir vakit bugünkü gibi kötü olmamıştı. Bir kelimenin tek bir harfini dizip diğer bir satura geçtiklerini görüyorum. Hele cümle bitmeden sayfayı çevirmek gibi (teknik) hataları taşıyor. Mündericata gelince, gazeteleri okumuyorum ki size bir cevap vereyim.

— Memleketin nasıl bir matbuata ihtiyacı var?

— Şimdiki benzemiyen bir matbuata ihtiyacımız var. Matbuatımız ihtiyacı tatmin etmediğindendir ki, on altı buçuk milyon nüfusa (50,000) nüsha düşüyor. Kara cümlem olsaydı bunun hesabını yapardım.

Gazetelerimiz hakkında bu kadar

tok söz söyleyen üstad, acaba mecmualarımız hakkında ne düşünüyor? Ne kadar olsa, Celâl Nuri, halkın okuma seviyesini ölçmüş, nelerden hoşlandığını incelemiş eski bir mecmuacıdır da.

Üstat bu sorguma:

— Mecmualar hakkında fikrimi soruyorsunuz. (Mecmu)ne demektir? Fransızca (revü) mukabili mi, yoksa İngilizce (magazin) mukabili mi.. Tenevvür için okunan (revü)lerden biz de birşey bilmiyorum, diğerleri ise vakit geçirmek için okunur, Bizim mecmuaları bu makuleye ithal etmek mümkündür sanırım,

— Roman ve romancılarımız hakkında fikriniz nedir? Hüseyin Rahmi hakkında ne düşünüyorsunuz? İstanbul millî ve mahallî âdetlerini, bilhassa (pitoresk) ini tahkiye eden onun gibi bir muharririmiz niçin yetiştiriyor?

— Üstadı gayet kabiliyetli bulurum. O ayarda bir Fransız, İngiliz ve Alman romancısı olsaydı, bugün (Nobel) mükâfatını alırdı. Çok teessüf ederim ki bu büyük üstad tilmizsiz kalmıştır. Neden onun gibi bir romancımız yetiştiriyor diye soruyorsunuz. Buna cevap vermek için bugünkü okuyucuların mizaç ve kabiliyetlerini inceden inceye tahlil etmek lâzım gelir ki, böyle bir işi görmeye iktidarım yetişmez.

Celâl Nuri çok zengin bir kütüpane sahibidir.

Sorgularımı hazırlamadığım, cevapların içinden sorgu bulmayı daha muvafık bulduğum için, üstad sözünü bitirince biraz durakladım. Birden felsefe hatırıma geldi. Fakat çok düşünmek ister, çok düşünmekte marşık gibi başa vuracağı için, vazgeçtim.

— Umumiyet itibarile eski ve yeni edebiyatımız, romanlarımız, tarihi ve ilmî neşriyatımız hakkında ne düşünüyorsunuz, bilgi hususunda nasıl? Üstad dik dik yüzüme baktı. Bu bakışın içinde:

— Bu sorguyu nereden çıkardın? Gibi bir mana sezer gibi oldum.

Maamafih düşünmeden cevap verdim:

— Eski edebiyatımız gayet bayattır. Kendisini şahsen tanıdığım Hersekli Arif Hikmet bey merhum, benim için bir « çeşmi bülbül » bir « Üsküdar çatması » bir « Beykoz billûru » ndan başka bir şey değildir. Bunlar yabancı bir dile tercüme gelmez. Belki bu manzumelerden bir, iki mısralık « müfred » ler, vecize şeklinde tercüme edilebilir. Harşien bir kaside ve gazeli tercümeye kalkışınız, meydana koyacağınız yazı anlaşılmasın, gramer itibarile bile düşünün bir « nesne » olacaktır.

Darılmıyalım, kızmıyalım, bütün hakikat budur: Dünkü ve bugünkü edebiyatımız, bütün edebiyatımız bir mektep çocuğunun edebiyat imtihanı tecrübesidir. Falan şair, falan edip, falan muharrir, nihayet Abdülhak Hâmid mi geliyor? O da artık ölmüştür. Fuzuli, Baki, Nedim, Galip dede ve Abdülhak Hâmid... O da, evvelkiler gibi ölmüştür, ölmüştür.

(İlim) bahsine gelince, işte şapa oturduğumuz nokta!.. Beraber düşünelim, Hâmid, Recai zadeye, Tevfik Fikrete, Cenab Şahabettine, Faruk Nafize ve Ahmed Haşime eş olacak, dört beş fen adamımız mevcut mu?.. Haydi elinizi şakağımıza koyup düşünün bakalım, hiç bir mütefennin aklınıza gelmedi değil mi?.. Meydana orijinal bir ilim kitabı koymuş bir vatandaş yoktur değil mi?.. Bunun gibi bir de feylesof aramıza çıksanız, onu da bulmak mü-
[Devamı 11 inci Sayfada]

C. Nuri Ateş Püskürüyor

[Baştarafı 4 üncü Sayfada]

yesser olamaz. Kütüphanemiz kof, amiyane tabiri ile tam takırdır.

Neşriyatımız ise pek yavan gidiyor. Son sene içinde çıkan kitapların fihristini gördüm. Mektep kitapları, şirket vapurları ve resmi neşriyat müstesna olmak üzere hemen bir şey yoktur. Dün akşam radyoda İngiliz milletinin bir senede bastığı kitapların yekûnu hakkında bir havadis intişar ediyordu, doğrusu sıkıldım. Her birisi bir cild olmak üzere (38,000) cild çıkmış... Bizde (38) cild intişar ederse kendimizi bahtiyar addeceğim.

Serbest kitap müellifliğile hayatını kazanan bir tek kimsemiz var mıdır, bilmiyorum, biliyorsanız bana söyleyin...

Vaktile, galiba yirmi, yirmi beş sene evvel, « ber muktezayı tıynet mücadele ettiğim vakit kendimde pençe ve kuyruk arıyorum. Fikri itilâfla hareket ettiğimde vücudü madîmi görmeyecek derecede taali ediyorum » sözleriyle kendisini ve karakterini tasvir eden Celâl Nuri, galiba yine « pençe ve kuyruk » aramak kaygusuna düşmüş olacaktı ki, mütemadiyen sert söylüyor, mücadeleye vesile arayan fikirler ve iddialar ortaya atıyordu :

— İntikad edebiyatı ise bizde asla başlamadı. Hakiki manâsile bir münekkidiyiz yoktur. Edebiyatın tadını almış olmağımıza rağmen, bir türlü ilme yanaşamadık. Bu henüz idhalât malları arasına girmedi. Yakın tarihteki edebiyatçılarımız ilmin düşmanı idiler. En maruf şairlerimizden sünbül zade Vehbi :

**İtibar etme hele hendeseye
Girme ol dairesi vesveseye!**

Buyurmamış mı idi ?

Doğruya söylemek lâzımgelirse, memlekette ilimden hoşlanır amatör gayet az. Hiç olmazsa edebiyat derecesinde ilme rağbet olsaydı !

Celâl Nuri sustu. Hazır coşmuşken biraz daha söylemek istedi :

— Üstadım, dedim. Her bahse temas ettik. Fakat mizahı unuttuk. Dünün mizahı mı yoksa bugünün mizahı mı daha kuvvetli, daha iyidir. Niçin (Cem) ayarında bir karikatüristimiz yoktur. Yine neden bugünün mizah yazanları içinde bir (Ahmed Rasim) yetişmiyor?

Celâl Nuri, yanlış düzelten bir hoca tavır ve gururle söze başladı :

— Müzah edebiyatımız dedi, diğer edebiyatımızdan üstündür. Diğer sahaharda olan cılızlık bu sahada yoktur. Bununla beraber müzah vadisinde de terakki göremiyoruz. Ne resimde, ne de yazıda... (Cem) esahlı bir karikatürist idi. Fakat faaliyeti durmuştur. Niçin durmuştur? Bunu kendisinden ziyade karilerine sorunuz. Ahmed Rasime gelince, o yalnız müzahçî değil, her nokta nazardan ediptir. Gerçekten büyük adamdır. Arasına yazıları elime geçiyor, eskisinden büyük bir lezzetle okuyorum. Ermenice bir şiir tercümesinde görmüştüm :

Bir zat her sabah kendisine mahsus bir fincanla kahve içirmiş. Bir sabah hizmetçisi başka bir fincanla kahve-

sini getirmiş. « Fincanım ne oldu ? » Diye sormuş. Kadın fincan kırıldı diye parçalarını getirmiş, göstermiş. Zavallı adamcağız tabağın altında büyük bir fabrikanın eseri olduğunu görmüş, o zaman fincanın kıymetini anlamış... Ben eskidenberi Rasimi takdir ederim. Fakat öldükten sonra ve şimdiki boşluğu nazara alarak daha fazla seviyorum.

— Eskiden Babâli caddesinde bir hareket ve heyecan vardı. Meselâ bir (çitihat), bir (Hürriyeti Fikriye) mecmuası çıkar, ilmi bir mesele ortaya atar, bunun etrafında münakaşalar olur, herkes bir şey yazar, bir faaliyet, enerjik bir hareket olurdu. Bugün niçin böyle olmuyor, neden neşriyatımız monotonudur? Neşriyatımızda niçin hareket ve heyecan yoktur?

— Bu durgunluğun iki türlü sebebi olsa gerektir. Birincisi okuyanlarda rağbet kalmamıştır. İkincisi yazarlarda himmet kalmamıştır. Tavuk mu yumurtadan çıkar, yumurta mı tavuktan... Bu sül bence çok derindir. Buna bir iki sözle cevap verilemez. Şu dakikada bütün ruhiyatımızı tetkik etmek lâzım gelir ki sizi ikna edebileyim. Sorduğunuz sül çok insafsızcadır. Şurasını da söyleyeyim ki, bugünün karileri mahza « vakit geçirmek » için okuyor. İlmi münakaşadan hoşlanmıyor. Halbuki, dediğiniz günlerde, Rıza Tevfiki Samih Rifat bir « zerdüşte » meselesi ortaya atmışlar ve fikirlerini (Edebiyatı Umumiye mecmuası) nda neşrediyorlardı. Bu neşriyat okadar alâka uyandırdı ki, gazete daha piyasaya çıkmadan, okuyucular matbaa kapısına dizilirler, bayi ve müvezzillerden değil makineciden mecmualarını alırlardı.

Cenab Şahabettinin « ... Yalnız geçen seneye sığdırdığımız makalatı düşününce, semadaki ecrâm ve tarihteki adedi eyyam hatırıma geliyor. Eminim ki hiç bir Varna tavuğu bu kadar velut olamamıştır. » Diye hitap ettiği Celâl Nuri, vaktile haftada bir kitap yazar, cilt cilt kitaplar neşrederdi. Hattâ ona bunun için « Kırk Beygir kuvvetinde bir yazı makinesi » diyenler de olmuştu. Şimdi de acaba yeni eserler yazmak niyetinde miydi ?

Bunu da sordum :

— Yeni bir eser hazırlıyor musunuz, üstat !

— Hayır !

**Marifet iltifata tabidir
Müşterisiz mata zayıdır**

Geçen gün bir zata tesadüf ettim. Büyüklerden biri ona, en çok kimin eseri satılıyor diye sormuş. O zatın eseri satılıyor muş. Kaç nüsha diye ikinci bir sual üzereine :

— 16 !..

Cevabını almış !..

Mebzul bir talâkat içinde her sorguma cevap veren üstada: Güneş teorisi hakkında ne düşündüğünü sordum.

Celâl Nuri oturduğu kadife koltuktan, yumuşak bir tarafına iğne batmış haşarı bir çocuk gibi fırladı. İki ellerini uzatarak cevap verdi :

— Bu mes'ele hakkında fikrim yok Sizi temin ederim ki, bu mevzuun üstünde hiç durmadım.

M. S. Çapan

YURTTAN PERŞEMBEYE :

Temsilde rci alan gençler, köşede genç bestekâr Enver Ayas.

Adananın Kurtuluş Bayramı

Adana (Özel) — Adananın kurtuluş bayramı gecesi, Adana ticaret mektebini bitirenler cemiyeti tarafından verilen müsamerede İzmir öğretmenlerinden Nihat Şevkinin yazdığı (Ergenekon) isimli piyes ile Cemil

Cahidin (Çapanoğlu) komedisi büyük bir muvaffakiyetle temsil edilmiştir. Bilhassa genç san'atkar Enver Ayasın kendi eserlerinden aldığı parçalar müsamerenin bir kat daha güzelleşmesine yardım etmiştir. E. Sezer

Kitaplar Arasında 40 Yıl

Kırk yıldanberi neşriyat âleminde büyük hizmetleri görülen İbrahim Hilmi, geçen hafta nankör Babâli caddesinde kırkinci yılını doldurdu.

Jübileler etrafında kıyametlerin koparrıldığı bir zamanda, bu mütevası kültür emektarının zaferini anmamak affolunmaz bir nankörlük sayılır. Kurak kültür âlemimize kırk yıldır aksağlarının tellerinden bol eser yetiştiren, hiç bir resmi makamın yardımına minnet etmeden, harf inkilâbında uğradığı yüz elli bin lira zararı yokun umuzlarında fragatle taşıyan Hilmi, mesleğinin canlı bir fazilet heykelidir denilebilir.

Meslektaşımızı tebrik eder. Onun, daha çok yıllar, etrafındaki bazırğânlara örnek olarak kalmasını temenni ederiz.

Gözleri Görmeyen Bestekâr

[3 üncü sayfadan devam]

kafamda saklıyorum. Amma, unutuyorum.

— « Görememenin verdiği en büyük azap nedir ? »

— « En canımı sıkan şey, istediğim zaman yazamamaktı. Fakat bunda bir tesellisi var. Meselâ ben Cemal Nadirin karikatürlerini çok severdim. Şimdi onları göremiyorum, ancak bu imkânsızlıkla üzüldükten kendi kendime « ya ben de ressam olsaydım, şimdi ne yapardım ? » Diye avunuyorum.

Bu görüşmemize iştirak eden aile dostlarından biri ona soruyor :

— « Necip, bir güzel kıızı göremek sana daha büyük ıstırap vermez mi ? »

Gülüşüyor :

— « Geçen sene bir baloda güzel bir bayan kartını göndermiş, benimle dans etmek istemişti. Tanımıyordum bu kadını.. Fakat dans ederken, kollarında dönerken hissediyordum ki güzel bir kadındı. Elbette bu güzel kadının yüzünü görmemek acı.. Kafamdaki bir besteyi yazmamak kadar acı.. Ben bilhassa sonradan tanıdığım, görüştüğüm insanların yüzlerini görmemekle muztarip olurum. Gözlerim açıkken gördüğüm simalar şimdi, hâlâ hafızamdadır. »

— İstikbal hakkındaki düşünceleriniz ?

Taze bir heyecanla yerinden doğrulan Necip Celâl ümit dolu bir sesle konuşuyor :

— « İnşallah gözlerim açılsın, çok çalışacağım.. Her şeyden evvel iyi bir kompozitöa olmak isterim. Ve ilk işim bir operet yapmak olacaktır. Şimdi en büyük zevkim, kendi kendime orkestrasyon yapmaktır. Dün-

yada bundan güzel şey yoktur. Bu, daha olmamış, tamamlanmamış, plimemiş müziği kafamın içinde kendi kendime dinlerken duyduğum zevk sonsuzdur. »

Plâklarından bahis açılıyor.

— « Bizde plâklar, insanı beste yapmaktan ikrah ettiriyor, diyor. Ve önündeki gramfona plâklarından birini koyarak çeviriyor. Sonra kulakları seste, ikide birde tekrar ediyor :

— İşte falso.. Bakın... Aman yarabbi... Facia... Ve bu facianın sebebini şöyle anlatıyor :

— « Para vermiyorlar - diyor - çalâhlarla okadar az para veriyorlar ki, bunlarla prova yapmanın imkânı yok. Birgün biribirinden bihaber çalgıcılar toplanyor ve işte böyle falsolarla dolu bir hava ortaya koyuyorlar. Yalnız okuyan iyi para alıyor, fakat müzik harap oluyor.

— « Bâri büyük bir menfaat temin edebiliyor mu ? »

Bu sorguma, Necip Celâl meyûs bir eda ile cevap veriyor :

— Ne gezer... Sekiz plâğımdan elime geçen vakamı söylemek istemem, fakat bunun bir hiçten farkı olduğunu itiraf ederim. Avrupsada bizim derecemizde olan bir bestekârın muazzam kazancı yanında bizim elimize geçen işte bir (hiç) ten ibarettir. »

Ne tarafına dokunsak elem ve ıstırap dolu bir hayatın ağır havasıyla başımız dönüyor.. Bu yirmi sekiz yaşındaki bestekârı kendi haline bırakırken, gözlerinin, hasretini çektiği renklere ve ışıklara biran evvel kavuşmasını candan temenni ediyoruz.

KANDEMİR